

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Přímá demokracie v obcích

Bc. Ondřej Špála

© 2018 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Ondřej Špála

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Přímá demokracie v obcích

Název anglicky

Direct democracy in municipalities

Cíle práce

Tématem diplomové práce je přímá demokracie (přímý výkon moci) na lokální úrovni rozhodování. Výzkum bude zaměřen na vybrané obce v České republice. Konkrétně na obce s více než 10 000 obyvateli. Cílem práce bude v rámci zvoleného tématu:

1. Charakterizovat možnosti přímé demokracie v ČR ve srovnání s jinými evropskými zeměmi (zejména Slovensko).
2. Analyzovat místní referenda v ČR uskutečněná v období let 2006 až 2017.
3. Analyzovat místní referenda ve vybraných obcích ČR. Zejména z hlediska řešeného problému, průběhu referenda a výsledků referenda.

Metodika

Pro studium místních referend v ČR bude využito z důvodu velkého objemu dat především kvantitativní analýzy. V datové rovině bude čerpáno především ze sekundárních zdrojů. Statistická data budou získána z databáze Ministerstva Vnitra a ČSÚ. Dalším zdrojem dat budou místní periodika a oficiální stránky jednotlivých obcí. Součástí práce budou rovněž komparativní případové studie vybraných obcí. Ke sběru dat budou využita zejména dvě základní techniky – studium dokumentů a dotazování.

Doporučený rozsah práce

60-70 stran

Klíčová slova

voliči, přímý výkon moci, referendum, místní referendum, zastupitelstvo obce, volební účast

Doporučené zdroje informací

- AUER, Andreas. a Michael. BÜTZER. Direct democracy: the Eastern and Central European experience. Burlington, VT: Ashgate, c2001. ISBN 0754618110.
- HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, L.ubomír. DEMOKRACIE. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 379 s. ISBN 978-80-210-4249-0.
- NAHODIL, Tomáš; ŘÍČKA, Tomáš. Místní referendum v České republice : Zákon o místním referendu s poznámkami podle stavu k 1.10.2004 . Praha : Linde, 2004. 141 s. ISBN 80-7201-502-8.
- SCHILLER, Theo (ed.). Local Direct Democracy in Europe. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2011. 292 s. ISBN 978-3-531-18250-6.
- SIEDENTOP, Larry. Demokracie v Evropě. Brno : Barrister & Principal : Centrum strategických studií, 2004. 229 s. ISBN 80-86598-76-4.
- SMITH, Michael L. Přímá demokracie v praxi : Politika místních referend v České republice. 1. vydání. Praha : ISEA, 2007. 101 s. ISBN 978-80-903316-3-1.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jan Čopík, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 4. 3. 2018

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 3. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Přímá demokracie v obcích" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.03.2018

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Janu Čopíkovi Ph.D. za cenné připomínky a rady, které mi pomohly k dokončení této práce. Děkuji všem respondentům za jejich čas a ochotu. Dále mým prarodičům Aleně a Antonínovi Špálovým za podporu a věcné připomínky. Stejně tak mé díky patří ostatním členům mé rodiny a nejbližším přátelům, kteří mi byli oporou nejen při vypracovávání této práce, ale po celou dobu mého studia.

Přímá demokracie v obcích

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na praktikování forem přímé demokracie v obcích České republiky. První část je zaměřena na charakteristiku přímé demokracie a její formy. Dále je rozebírán legislativní rámec forem přímé demokracie v právním řádu České republiky a vybraných evropských státech (Slovensko, Polsko, Rakousko a Německo). Ve druhé části se výzkum zabýval analýzou proběhlých referend od roku 2006-2017. Všechna referenda byla vyhodnocena na základě tématu referenda a vyhodnocena na základě faktorů ovlivňujících jejich úspěšnost. Třetí částí je případová studie tři referend uskutečněných v městských částech Praha 7 a Praha 3. Iniciátory byly vždy občané nebo občanská sdružení. V jednom z případů bylo referendum vyvoláno Nejvyšším správním soudem a ve zbylých případech zastupitelstvem obce. Referenda byla popisována z hlediska příčin, průběhu, výsledků a dopadů referend.

Klíčová slova: místní referendum, občan, občanské sdružení, Praha 3, Praha 7, referendum, volební účast, volič, zastupitelstvo obce.

Direct democracy in Municipalities

Abstract

The thesis is based on the application of the forms of the direct democracy in municipalities of the Czech Republic. The first part is focused on the characteristics of the direct democracy and its forms. Further, the legislative framework of the direct democracy in the legal order of the Czech Republic and other selected European countries (Austria, Germany, Poland and Slovakia) is analysed. The research of the second part is focused on the analysis of the referendums held from 2006 till 2017. All the referendums were evaluated on the basis of the referendum's topic as well as factors influencing its success rate. The third part is about case studies of three referendums made in the city district of Prague 7 and Prague 3. The initiators were always the citizens or civic associations, in one case; the referendum was raised by the Supreme Administrative Court and in all other cases by the municipal council. The referendums were described in terms of its causes, course, results and impacts.

Keywords: citizen, civic association, local referendum, municipality council, Prague 3, Prague 7, referendum, voter, voter turnout.

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce.....	12
2.2 Metodologie	12
3 Pojem demokracie.....	14
3.1.1 Zastupitelská demokracie	15
3.2 Přímá demokracie.....	16
4 Formy přímé demokracie	18
4.1 Petice	18
4.2 Referendum.....	19
4.2.1 Časové hledisko	20
4.2.2 Závaznost.....	20
4.2.3 Předmět hlasování	21
4.2.4 Místo konání	21
4.2.5 Povinnost konání.....	21
4.2.6 Možnost iniciace referenda.....	22
4.3 Lidová iniciativa	22
4.4 Plebiscit	23
4.5 Recall (odvolání).....	24
4.6 Přímá demokracie v Evropě.....	25
4.7 Německo	27
4.8 Rakousko	28
4.9 Polsko	30
4.10 Slovensko.....	31
5 Přímá demokracie v České republice.....	34
5.1 Místní referendum.....	35
5.1.1 Pravidla pro konání místního referenda	37
5.2 Krajské referendum	39
6 Místní referenda na území České republiky 2006-2017	41
6.1 Počet uspořádaných referend	42
6.2 Témata místních referend	45
6.2.1 Územní změny	47
6.2.2 Životní prostředí.....	48
Větrné elektrárny	49
Úložiště jaderného odpadu.....	50

Rozšíření letiště Vodochody	51
6.2.3 Vnitřní správa obce	51
Zákaz hazardu.....	53
Americký radar v Brdech.....	54
6.3 Faktory ovlivňující úspěšnost místních referend	55
6.3.1 Velikost obce	56
6.3.2 Referenda konaná souběžně s volbami	57
6.3.3 Témata místního referenda	59
7 Případová studie	61
7.1 Praha 7	61
7.1.1 Referendum 2013.....	62
Důvody a iniciace referenda.....	62
Průběh a výsledky referenda	64
Dopady referenda	66
7.1.2 Referendum 2014.....	67
Důvody a iniciace referenda.....	67
Průběh a výsledek referenda	68
Dopady referenda	69
7.2 Praha 3	70
7.2.1 Referendum 2014.....	71
Důvody a iniciace	71
Průběh a výsledky referenda	72
Dopady referenda	74
8 Závěr	75
9 Seznam použitých zdrojů	78
10 Přílohy	85

Seznam grafů

Graf. 1 Počet místních referend a průměrná volební účast 2006-2017	44
Graf. 2 Místní referenda podle tématu hlasování 2006-2017	46
Graf. 3 Závaznost a volební účast místních referend dle velikosti obce 2006-2017	57
Graf. 4 Průměrná volební účast v jednotlivých kategoriích (v %)..	59

Seznam obrázků

Obr. 1 Znak městské části Praha 7	61
Obr. 2 Znak městské části Praha 3	70

Seznam tabulek

Tab. 1 Nutný počet podpisů pro návrh místního referenda	39
Tab. 2 Místní referenda v ČR 2006-2017	43
Tab. 3 Místní referenda 2006-2017 s kompletními informacemi	45
Tab. 4 Místní referenda na téma životní prostředí 2006-2017	49
Tab. 5 Místní referenda na téma vnitřní samosprávy obce 2006-2017	52
Tab. 6 Místní referenda podle velikosti obce 2006-2017	56
Tab. 7 Místní referenda souběžně s volbami 2006-2017	58

1 Úvod

Demokracie je v současnosti nejrozšířenějším typem vládnutí, jehož klíčovým prvkem je participace občanů. Dle způsobu, jakým se na vládnutí podílejí, hovoříme o zastupitelské nebo přímé demokracii. Většina států je stavěna na zastupitelské, nepřímé formě vládnutí. Občané nevykonávají správu přímo, ale skrze své zvolé zástupce ve volbách. Výsledky voleb jsou zhodnocením minulého volebního období a zároveň ukazatelem směřování státu do období budoucího. Přímá demokracie se u většiny států využívá pouze jako doplněk té zastupitelské. V poslední době se vedou debaty o větším zapojení přímé demokracie na celostátní úrovni. V roce 2013 byla do Parlamentu České republiky zvolena strana, jejíž volební program sliboval přijetí zákona o celostátním referendu, přímou volbu starostů, hejtmanů a s tím související možnost odvolání volených zástupců. V současné době strana překládá návrhy na uzákonění výše uvedených prvků přímé demokracie a jsou projednávány v rámci Poslanecké sněmovny.

Česká republika je zastupitelskou demokracií, ale ve svém legislativním řádu má zakotveny i formy demokracie přímé. Jedná se o místní a krajské referendum či petici. Zatímco krajské referendum nebylo uskutečněno ani jedno, místní referenda jsou součástí komunální politiky již od 90. let 20. století. I přes to nebyla ve vědeckých okruzích vypracována studie rozebírající místní referenda za celou dobu existence této formy přímé demokracie v českém právním řádu. Vývojem místních referend v ČR se zabýval sociolog M. L. Smith, který se ve svých výzkumech zabýval analýzou a porovnáváním forem přímé demokracie na místní úrovni nejen v ČR ale i jiných státech Evropy. Jeho výzkum se zaměřoval na místní referenda uskutečněná mezi roky 1990-2006.

Diplomová práce je zaměřena na výkon přímé demokracie na místní úrovni v České republice. V první části jsou popsány jednotlivé formy přímé demokracie a její legislativní rámec nejen v českém právním řádu, ale také ve vybraných evropských zemích.

Druhá část práce je věnována podrobné analýze jednotlivých referend uskutečněných mezi roky 2006-2017. Na místní referenda je nahlíženo z hlediska jejich tématu, volební účasti či velikosti obcí, ve které byly uskutečněny.

Třetí částí je případová studie tři referend uskutečněných v městských částech Praha 7 (2013, 2014) a Praha 3 (2014). Referenda jsou analyzována z hlediska důvodu iniciace, průběhu, výsledků a dopadů. I přes to, že dvě ze tří referend byla neplatná, měla vliv na samosprávu dané městské části a komunální politiku.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tématem diplomové práce je přímá demokracie na lokální, obecní úrovni rozhodování. Výzkum je zaměřen na referenda uskutečněná v letech 2006-2017. Od roku 2006 mají obce ohlašovací povinnost vůči Ministerstvu vnitra ČR, které data o referendech eviduje. Důvodem zvolení tématu byla především dostupnost databáze a možnost jejího rozšíření. Městské části Praha 3 a Praha 7 byly vybrány vzhledem ke své velikosti, postavení v rámci hl. města Prahy a osobní zkušenosti autora. Cílem práce je poskytnout ucelený náhled na využívání místního referenda v obcích ČR a odpovědět na výzkumné otázky.

Dílčími cíli v rámci tématu jsou:

1. Charakterizovat přímou demokracii v ČR ve srovnání s jinými evropskými zeměmi (Německo, Polsko, Rakousko a Slovensko).
2. Analyzovat místní referenda v ČR uskutečněná v období 2006-2017
3. Analyzovat místní referenda uskutečněná v městských částech Praha 3 a Praha 7 zejména z hlediska řešeného problému, průběhu a výsledků referenda.

Na základě dílčích cílů byly stanoveny výzkumné otázky: 1) *Čím se vyznačují místní referenda v ČR?* 2) *Jaké faktory mají vliv na úspěšnost referend v ČR?* 3) *Čím se vyznačují a do jaké míry měla referenda vliv na samosprávu městských částí Praha 3 a Praha 7?*

2.2 Metodologie

Při výzkumu samosprávy na obecní, lokální úrovni jsou uplatňovány dva směry. První nahlíží na komunální politiku shora, jako na nejnižší patro politiky. V tomto případě je však nevýhodou fakt, že není brána v potaz jedinečnost a specifičnost jednotlivých případů. Oproti tomu druhý směr staví na tom, že místní, regionální komunální politika je jedinečná. Každá obec nabízí specifické podmínky a jednotlivé obce se od sebe liší. Při zkoumání jednotlivých obcí jsou základní metodou případové studie, ze kterých se poté vytváří zobecňující tvrzení.¹

¹ BALÍK, S. Metodologie výzkumu komunální politiky. In FIALA, P. a STRMISKA, M. Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody. 2005, s. 166-175

V rámci výzkumu bylo využito kvantitativních i kvalitativních metod. Vzhledem k povaze dat o místních referendech bylo využito kvantitativní analýzy. Postup je doplněn o pro politologii standardní metodologický postup komparace. Byly využity techniky shlukování a porovnávání proměnných. Zkoumaným vzorkem jsou referenda uskutečněná mezi roky 2006-2017. Od roku 2006 je obcím zákonem dána ohlašovací povinnost o vyhlášení a výsledcích referenda. Jelikož tato povinnost není sankcionována, tak dochází i k případům, kdy k nahlášení nedojde. Databázi referend spravuje Ministerstvo vnitra ČR, které data poskytuje na svých webových stránkách. S vědomím neúplnosti dat, byly některé případy na základě studia dokumentů doplněny. Doplnující statistická data (velikost obcí) byla získána z Českého statistického úřadu. Výsledná databáze je obsáhlá, ale přesto jsem si vědom její neúplnosti a při stanovování závěrů je s tím počítáno.

Výzkum městských částí je koncipován jako komparativní případová studie. Formou analýzy vývoje v čase je zachycen průběh tří referend uskutečněných v městských částech Praha 3 a Praha 7. Pro sběr dat bylo využito technik studia dokumentů a polostrukturovaného rozhovoru. V případě studia dokumentů bylo čerpáno především ze sekundárních dat. Jednalo se o publikace státní úřadů jako MVČR nebo ČSÚ, dále data poskytovaná městskými úřady Prahy 3 a 7. Důležitým zdrojem byla také místní i celostátní periodika, materiály politických stran a občanských sdružení. Rozhovory byly vedeny s aktéry z řad zastupitelů a občanů městských částí. Respondenti odpovídali na otázky spojené s důvody iniciace, průběhem a dopady referend na místní samosprávu. Okruhy otázek jsou dostupné v příloze.

Analýza referenda na Praze 3 je rozšířením bakalářské práce obhájené v roce 2016.²

² ŠPÁLA, O. *Přímá demokracie v obcích. Případová studie městské části Praha3*. Praha, 2016. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Provozně ekonomická fakulta. Katedra humanitních věd.

3 Pojem demokracie

Demokracie je dnes velice často užívaným pojmem. V naší společnosti je s ním spojováno něco dobrého, pozitivního. Demokracii v politických vědách lze označit za jednu z forem vlády. Samotný pojem je odvozován od řeckých termínů *demos* – lid a *kratein* – vládnout. Demokracie je tedy překládána jako *vláda lidu*.³ To si lze představit tak, že lid se nějakým způsobem podílí na tvorbě vůle států a na jeho správě. O demokracii se diskutuje na mnoha územích už po dobu pětadvaceti století. Samotný pojem vznikl ve starověkém Řecku, kde ho Athéňané používali pro pojmenování formy vlády v tehdejších městských státech. Někdo by však mohl namítnout, že s demokracií jak ji známe dnes, jsme se setkali až ve Spojených státech amerických. Na základě historických podkladů, si lze ujasnit původ demokracie v řeckých městských státech. Od té doby demokracie jako forma vládnutí urazila dlouhou cestu, během níž se neustále vyvíjela a stále vyvíjí. Během historie se postupně rozšiřovala na všechny kontinenty a pojala do sebe velkou část lidstva.⁴ Dnes je pojem brán pozitivněji, nežli tomu bylo dříve. Mnoho autorů při hledání ideální formy vlády vyčítalo demokracii nadměrnou míru svobody rozhodování, která může vést až k anarchii. Hlavním úskalím současné demokracie, je demokracie sama. Chceme-li definovat pojem demokracie a odpovědět si na otázku „*Co je myšleno vládou lidu?*“, tak se setkáme s mnoha definicemi a přístupy. Americký prezident Abraham Lincoln vymezil demokracii jako „*vládu lidu, prostřednictvím lidu pro lid*“. Jeho definice lze rozdělit na tři samostatné: „*Vládou lidu*“ je považována taková moc, která je v rukou všech, čímž se stává legitimní. Legitimita je stanovena podporou lidu, občanů a jejich účastí při rozhodování. „*Vládu prostřednictvím lidu*“ můžeme chápat jako vládu, která je vykonávána občany spoluúčastnících se na procesu vládnutí. Třetí částí je „*vláda pro lid*“, kdy se demokracie snaží zajistit blaho pro celou společnost, ale zároveň i dostát práv jednotlivců.⁵

³ HLOUŠEK,V, KOPEČEK L. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2007, s. 15-19

⁴ DAHL, Robert A. *O demokracii: průvodce pro občany*. 2001, s. 39

⁵ HLOUŠEK, ref 1,s. 15-19

Jak již bylo zmíněno, tak demokracie urazila za dobu od svého vzniku dlouhou cestu. Několikrát se ukázala jako vhodnou formou vlády nejen v západních zemích. Principy demokracie však nebyly formálně akceptovány jen v západních zemích, ale během 20. století se rozšířily i do Latinské Ameriky, Asie a Afriky. V těchto oblastech došlo přes obsahovou a účelovou interpretaci demokratických principů k ospravedlňování autoritářských režimů. Jednotlivé principy byly v hierarchickém uspořádání vyvyšovány, díky čemuž docházelo k omezování práv občanů. I přes tyto negativní příklady se demokracie ukázala jako ideální forma vlády, která vede při správném nastavení pravidel k ekonomickému i společenskému růstu. Liberální demokracie je označována jako nejspravedlivější režim vládnutí. I přes to, že trpí řadou problémů (konzumerismus, bezdomovectví, ničení životního prostředí atd.), tak je považována za metu, které může společnost v rámci politického uspořádání dosáhnout.⁶ Skrze tři základní principy se dnes setkáváme s různými formami demokracie, jako jsou například právě liberální, ale také sociální nebo post-křesťanské demokracie. Jednotlivé formy demokracie můžeme zjednodušit do dvou základních skupin. Těmi jsou zastupitelská (reprezentativní) a přímá (participační) forma demokracie.⁷

3.1.1 Zastupitelská demokracie

Zastupitelská demokracie je založena na předpokladu, že občané nevykonávají vládu přímo, ale prostřednictvím svých zástupců. Zástupci, reprezentanti jsou voleni občany ve volbách, které probíhají na základě zákonem stanovených pravidel. Občané si volí, vybírají reprezentanty proto, aby zastupovali jejich zájmy. Základní kritéria pro zaručení rovného přístupu k účasti na politické moci jsou podle Roberta Dahla následující: účinná participace (účast), volební rovnost, poučné porozumění, kontrola nad nastolováním témat (agendy) k projednání a zapojení (zahrnutí) všech dospělých. Pokud by došlo k nedodržení jednoho z uvedených kritérií, tak bychom mohli říci, že si jednotliví členové mezi sebou nebudou politicky rovni.⁸

Dále mezi hlavní součásti zastupitelské demokracie patří všeobecné volební právo, občany volený poslanecký mandát a parlament, nedílnou součástí jsou také politické strany. Moc

⁶ FUKUYAMA, Francis. *Konec dějin a poslední člověk*. 2002, s. 317

⁷ PECHANEC, P. *Přímá demokracie v České republice*. 2011, s. 3 - 9

⁸ DAHL, Robert A. *O demokracii: průvodce pro občany*. 2001, s. 39-40

lidu je transponována skrze volbami zvolené zastupitele. V důsledku toho by žádný jedinec, ani státní orgán neměl vykonávat státní moc a jednat, pokud nebyl řádně zvolen. Je zde však možnost, jak vykonávat státní moc, aniž by došlo ke zvolení přímo a to tak, že jedinec bude zvolen zprostředkovaně. U moderních států se setkáváme s tzv. legitimizačním řetězem. Jedná se o proces, kdy například do funkcí ve veřejné správě volí jedince poslanci, nikoliv občané. Je to způsobené i tím, že volit přímo jednotlivé články státní moci by bylo jak finančně, tak i časově náročné. V České republice jsme se mohli v minulosti setkat například s nepřímou volbou Prezidenta republiky. Prezident nebyl volen přímo občany, jako je tomu od roku 2013, ale členy parlamentu (poslanci a senátory).

3.2 Přímá demokracie

Pro to, abychom mohli považovat formu vlády za čistě participační, tedy přímou demokracii, musí dojít k participaci občanů na výkonu státní správy přímo. Oproti zastupitelské demokracii nedochází k tomu, že lid volí své zástupce, reprezentanty, ale rozhoduje o věcech přímo. Přímou demokracií je tedy myšlena taková forma vlády, kdy dochází k zapojení všech občanů na správě věcí veřejných. S přímou demokracií se poprvé setkáváme v antickém Řecku, přesněji v Athénách. Athénská demokracie je označována jako „nejklasičtější“ příkladem přímé demokracie ve starověku. Díky pozici Athén došlo k postupnému etablování athénskému společenskému zřízení i do ostatních tehdejších městských států, polis. V 5. století př.n.l. došlo k Solónským reformám, které vedly k utvoření *lidového shromáždění - ekklesia*. Na tomto shromáždění docházelo k rozhodování o zásadních otázkách, které se týkaly Athén. Lidové shromáždění pomohlo k omezení moci aristokracie a byly položeny základy pro větší politickou a sociální rovnost v Athénách. Po rozpadu těchto států došlo v Evropě k dočasnému odsunu forem přímé demokracie do pozadí. Změnou je až 11. století, kdy se tyto prvky opět objevují především v italských městských státech a následně v Hansovních městech na severu Evropy.⁹

⁹ HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2007, s 29-35

Myšlenkou aplikovatelnosti prvků přímé demokracie v moderních státech se zabývalo mnoho novodobých myslitelů. Avšak to, že tyto prvky fungovaly v prostředí řeckých městských států, nezaručovalo jejich využití v prostředí větších, lidnatějších moderních států. Jedním z nich byl francouzský filosof J.J. Rousseau, který v 18. století přišel s koncepcí *osobní vůle*. Podle něho je osobní vůle správná a neomylná a je možné ji srovnat se společnou vůlí lidu. Nejedná se o vůli jedince ani skupiny jedinců. Obecná vůle je vůlí celého tělesa a rozhoduje v jeho zájmu. Dalo by se říci, že tento koncept se nachází někde na rozhraní zastupitelské a přímé demokracie.¹⁰

V moderních dějinách se v oblasti využívání prvků přímé demokracie nejdále dostalo Švýcarsko. V 19. století se zde objevuje tzv. *institut referenda (lidového hlasování)*, které se konalo poprvé v roce 1802. Dodnes je Švýcarsko známé svým zastoupením přímé participace v rozhodování o věcech veřejných. Občané mají možnost rozhodovat v referendech jednak na místní, ale i na regionální úrovni. Dále pak mají občané možnost také vyvolat federativní referendum pomocí tzv. *institutu lidové iniciativy*. Švýcarsko je dobrým příkladem toho, že je možné využívat forem přímé demokracie jak na úrovni místní, tak na úrovni regionální. Nutno je však podotknout, že se zde tradice přímé demokracie vyskytují již dlouhou dobu a jsou zakotveny nejen v právním řádu, ale také ve švýcarské společnosti.¹¹

Přímá a zastupitelská demokracie nejsou protiklady a ani se nevylučují. Prvky přímé demokracie mohou být dobrými doplňujícími prvky demokracie zastupitelské. Lze nalézt státy, kde je využíváno prvků přímé demokracie pro přímou volbu exekutivy, jako např. ve Francii, či USA. Nalezneme však i státy, kde jsou voleni jen zastupitelé, bez možnosti využití jiných forem přímé demokracie. Jako příklad můžeme uvést sousední Německo.¹²

¹⁰ ROUSSEAU, Jean-Jacques. *Rozpravy*. 1989, s. 238

¹¹ ŘÍCHOVÁ, B. *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. 2002, s. 40

¹² PECHANEC, P. *Přímá demokracie v České republice*. 2011, s. 12 - 15

4 Formy přímé demokracie

Přímá demokracie má, stejně jako zastupitelská, různé formy a podoby. V současné době se v žádném moderním státě nevyskytuje čistá podoba přímé demokracie. Ve všech demokratických státech se setkáváme s volbami s cílem zvolit politické představitele, tudíž nedochází k užívání přímé demokracie ve své ryzí podobě. Nejvíce prvků přímé demokracie je uskutečňováno ve Švýcarsku, které bychom mohli označit za *polopřímou demokracii*. Jedná se o vládu, kdy je při rozhodování o věcech veřejných využíváno mnoho prvků demokracie participativní. V ostatních státech je občasný výskyt prvků přímé demokracie pouhým doplňkem demokracie zastupitelské. V dnešních demokratických státech se můžeme setkat s užíváním těchto forem přímé demokracie: **petice, lidová iniciativa, referendum, plebiscit a odvolání (recall)**.¹³

4.1 Petice

Petici lze řadit mezi jednu z nejstarších forem přímé demokracie. Původ slova vychází z latinského *petite*, které znamená žádost. V minulosti se jednalo o žádosti podřízených vůči vrchnosti. Poddaní měli možnost obracet se na vrchnost, panovníka s nejrůznějšími požadavky. Panovník nebyl povinen se uvedenou žádostí zaobírat ani na to reagovat. V tom bychom mohli nalézt jeden z hlavních rozdílů mezi formou historickou a současnou. Postupně se petiční právo stávalo součástí právních řádů a dnes je zakotveno i v ústavách. Stejně tak tomu je i v ČR, kde historie petičního práva sahá až do dob Rakouska-Uherska.¹⁴

Petice je jedním ze základních prostředků občanů k přímému vyjádření se k nějakému tématu. Občanům je dána pravomoc vyjádřit se k aktuálním otázkám, ale také obrátit se na státní orgány s dotazy, stížnostmi či návrhy. Většinou jsou adresovány samosprávným či státním orgánům, které jsou na základě zákona č. 85/1990 Sb. o petičním právu povinny do 30 dnů petici projednat a podat své stanovisko. Oproti referendu je petice méně formálně náročná. Výjimkou jsou petice, které se stávají základem hmotněprávního

¹³ HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. 2007, s. 39

¹⁴ PECHANEC, P. *Přímá demokracie v České republice*. 2011 s. 15

nároku. Jedná se o petice pro vyvolání referenda, založení církve nebo náboženské společnosti, či založení politické strany. Od roku 2012 je petice i jednou z možností jak potvrdit kandidaturu na Prezidenta ČR, kdy minimální počet platných petičních podpisů je 50 000.¹⁵

Petice tedy není jednou z forem přímé demokracie, jejíž výsledek by byl závazný, ale v několika případech je důležitou součástí utváření hmotněprávních úkonů. Dále slouží jako možnost získání zpětné vazby, kdy vyjádření souhlasu/nesouhlasu občanů s výkonem veřejné správy může být impulzem pro zvolené reprezentanty ke změnám.

4.2 Referendum

Referendum nebo také jinak všelidové hlasování je nejvyužívanější formou přímé demokracie. Svou povahou se podobá klasickým volbám, ale oproti volbě reprezentantů je rozhodováno o aktuálních, důležitých občanských a společenských otázkách. Občané oprávnění volit jsou vyzváni, aby vyjádřili v těchto otázkách svůj postoj, názor. Během referend voliči odpovídají na otázky pouze ano/ne.¹⁶ Referendum nese i určitá nebezpečí. Může dojít ke znevýhodnění menšin, které jsou při rozhodování přehlasovány většinovým obyvatelstvem. Politolog Santori označil referendum jako meč ostrý po obou stranách a upozorňoval na opatrné zacházení při řešení určitých problémů.¹⁷

Referenda mohou být vyvolána jak ze strany občanů, tak orgány státní a veřejné správy. Většina referend probíhá na místní úrovni, ale i v České republice proběhlo celostátní hlasování rozhodující o přistoupení do Evropské Unie. Toto referendum bylo vyvoláno na základě ústavního zákona č. 515/2002 Sb. a proběhlo v následujícím roce 2003.¹⁸

Referenda je možné rozdělit podle několika kritérií, např. podle času, závaznosti, předmětu místa, jeho povinnosti a podle toho, kdo ho může iniciovat.

¹⁵ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb. o zavedení přímé volby prezidenta

¹⁶ NAHODIL, T. *Místní referendum v České republice: zákon o místním referendu s poznámkami: podle stavu k I. 10. 2004.* 2004, s. 13

¹⁷ SARTORI, G. *Srovnávací ústavní inženýrství.* 2011, s. 169.

¹⁸ Ústavní zákon č. 515/2002 Sb. o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb.

4.2.1 Časové hledisko

Při klasifikaci referenda z hlediska času se zaměřujeme na dvě skutečnosti. Sledujeme, zda-li občané rozhodují před schvalovacím procesem zákonodárského sboru nebo po schvalovacím procesu. Dojde-li k referendu před schvalovacím procesem, tak hovoříme o tzv. referendum **ex ante**. Takové referendum lze označit za určitou pojistku, či silný legitimizační zdroj pro přijetí budoucího rozhodnutí. Je-li například referendum vyvoláno s ohledem na schvalování zákona, tak proběhlé referendum rozhoduje o jeho budoucím přijetí/nepřijetí atd. V opačném případě, kdy je referendum vyvoláno až po proběhlém schvalovacím procesu, tedy lid rozhoduje již o platné právní normě, se jedná o referendum **ex post**. V takovém případě mohou občané danou právní normu přijmout, podpořit ji nebo naopak vyjádřit nesouhlas a tím vystupovat jako „negativní zákonodárce“. Na tento typ je někdy nahlíženo jako na lidové veto.¹⁹ Je však nutno říci, že jak v České republice, tak ve většině států je tato pravomoc prisuzována ústavnímu soudu. Ústavní soud se při rozhodování musí řídit ústavním pořádkem země, ale občané tímto nejsou z tohoto hlediska nijak omezeni.

4.2.2 Závaznost

Podle závaznosti dělíme referenda na **závazné a konzultativní**. Za závazné nebo také mandatorní označujeme takové, jehož výsledek hlasování má právem vynutitelný dopad na orgány státní moci. To znamená, že jeho výsledek je stejně závazný, jako rozhodnutí zvolených zástupců. Následné kroky a rozhodování musí být v souladu s výsledkem referenda. Oproti tomu se setkáváme s takovými referendy, jejichž výsledky jsou pro orgány státní moci pouze informačními zdroji a jejich výsledky jsou nezávazné, konzultativní.

Je nutné si uvědomit, že většina konzultativních referend je vyvolávána shora, tedy orgány státní správy. Pro občany je jednodušší využít formu petice. Není to tolik formálně náročné jako vyvolání referenda a ve výsledku má stejnou hodnotu jako konzultativní referendum. Podle Cronina je tato forma referenda využívána politickou reprezentací spíše jako

¹⁹ FILIP, J. *Ústavní právo České republiky. Základní pojmy a instituty. Ústavní základy ČR*. 2011, s. 255.

kvalifikovaný průzkum veřejného mínění. Domnívá se, že by tato referenda měla mít větší politickou váhu než zmíněné průzkumy.²⁰

4.2.3 Předmět hlasování

Na základě předmětu hlasování dělíme referenda na tři typy. Jedná se o referenda **zákonodárná, ústavodárná** a **věcná**. Je dobré si uvědomit, že v demokratickém právním státě není možné rozhodovat o čemkoliv. Rozhodují-li občané v referendu o zákonech, jsou postaveni na pozici již výše zmíněných negativních zákonodárců. Občané rozhodují, zda předložený zákon bude nebo nebude zařazen do právního řádu. Oproti tomu věcná referenda jsou vyvolána v případech rozhodování o pochybných, rozporuplných otázkách. Například se může jednat o budoucím investování místních samospráv, plánované stavbě v obci či pořádání mezinárodní akce placené z veřejných výdajů.²¹

4.2.4 Místo konání

S přihlédnutím k místu konání rozlišujeme dva typy referend. Jedná-li se o referendum s dopadem na celý stát, pak hovoříme o **celostátním** referendu. Tento typ není tolik rozšířen. Celostátní referenda jsou zvolena v případech rozhodování o velice citlivých otázkách a tématech, které mají dopad na všechny občany. Například můžeme jmenovat přijetí/nepřijetí evropské měny Euro, či dnes hodně diskutované referendum o vystoupení z Evropské Unie. V těchto referendech lid vystupuje jako suverén a nositel státní moci. Více užívaná jsou referenda na **místní/lokální** úrovni. Ta se většinou využívají při rozhodování na úrovni obecní (mohou být i krajská atd.) a rozhoduje se v nich o místních otázkách.²²

4.2.5 Povinnost konání

Z hlediska povinnosti konání rozlišujeme referenda **obligatorní** a **fakultativní**. Povinná, obligatorní referenda jsou taková, která jsou podmíněna zákonem, ústavou. Jsou povinnou součástí schvalovacího procesu. Vyvolávána jsou například při rozhodování o změnách ústavy, podepisování mezinárodních smluv atd. Pokud je referendum jenom doplňkem

²⁰ CRONIN, E. T. *Direct democracy. The Politics of Initiative, Referendum and Recall*. 1999, s. 176.

²¹ PECHANEC, P. *Přímá demokracie v České republice*. 2011, s. 18 - 19.

²² Tamtéž, s. 23

schvalovacího procesu, pak hovoříme o referendu fakultativním. Tato referenda většinou probíhají v případě, že je to ústavním zákonem dovoleno a oprávněné subjekty této možnosti využijí.

4.2.6 Možnost iniciace referenda

Rozhodujícím znakem při této klasifikaci je subjekt oprávněný k iniciaci referenda. Na základě oprávnění pak dělíme referenda na **aktivní** a **pasivní**. Aktivní referendum se vyskytuje tam, kde má lid zákonem stanovenou pravomoc iniciovat referendum. Když je tato pravomoc přidělena pouze ústavním činitelům, tedy lid není oprávněn referendum iniciovat, hovoříme o referendu pasivním.²³

4.3 Lidová iniciativa

Lidová iniciativa je další formou přímé demokracie. Pro svou podobnost je srovnávána s referendem a peticí. Na rozdíl od referenda se liší především tím, že je možné ji vyvolat pouze „zdola“, totiž občany. Oproti petici jsou státní orgány povinny se lidovou iniciativou nejen zabývat a nějakým způsobem odpovědět, ale také v některých případech i legislativně zareagovat. Lidová iniciativa často vede ke změně právního předpisu, zákona nebo vyhlášení referenda. Záleží především na tom, jak je to zakotveno v ústavním řádu. Je-li lidová iniciativa zakotvena v právním řádu, často bývá její funkce stejná jako u zákonodárné iniciativy. Občané jsou tedy oprávněni formou lidové iniciativy předkládat parlamentu návrhy zákonů a ten je povinen se tím zabývat. Občané jsou schopni se pomocí lidové iniciativy dovolat různých změn, orgány státní moci jsou pak povinny dostat potřebných kroků, aby byla naplněna podstata a závazky, které iniciativa přinesla. Občané jsou při formulování iniciativy omezováni jak právním řádem státu, tak jeho ústavou. Je to především z toho důvodu, aby nebylo iniciativy zneužíváno k prosazování nedemokratických principů.

Samotná lidová iniciativa je velice zdlouhavý proces. Je s ní spojeno utvoření přípravného výboru a komise, jejichž úkolem bude formulovat otázku či požadavky pro budoucí hlasování. Po posouzení, že je vše v souladu s právním řádem země, se stát stává garantem

²³ PECHANEC, P.: *Přímá demokracie v České republice*. 2011, s. 23

průběhu lidové iniciativy. To znamená, že zajišťuje konání a veškerou organizaci hlasování (volební místnosti, tisk volebních lístků atd..).²⁴

Ve většině evropských zemí nedochází k právnímu rozlišování iniciativ a referend. Rozlišují se pouze referenda iniciovaná navrhovateli (myšleno místními občany) a místními zastupitelstvy.²⁵

4.4 Plebiscit

Jako další forma přímé demokracie je udáván plebiscit. Tento termín je však nepřiliš jednoduché přesně definovat. Je to dáno především neustálenou terminologií a tím, že termín nese několik významů. Pojem pochází z antického Říma, kdy byl spojován s usnesením občanů v otázkách státních hranic, připojení se k jinému státu či osamostatnění.²⁶

Zde vidíme i dnes podobnost právě s referendem, a proto se tyto pojmy používají i jako synonyma. Dalo by se tedy říci, že plebiscit je referendem využívaným při rozhodování o otázkách státních hranic nebo přidruženosti území k nějakému státnímu útvaru. Z novodobé historie můžeme například uvést hlasování o území Alsaska-Lotrinska, kdy se tím řešil spor o území mezi Francií a Německem.

S tímto pojmem jsme se mohli setkat i v dnes již neplatném zákoně č. 298/1992 Sb., o místním referendu, kde byl plebiscit definován jako hlasování na základě návrhu podaném orgánem státní moci. Státní orgán ho využije v situaci, kdy se necítí být dostatečně kompetentní v rozhodování. Výsledek hlasování může být následně pro orgán závazným a může tedy nahrazovat jeho rozhodnutí nebo bude mít pouze doplňující, konzultativní charakter. Stane se tedy jakýmsi kvalifikovaným průzkumem veřejného mínění.²⁷

²⁴ PECHANEC, P.: *Přímá demokracie v České republice*, 2011. s. 23

²⁵ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s. 12

²⁶ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*[online].[cit. 02. 02. 2018]

²⁷ Zákon č. 298/1992 Sb., o místním referendu ve znění zákonů č. 152/1994 Sb., č. 132/2000 Sb. a č. 320/2002 Sb.

4.5 Recall (odvolání)

Výše zmíněné formy přímé demokracie se zaměřovaly především na otázky legislativní, v případě odvolání je to však zaměřeno spíše na otázky personální. V odborných publikacích se setkáváme s různými názory, kam recall zařadit. Na jedné straně je označován jako doplněk prvků přímé demokracie a na druhé straně je zařazován spíše k zastupitelským formám demokracie.²⁸ Pavlíček přirovnává odvolání svou formou k petici, ale ve skutečnosti to připomíná spíše opak demokratických voleb.²⁹

Institut odvolání vychází z předpokladu, že lid má svrchovanou moc při volbě reprezentantů, nositelů státní moci. Proto by měl mít lid možnost i zvolené zastupitele odvolat, nenaplní-li očekávání a důvěru, se kterou byl občany volen. Občané mají možnost odvolat jak jednotlivce, tak například i celý parlament. Odvolání se zaměřuje většinou na vykonavatele výkonné moci. Zde můžeme vidět důvod, proč je odvolání přiřazováno k zastupitelské demokracii. V zemi, kde jsou hodně využívané formy přímé demokracie, tak není nutné odvolávat své zástupce, protože občané mají možnost rozhodovat například formou lidové iniciativy nebo referendem. U zastupitelské tomu tak není, a proto možnost odvolat vykonavatele výkonné státní moci je na místě.³⁰

Právní řád České republiky nedisponuje institutem odvolání. Oproti tomu v jiných státech Evropy a Ameriky je tento institut využíván pravidelně. Hojně se recall vyskytuje v USA, kde je využíván až v 70% měst, především na západním pobřeží. V Polsku nebo v Rakousku je možné odvolat poslance. Ve zmíněném Polsku došlo v roce 2000-2007 v obcích k více než třem stovkám odvolacích voleb.³¹ Ale je nutné zmínit také fakt, že většina těchto odvolacích voleb je vyvolána ne občany, ale především ze strany neúspěšných kandidátů.³²

Institut odvolání je možné rozdělit do dvou skupin. Podle míry participace občanů na procesu odvolání rozlišujeme **úplný** a **smíšený** recall. O smíšeném recallu hovoříme v případě, kdy se občané, voliči účastní jen jedné části procesu odvolání. To znamená, že

²⁸ ANTOŠ, M., WINTER, J. *Volby, demokracie, politické svobody*. 2010, s.133.

²⁹ PAVLÍČEK, V, et al. *Ústavní právo a státověda: Obecná státověda*. 1998, s. 185.

³⁰ PECHANEC, P. *Přímá demokracie v České republice*. 2011, .s. 25

³¹ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s. 9

³² PIASECKI, A. K. *Referenda w III RP*. 2005, s. 87-88

jsou buď v pozici iniciátora, ale finální rozhodnutí je v moci státních orgánů nebo je iniciativa vyvolána ze strany státních orgánů a lidem je přenechána možnost rozhodnout pomocí hlasování. Tento typ se vyskytuje v Evropě, především v Rakousku, Srbsku, Rumunsku a na Slovensku.

Úplným recallem nazýváme odvolací proces, kde se voliči účastní jak iniciace odvolání, tak i rozhodování formou hlasování. Jako příklad lze uvést Venezuelu.³³

4.6 Přímá demokracie v Evropě

Využívání forem přímé demokracie a institucionalizace jejích forem narůstá po celém světě. Nejvýznamnějšími státy jsou Švýcarsko a USA. V posledním století došlo po celém světě k nárůstu států využívajících mechanismů přímé demokracie. Ve 39 z 58 zemích světa s více než 3 miliony obyvatel proběhlo mezi lety 1975-2000 alespoň jedno národní referendum.³⁴ Narůstající trend národních referend byl ve Švýcarsku na vrcholu v 90. letech. Stejně tak tomu bylo i ve státech EU³⁵. 23 členských států Evropské Unie má institucionalizovanou jednu z forem přímé demokracie na národní úrovni. Z toho 14 států má v ústavně dané, že národní referenda se konají povinně v určitých politických otázkách. Kypr, Belgie, Německo, Nizozemsko a Česká republika jsou jedinými státy EU, které nemají ustanovenou formu přímé demokracie na národní, celostátní úrovni. V Německu neproběhlo národní referendum od 2. světové války. Na druhou stranu jsou v Německu možná referenda na regionální nebo místní úrovni jako ve většině členských zemí. Celostátní referenda se v Evropě několikrát týkala právě členství v Evropské Unii (dříve Evropském Společenství). Například v Norsku se konala dvě referenda o přistoupení do EU, ale občané pokaždé členství odmítli. Na základě národních referend se členy EU stalo 15 států. Největší vlna národních referend o přistoupení do EU byla v roce 2004, kdy o přistoupení hlasovali občané v 8/10 států včetně České Republiky.³⁶ V červnu roku 2016 bylo naopak ve Velké Británii využito národní referendum k rozhodování o vystoupení

³³ BERAMENDI, V., et al. *Direct democracy: The International IDEA, Handbook*. 2008, s. 114 – 118.

³⁴ ALTMAN, David. *Direct democracy worldwide*. 2011. s. 15

³⁵ V té době nebylo v EU 28 členů, ale ve statistice s nimi bylo počítáno.

³⁶ LEININGER, Arndt. *Direct Democracy in Europe: Potentials and Pitfalls*. *Global Policy* [online]. 2015

z EU. Při volební účasti 72,2% se 51,9% občanů vyjádřilo kladně k vystoupení Spojeného království z řad členských států.³⁷

Jedním z odkazů politických transformací ve střední a východní Evropě v roce 1989 bylo utváření forem přímé demokracie na místní úrovni. Jednalo se o bývalé státy východního bloku. V těchto postkomunistických zemích byly utvářeny nové ústavy, které vyzdvihovaly suverenitu občanů a jejich právo řídit stát pomocí zastupitelské a přímé demokracie. Jedním z důvodů přijímání forem přímé demokracie bylo přesvědčení nově zvolených politických zástupců a reformátorů v to, že větší participace občanů bude působit jako prevence proti návratu nedemokratických, autoritářských režimů. Nelze však říci, že by se tendence využívání místní přímé demokracie týkalo jenom postkomunistických států.³⁸ Občané rozvinutých demokratických zemí požadují větší přístup k politickým institucím a rozhodování, což je primárně způsoben nedůvěrou v zastupitelský model vlády. Na jednu stranu docházelo v západních zemích ke snižování volební účasti, na druhou došlo k nárůstu občanů podepisujících petice a podílejících se na jiných formách ať už přímého nebo nepřímého politického vlivu. Na základě těchto trendů bylo zaznamenáno zvýšení využívání referend v 90. letech jak v USA, tak v Evropě.³⁹

V evropském politickém prostředí je možné dělit země podle toho, zda jsou místní referenda závazná nebo konzultativní. V zemích, kde jsou místní referenda pouze konzultativní, je viditelně menší zájem o jejich vyvolávání. To, zda státy využívají místních referend konzultativních nebo mandatorních, se odráží také v dlouhodobém politicko-geografickém dělení Evropy na východní a západní. Ve státech západní Evropy se jedná většinou o konzultativní místní referenda. Pro příklad můžeme jmenovat Itálii, Nizozemsko, Finsko, Belgie, Dánsko, Švédsko atd. Předpisy pro výkon místních referend nenalezneme například v ústavách Řecka nebo Irska. V zemích střední a východní Evropy jsou referenda mandatorní. Ať už se jedná o Českou republiku, Slovensko, Polsko, Maďarsko či Rumunsko atd. Výjimkou jsou Albánie, Pobaltské státy a Rumunsko.

³⁷ BBC News[online], *EU referendum results*. Červen 2016. [cit. 02.01.2018]

³⁸ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s. 23

³⁹ KAUFMANN, Bruno a M. Dane. WATERS. *Direct democracy in Europe: a comprehensive reference guide to the initiative and referendum process in Europe*. 2004, s. 3-5

V těchto zemích jsou místní referenda pouze konzultativní a iniciována mohou být jen starosty.⁴⁰

Následující podkapitoly jsou zaměřeny na bližší představení forem přímé demokracie v sousedních zemích České republiky, tedy v Německu, Rakousku, Polsku a Slovensku. Německo a Rakousko jako představitelé západních demokracií a Polsko a Slovensko, jako země bývalého východního bloku.

4.7 Německo

Z historického hlediska se Německo řadí mezi země, které byly svědky zmanipulovaných lidových hlasování. Ve 30. letech využil Adolf Hitler všelidová hlasování k upevnění moci a se stejnou zkušeností se setkáváme v druhé polovině 20. století v NDR.⁴¹ Tato zkušenost se projevuje dodnes jako důvody odpůrců všelidových hlasování na národní/spolkové úrovni. Jedinou výjimkou pro konání spolkového lidového hlasování, je rozhodování v otázkách o úpravách členění spolkového území.⁴²

Německo je jedním z mála států EU, ve kterém dlouhodobě neproběhlo referendum na národní/spolkové úrovni. SRN je federací skládající se z 16 spolkových zemí. Federální státy mají autonomii především v administrativní správě jednotlivých republik v oblasti dopravy, vzdělávání, policie atd. Státy se podílejí na utváření vnitrostátních právních předpisů, které schvaluje národní parlament. Díky tomu si každý stát může sám zvolit, jaké formy přímé demokracie bude na svém území využívat. 6 z 11 států SRN přijalo formy přímé demokracie již v roce 1945. Postupně docházelo k přijímání potřebné legislativy i v ostatních státech a v roce 1994 se prvky přímé demokracie nacházely už ve všech spolkových republikách.⁴³

K iniciování **referenda na regionální úrovni** (ve spolkové zemi) je nutné splnit tři kroky. Nejdříve je potřebné iniciovat petici legislativně stanoveným počtem občanů. Následná petice poté musí být podepsána minimálně stanoveným počtem signatářů, který se také liší

⁴⁰ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007, s. 24-29

⁴¹ BUTLER, David; RANNEY, Austin. *Referendums around the World*. 1994, s. 181.

⁴² ANTOŠ, Marek a Jan WINTR, ed. *Volby, demokracie, politické svobody*. 2010. s. 112

⁴³ KAUFMANN, Bruno a M. Dane. WATERS. *Direct democracy in Europe: a comprehensive reference guide to the initiative and referendum process in Europe*. 2004. s. 63-67

podle legislativ jednotlivých republik. Většinou se hranice pohybuje mezi 8-20% oprávněných voličů. Jen v Hamburku, Braniborsku a Šlesvicko-Holštýnsku je hranice 4-5%. Když jsou všechny podmínky splněny, dochází k vyhlášení referenda (Volksentscheid). Výsledek takového referenda je právně závazný. Nestačí však prostá polovina hlasů, ale musí být, stejně jako u nás splněna hranice volební účasti. Hranice se liší jednak podle jednotlivých zemí, ale také podle řešených témat. Většinou se hranice pohybuje mezi 15-33%, jedná-li se o ústavní referendum, pak je min. hranice až 50% oprávněných voličů.⁴⁴

Vlna reforem šířících se v roce 1989 ovlivnila správu jak na lokální, tak na státní úrovni. Před touto reformou bylo právo občanů zapojit se do rozhodování místní samosprávy známé jen v Baden-Württenbersku. Dnes je možné rozhodovat v **místním referendu (Bürgerentscheid)** v 15 ze 16 spolkových zemí. Jedinou výjimkou je Berlín, který je brán jako okres. Ve všech spolkových zemích je místní referendum spojeno se dvěma kroky. Prvním krokem je iniciativa (Bürgerbegehren), kdy je potřeba sehnat dostatečný počet pro to, aby mohla být předložena místním zastupitelům. Hranice podpisů se liší podle zemí. Až na výjimky (Hamburk, Sasko-Anhaltsko⁴⁵) je stanovena na 20-30% oprávněných voličů. V druhém kroku je na místních autoritách, zda-li iniciativu přijmou nebo nechají o otázce rozhodnout občany. Ve druhém případě je vyhlášeno místní referendum. Proto, aby bylo referendum závazné, je nutné splnit minimální hranici volební účasti mezi 20-30%. Jen v Bavorsku je klouzavá hranice mezi 10-20% na základě velikosti oblasti, ve které k hlasování dochází. V Německu se každý rok koná kolem 200 místních referend, přičemž nejvíce v Bavorsku.⁴⁶

4.8 Rakousko

Rakouská republika je zastupitelskou demokracií, která má také ve své ústavě zakotveny instituty přímé demokracie. Prvky přímé demokracie jsou v rakouské ústavě zakotveny již od poloviny 20. století., přesto nemůžeme o Rakousku mluvit jako o zemi, kde je silný vliv přímého rozhodování. V Rakousku došlo pouze ke dvěma referendům. První proběhlo

⁴⁴ KAUFMANN, Bruno a M. Dane. WATERS. *Direct democracy in Europe: a comprehensive reference guide to the initiative and referendum process in Europe*. 2004. s. 63-67

⁴⁵ V Hamburku se jedná o 2-3%, v Sasku-Anhaltsku 6-15% oprávněných voličů

⁴⁶ KAUFMANN, Bruno. Ref. 44, s. 63-67

v roce 1978 o problematice atomové energie a druhé roku 1993, které se týkalo přistoupení Rakouska do EU (tehdy ještě ES)⁴⁷. Nahlédneme-li ještě hlouběji do historie, tak zjistíme, že proběhlo ještě jedno všelidové hlasování v roce 1938. Občané se rozhodovali o připojení Rakouska ke Třetí říši. Za téměř stoprocentní účasti občané jasně vyjádřili souhlas s připojením.⁴⁸

V rakouské ústavě je zakotveno referendum, lidová iniciativa a někdy sem bývá řazena i přímá volba prezidenta. Referendum je rozděleno na dva typy. Prvním je **referendum** (Die Volkabstimmung) a druhým **lidové hlasování** (Die Volksbefragung). V referendu občané rozhodují o parlamentem schválených zákonech, nebo o ze strany Spolkové rady předloženým návrhu na odvolání prezidenta. Výsledek referenda je závazný. Oproti tomu v lidovém hlasování je zjišťován názor občanů na otázky týkající se zásadního a celorakouského významu. V zemi je nejsilnějším orgánem s rozhodovacími pravomocemi Národní rada. Druhou komorou parlamentu je Spolková rada, ale její pravomoci jsou omezené. Stejně omezený je také přímý vliv občanů. Vyvolání referenda je pouze v rukou Národní rady, částečně i Spolkové rady.⁴⁹

Stejně jako v Německu, mají spolkové republiky možnost úpravy právních předpisů na svém území. Spolkovou zemí, kde se mohou občané účastnit rozhodování na zemské úrovni, je Horní Rakousko. Kromě rozhodování na zemské úrovni, je zde možné rozhodovat i na úrovni místní. **Místní referenda** jsou konána buďto na základě iniciace občanů pomocí petice, nebo iniciované radou obce. Povinné konání referenda je v případě rozhodování o změnách obecních hranic nebo v případě odvolání starosty. Referenda se stejně jako u nás smějí konat jenom v otázkách spadajících do samosprávy obce. Proto, aby bylo referendum vyvoláno občany, musí být posbíráno minimálně 25% podpisů oprávněných voličů. Podpisové akce jsou umístěny pouze na dotčeném obecním úřadě a podpisy je nutné sehnat nejpozději do čtyř týdnů od prvního podpisu. Výsledky referenda nejsou závazná, pouze konzultativní. Je-li výsledek platný, rada ho musí projednat. Ale není povinna jednat v jeho prospěch. Jedná-li se o referendum v územních otázkách, tak je situace trochu odlišná. Proto, aby mohlo dojít ke změnám hranic obcí, tak musí dojít nejen

⁴⁷ BUTLER, David; RANNEY, Austin. *Referendums around the World*. 1994. s. 304

⁴⁸ ANTOŠ, Marek a Jan WINTR, ed. *Volby, demokracie, politické svobody*. 2010 s.109

⁴⁹BOHDÁLEK, Miroslav. Rakousko. In: FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda.*, 2005. s. 116-125

k přijetí usnesení rad dotčených obcí, ale také k referendům se souhlasným výsledkem. V Horním Rakousku je v obcích starosta volen přímo. Chce-li mu rada vyslovit nedůvěru, tak musí mimo 2/3 hlasů mít oporu ještě v místním referendu týkajícím se odvolání starosty.⁵⁰

4.9 Polsko

Polsko je dnes zemí, kde jsou silně ukotveny prvky přímé demokracie. V historii se v Polsku konalo referendum již v roce 1946, ale tehdy bylo použito pouze jako prostředek pro legitimaci a suverenitu tehdejší vlády. Referendum bylo v podstatě použito pouze jako nástroj, nikoliv jako prostředek k tomu, aby lid jako suverén vyjádřil svůj názor.⁵¹ V 80. letech začala probíhat postupná vlna demokratizace a tehdy Polská lidová republika začala do svého politického systému zařazovat prvky, které se vyskytovaly v demokratických státech západní Evropy. Začaly se vytvářet nové instituce jako například Státní tribunál nebo Ústavní soud. Všechny tyto instituty začaly naplno vykonávat svou činnost až v 90. letech. Společně se změnami proběhlo v roce 1987 další referendum, které bylo využito jako pokus o vyřešení ekonomické krize země a zamezení nástupu odborové skupině Solidarita.⁵² V roce 1990 byl přijat zákon o územní samosprávě, který podstatně demokratizoval místní samosprávu. Občané získali právo volit v místním referendu a do místních zastupitelstev. Zákonem byly stanoveny dva typy referenda. Jedním bylo povinné referendum o případném odvolání místních zastupitelstev a o ukládání místních daní zastupitelstvem. Druhým byla referenda pouze fakultativní, tedy nepovinná, ale závazná. Tato referenda se mohou konat o otázkách důležitých pro život komunity. Vzhledem k potřebě ujasnění fungování místních referend došlo v dalším roce k přijetí zákona o místních referendech. Tento zákon jasně definoval referenda o daňových otázkách, odvolávání místních zastupitelstev a dalších otázkách důležitých pro fungování obce. Iniciovat referenda mohla jak zastupitelstva, tak občané za předpokladu získání podpisů 10% oprávněných voličů. Pro platnost referenda bylo nutné, aby byla dodržena volební účast alespoň 30% (v případě referenda o daňových otázkách 67%). V roce 2002

⁵⁰ ŠPOK, Radomír. *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie*. 2006, s. 73-75

⁵¹ MARCZEWSKA-RYTKO, Maria. *Direct democracy at the national level in Poland. The case of referendum*. [online]. 2013 [cit. 03.02.2018].

⁵² KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 2004. s. 271

byl přijat zákon, který stanovoval přímou volbu starostů a dalších městských úředníků. S tím souviselo rozšíření odvolacích referend, která se nově vztahovala na přímo volené funkce.⁵³ Proto, aby bylo odvolací referendum závazné, musí být splněna účast rovna minimálně 3/5 z účasti během posledních voleb do dotčeného postu.

V Polské ústavě je také od roku 1997 zakotven prvek celostátního referenda, v němž je možné rozhodovat ve dvou případech. Prvním je hlasování o mezinárodních závazcích. Ratifikační proces zahraničních smluv probíhá buďto formou všelidového hlasování, nebo přijetím 2/3 zákonodárního sboru (Sejmu). V Polsku se uskutečnilo celostátní referendum o přistoupení do EU v roce 2003. Tento prostředek rozhodování byl podpořen většinou tehdejších parlamentních stran. V druhém případě je celostátní referendum vyhlášeno na základě iniciace senátu, Sejmu nebo prezidenta republiky v otázkách týkajících se ústavy. Je možné rozhodovat v otázkách obecných principů politického zřízení, lidských práv a povinností občanů a o samostatných mechanismech přijímání ústavy. Minimální kvórum není stanoveno, rozhoduje absolutní většina hlasujících.⁵⁴ Za necelých 30 let se Polsko zařadilo na druhé místo za Švýcarsko ve využívání přímé demokracie na místní úrovni v Evropě. Je zde relativní volnost podmínek pro organizaci a uskutečňování referend. Musíme si ale uvědomit, že tyto podmínky nezaručují plnou využitelnost a hlavně efektivitu prvků přímé demokracie. Průměrná voličská účast se pohybuje pod hranicí 20%, což nás vede k tomu, že zájem obyvatel rozhodovat není vysoký a tedy ani výsledky nejsou závazné. S přímou volbou starostů, a jejich odvolatelností referendem, došlo k tomu, že iniciace většinou nevychází ze stran nespokojených občanů, ale od politických oponentů.

4.10 Slovensko

Slovenský politický systém je stejně jako v České republice stavěn primárně na zastupitelském modelu. Jsou v něm však také využívány prvky demokracie přímé. Ústava Slovenské republiky je v mnohém podobná té české. Je to dáno dlouholetým spojením a společným politickým a historickým vývojem. Druhý oddíl Ústavy je přímo

⁵³ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s. 29-32

⁵⁴ PŘIKRYL, Ivo. Polsko. In: FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda.*, 2005. s. 131-144

věnován referendu a dává každému občanovi, který má právo volit do Národní rady, také právo volit v referendu. Kromě lidové iniciativy a přímé volby prezidenta, jsou v ní zakotvené také dva typy referend na celostátní úrovni. Obligatorní referendum musí být použito při podepisování vstupu nebo opuštění svazku s jinými státy. Za příklad můžeme uvést referendum o vstupu do EU nebo do NATO. Dalším typem je referendum fakultativní, které se koná v případě rozhodování o dalších otázkách veřejného zájmu. Podmínkou pro konání celostátního referenda je získání minimálně 350 tisíc podpisů nebo usnesení národní rady. Referendum je poté vyhlášeno prezidentem republiky. Platnost referenda je podmíněna minimální volební účastí 50% oprávněných voličů. Hranice 350 tisíc podpisů se zdála být příliš vysoká, ale jak se ukázalo, tak ne nepřekonatelná. Na Slovensku již proběhlo několik celostátních referend. Většina však ztroskotala na nízké volební účasti. Stejně tak se ukázalo celostátní referendum jako způsob politického boje.⁵⁵

Institut místního referenda se objevuje s přijatým zákonem č. 369/1990 o obecním zřízení. Zákon stanovoval místní referendum jako prostředek rozhodování při slučování a rozdělování obcí, stejně jako tomu bylo v České republice. Navíc však dovoľoval rozhodovat v případech ukládání nebo rušení místních poplatků a daní. Dále mohlo zastupitelstvo iniciovat referendum v jakýchkoliv otázkách, které byly důležité pro danou obec. Postupně docházelo k jeho novelizacím. Zrušila se povinnost zastupitelstva vyvolávat referendum při změně místních daní, otázky do referenda se omezily pouze na ty vycházející ze samospráv obcí a při oddělování obcí rozhodovali občané jen té obce, která se chtěla odtrhnout. V referendu je také možné odvolání starosty. Občané mohou referendum iniciovat, seženu-li podpisy 30% oprávněných voličů (před novelizací v roce 2001 byla hranice 20%) a pro platnost referenda je nutné volební kvórum 50%.⁵⁶

Starosta obce je představitelem a nejvyšším výkonným orgánem, který vykonává správu obce. Také je statutárním orgánem obce a co se týče pravomocí, tak starosta rozhoduje ve věcech týkajících se správy obce, které nejsou zákonem přiřazeny zastupitelstvu obce. Je volen přímo občany. Mandát starosta získává absolutní většinou hlasů. Stejně tak jako je

⁵⁵ KOPEČEK, Lubomír. Slovensko In: KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. 2004, s. 360-362

⁵⁶ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s.37-41

přímo volen, tak je možné, aby byl pomocí referenda odvolán. Odvolávání starostů je možné po novelizaci z roku 2001. Referendum o odvolání starosty je vyhlášeno v případě, že je pod iniciativou občanů podepsáno alespoň 30% oprávněných voličů, nebo pokud starosta hrubě a opakovaně zanedbává své povinnosti nebo déle než 6 měsíců není schopen vykonávat svou funkci. Došlo k několika případům, kdy bylo odvolání pravomocné. Většinou však je problém s minimální účastí 50% voličů, protože volební účast v obecních volbách je na Slovensku často pod 50%.⁵⁷

Přímá demokracie na Slovensku je rozšířenější než v České republice. I přes společný základ ústavy se v té slovenské setkáváme s více prvky demokracie přímé. O tom, jestli je to lepší můžeme pouze polemizovat. Dostupnost celostátního referenda se ukázala kromě pár příkladů jako nástroj politického opozičního boje. A následkem toho docházelo spíše k polarizování společnosti. I přes to je dobré poukázat na to, že v České republice se vede debata o implementaci přímé volby starosty do právního řádu ČR. Slovenský model se bere jako nejpravděpodobnější i přes to, že budou nutné úpravy vzhledem k rozdílné koncepci organizace územní samosprávy.⁵⁸

⁵⁷ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s .40-41

⁵⁸ MVČR[online]. *Analýza možnosti zavedení přímé volby starostů*. 2011. [cit. 03. 02. 2018]

5 Přímá demokracie v České republice

Česká republika je řazena mezi zastupitelské demokracie. Přesto je v jejím právním řádu zakotveno několik forem demokracie přímé. Jedná se o možnost místního/krajského referenda a petice. Petiční právo je zakotveno v Listině základních práv a svobod v článku 18. Samotný zákon č. 85/1990 Sb. o právu petičním nabyl platnost v březnu roku 1990. Zákon udává, že každý má sám nebo jako skupina právo se obracet na orgány státní správy s různými žádostmi, stížnostmi a návrhy ve věcech veřejných, které spadají do jejich působnosti.⁵⁹

Oproti jiným státům, třeba jako Slovensko nebo Rakousko, Česká republika nedisponuje institutem celostátního/obecného referenda. Od roku 1989 jsme zaznamenali jediné celostátní referendum, které se konalo v roce 2003 o vstupu do Evropské Unie. Proto, aby bylo možné toto referendum uskutečnit, muselo dojít ke schválení zvláštního ústavního zákona. Ústavní zákon č.515/2002 Sb. o referendu nabyl účinnosti k 01. 03. 2003. Tímto zákonem byla novelizována Ústava ČR. Novelizace vedla k rozšíření pravomocí prezidenta a Ústavního soudu. Prezident nabyl pravomoc vyhlásit referendum o vstupu České republiky do EU. Ústavní soud byl oprávněn k tomu, aby rozhodoval o oprávněm prostředku v případě, že prezident odmítne referendum vyhlásit. Dále Ústavní soud rozhodoval o tom, zda referendum proběhlo v souladu s ústavním zákonem č. 515/2002 Sb. Výsledkem referenda bylo přistoupení České republiky do Evropské Unie. Pro přistoupení rozhodlo 55,21% oprávněných voličů, kdy *pro* se vyjádřilo 77,33% z nich. Od té doby nedošlo k přijetí obecného zákona, který by obecná referenda umožňoval.⁶⁰

Absenci celonárodního referenda bychom mohli zdůvodnit hned několika důvody. Jedním je strach o suverenitu při rozhodování v otázkách zahraniční politiky. Na druhou stranu je zde obava o neschopnost racionální a svobodné volby občanů, kteří budou pod vlivem medií a tím i možných dezinformací. Je to především rostoucím vlivem sociálních medií a s tím i nekontrolovatelností šířených zpráv. Se snahou prosadit obecné referendum přišli už v roce 1999 sociální demokraté. Ti chtěli možnost obecného referenda o otázkách členství v institucích jako je NATO nebo EU. Všechny snahy však byly vždy

⁵⁹ Dle zákona č. 85/1990 Sb. o právu petičním

⁶⁰ FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda.*, 2005. s.155-169

přehlasovány. Podporou se jim stalo nové politické uskupení Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury, které vstoupilo do Parlamentu v mimořádných volbách v roce 2013. Tato strana v čele s charizmatickým leadrem dosáhla výsledku 6,88% a zisku 14 mandátů.⁶¹ Jednalo se o první případ, kdy se do Parlamentu ČR dostala strana, jejíž hlavním tématem bylo zavedení více prvků přímé demokracie. Po vnitrostranických neshodách došlo v květnu 2015 k odštěpení a vzniku nového politického uskupení Svoboda a Přímá demokracie – Tomia Okamury.⁶² Tato strana v následujících volbách do poslanecké sněmovny v roce 2017 získala 22 mandátů díky zisku 10,64% hlasů.⁶³ Kromě prosazování prvků přímé demokracie získala podporu především bojem proti migraci a islamizaci České Republiky.

5.1 Místní referendum

Možnosti hlasovat v místním referendu se občanům České republiky (v té době České a Slovenské Federativní Republiky) dostalo již v roce 1990. Tehdejší Českou národní radou byl schválen zákon o obcích č. 367/1990 Sb., který umožňoval konání místního referenda. Místní referendum se mohlo uskutečnit pouze v otázkách o sloučení či rozdělení obcí. O dva roky později byl přijat samostatný zákon č. 298/1992 Sb. o místním referendu. Jeho přijetí bylo pravděpodobně způsobeno tehdejší politickou situací. V prvních letech po revoluci 1989 se do politických funkcí dostali občané za Občanské fórum. Politické strany ještě nebyly tak organizované a nefungoval jasný stranický systém.⁶⁴

Zákon č. 298/1992 Sb. o volbách do místních zastupitelstev a místním referendu dával občanům pravomoc rozhodovat i v jiných otázkách než dříve. Místní referenda se mohla konat o otázkách samostatné působnosti obcí a městských částí (v případě statutárních měst). V zákoně bylo vyjmenováno i několik případů, ve kterých institut místního referenda být použit nesměl. Referendum nesmělo být vyhlášeno v posledních šesti

⁶¹ Volby.cz[online], *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25. 10. – 26. 10. 2013.* [cit. 21. 01. 2018]

⁶² Týden v politice[online], *Svoboda a přímá demokracie*, květen 2015. [cit. 21. 01. 2018]

⁶³ Volby.cz[online]*Volby do Poslanecké sněmovny České republiky konané ve dnech 20. 10. - 21. 10. 2017.* [cit. 21. 01. 2018]

⁶⁴ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice.* 2007. s. 41-42

měsících před volbami do zastupitelstev obcí, dále se nesmělo rozhodovat v otázkách o místním rozpočtu a místních poplatcích.⁶⁵ Na základě tohoto zákona neproběhlo do roku 2000 (kdy došlo k jeho novelizaci) ani jedno místní referendum. Do roku 2000 probíhala referenda jen v otázkách rozdělení, slučování obcí. K velkému nárůstu počtu obcí docházelo na počátku 90. let. Není však jisté, že ve všech případech bylo využito referenda, ale na základě zákona bychom se mohli domnívat, že ano.⁶⁶

V roce 2000 došlo k novelizaci zákona o obcích č. 128/2000 Sb., na základě kterého se zvýšila hranice počtu obyvatel obcí vzniklých rozdělením stávajících. Z původních 300 obyvatel počet narostl na 1000.⁶⁷ Na základě novelizace začalo docházet ke konání místních referend o nových otázkách a tématech, nikoliv jen o slučování a rozdělování obcí. Na základě analýzy proběhlých referend došlo k odhalování chyb a problémů. Následně došlo k jeho úpravě a byl přijat zákon č. 22/2004 Sb. o místním referendu a změně některých zákonů. Důvodem novelizace bylo také zrušení okresních úřadů, k nimž došlo v roce 2002 a s tím spojenými úpravami pravomocí obcí. Po změně zákona bylo možné konání referenda jen na úrovni obcí nebo jejich částí (výjimkou byla pouze Praha) a došlo ke zvýšení minimální účasti z původních 25% na 50% oprávněných voličů. Místní referenda mohla být iniciována také obecními zastupitelstvy, podle zákona č. 298/1992 byla možnost referenda pouze na základě dostatečného počtu posbíraných podpisů. Další změnou byla možnost souběhu konání místního referenda s komunálními volbami.⁶⁸ I přes nárůst minimální hranice voličské participace, se počet místních referend nesnížil. Za nárůstem můžeme sledovat především větší jasnost a přístupnost zákona. Jedním z následků bylo větší experimentování s touto formou přímé participace, jak občany, tak místními zastupiteli. Mezi lety 2000-2007 se nejvíce referend konalo v otázkách životního prostředí. Bylo to způsobeno dopadem místního rozvoje na životní prostředí. Jedním z hlavních témat bylo například ukládání jaderného odpadu na území státem vybraných obcí. Obce nechávaly rozhodování na občanech nebo šlo o iniciativu ze strany ochránců přírody.⁶⁹

⁶⁵ Dle zákona České národní rady č. 289/1992 o volbách do místních zastupitelstev a místním referendu.

⁶⁶ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s. 42

⁶⁷ Dle zákona č. 128/2000 o obcích (obecní zřízení)

⁶⁸ Dle zákona č. 22/2004 Sb. o místním referendu a změně některých zákonů

⁶⁹ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s. 44

M. L. Smith analyzoval referenda proběhlá v ČR do roku 2006. Na základě výzkumu označil za specifický fakt to, že většina proběhlých referend byla v malých obcích, vesnicích. Jako důvod označuje také minimální počet podpisů, které musí přípravný výbor nashromáždit před vyhlášením referenda. Aby mohlo být referendum proveditelné, tak jednou z podmínek je získat dostatečný počet podpisů oprávněných voličů v obci. V obci s méně než 3000 je potřeba sehnat 30% voličů, což je 900 podpisů a méně (dle velikosti obce). Oproti tomu města s více než 200 000 je hranice 10%, ale dostáváme se již na číslo 20 000 podpisů. V malých obcích je komunita více provázaná. Nesetkáváme se s takovou anonymizací, jako je tomu ve velkých městech, a proto je jednodušší sehnat potřebný počet petičních podpisů. V letech 2000-2006 bylo jediné závazné referendum v obci nad 10 000 obyvatel, které proběhlo ve městě Tábor v roce 2000. Referendum bylo platné a závazné i přes nízkou volební účast 37%. Bylo to dáno i tím, že v roce 2000 ještě platila hranice volební účasti 25%. Snahy o to, vyvolat referendum i ve velkých městech byly, ale jako problém se ukazovalo buďto omezení ze strany počtu petičních hlasů nebo následná hranice účasti 50%.⁷⁰

5.1.1 Pravidla pro konání místního referenda

Místní referendum, jako nástroj přímého rozhodování občanů o souhlasu či nesouhlasu s konkrétně položenými otázkami týkajícími se samosprávy je upravováno zákonem č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změnách některých zákonů.⁷¹

Místní referendum je možné uskutečňovat na úrovni obce, městské části nebo městského obvodu. Městské části nebo městské obvody jsou podle zákona o obcích organizační jednotky územně členěných statutárních měst. Je možné, aby došlo k místnímu referendu na území celého hlavního města Prahy nebo území celého statutárního města. Výjimkou je situace, kdy je vyhlášeno referendum o oddělení nebo připojení části obce. V takovém případě je podle zákona č. 128/2000 Sb. nutné, aby se v referendu vyslovili občané žijící na dotčeném území obce, části obce.⁷²

⁷⁰ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s. 46-48

⁷¹ KADEČKA S., RIEGEL F. *Kam směřuje česká právní regulace místního referenda?*. 2009, s. 229–233.

⁷² Dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Místní referendum probíhá stejně jako volby tajným hlasováním. Hlasování probíhá na základě všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva. Jako každé volby, tak i místní referendum má zákonem určeno, kdo má právo v něm rozhodovat. Hlasovacím právem v místním referendu disponuje občan obce. Musí se jednat o občana České republiky, který alespoň v době druhého dne konání hlasování dosáhl věku 18 let. Tento občan musí v den konání referenda mít trvalé bydliště v obci. Právo volit má tedy osoba, která je oprávněna volit do zastupitelstva obce.

Překážkami ve výkonu hlasovacího práva jsou následující:

- a. Omezení osobní svobody z důvodu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody,
- b. omezení svéprávnosti k výkonu hlasovat v referendu,
- c. omezení osobní svobody na základě zákona z důvodu ochrany zdraví lidu, nebo
- d. výkon vojenské činné služby, a tím pádem by hlasování v referendu omezovalo plnění povinností z této služby vyplývajících.⁷³

Místní referendum, které neprobíhá společně s jinými volbami (do zastupitelstev obcí, krajů, komor Parlamentu či Evropského parlamentu), se koná v jeden den. Při plánování termínu referenda by se zastupitelstvo mělo snažit o to, aby byla co největší volební účast. Rozhoduje se o věcech, které jsou spojeny s výkonem samostatné působnosti obcí či městských částí. Nelze však rozhodovat o místních poplatcích a rozpočtu obce. Dále nelze hlasovat o odvolání starosty (primátora v případě statutárních měst), místostarosty, členů rady obce atd. Nelze rozhodovat o zřizování nebo rušení orgánů obce, statutárního města a o jejich vnitřním uspořádání. Nelze rozhodovat o změně nebo zrušení obecně závazných vyhlášek, o uzavírání veřejnoprávních smluv k výkonu přenesené působnosti. Nelze rozhodovat v otázkách, které jsou v rozporu s právním řádem České republiky. Vyhlášení referenda je možné na základě usnesení zastupitelstva nebo na návrh přípravného výboru. Návrh přípravného výboru musí obsahovou podpisovou listinu s dostatečným počtem podpisů. Počet podpisů viz Tab. 1. Navrhovaná otázka pro referendum musí být položena jednoznačně a tak, aby voliči mohli odpovědět pouze slovem *ano* nebo slovem *ne*.⁷⁴

⁷³ Dle zákona č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů

⁷⁴ Dle zákona č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů

Tab. 1 Nutný počet podpisů pro návrh místního referenda

Velikost obce	Počet podpisů
do 3 000 obyvatel	30 % oprávněných osob
do 20 000 obyvatel	20 % oprávněných osob
nad 20 000 obyvatel	10 % oprávněných osob
nad 200 000 obyvatel	6 % oprávněných osob

Zdroj: zákon č.22/2004 Sb.

5.2 Krajské referendum

V právním řádu České republiky je zakotven také zákon o konání krajského referenda. Institut krajského referenda se vztahuje na územní vyšší správní celky, tedy kraje. Než byl tento zákon přijat, tak možnost rozhodovat v referendu na větším území než obecním byla možná jen v hlavním městě Praze. Praha má specifický status jak obce, tak kraje. Od roku 2004 se vedla debata o přijetí krajského referenda. Až v roce 2010 byl zákon předložený ČSSD za podpory komunistů a strany zelených přijat Parlamentem ČR. Podle ČSSD povede možnost lidového hlasování na úrovni kraje k větší identifikaci lidí s regionem, ve kterém žijí.⁷⁵

O podmínkách a průběhu krajského referenda pojednává zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a změně některých zákonů. V krajském referendu je rozhodováno o otázkách, které se týkají výlučně v samostatné působnosti krajů. Vyhlášení referenda se musí týkat celého území kraje, není tedy možné, aby k hlasování došlo například jen v určité části kraje. Hlasovat, rozhodovat mohou osoby, které v den druhého dne konání referenda dosáhly věku nejméně 18 let a mají zákonem č. 130/2000 Sb. danou pravomoc volit své krajské zastupitele.⁷⁶ Musí se tedy jednat o občany České republiky s trvalým bydlištěm na území kraje, ve kterém hlasování probíhá. Omezení je stejné jako v případě místního referenda, tedy výkon trestu, omezení svéprávnosti pro hlasování v krajském referendu nebo výkon vojenské služby. V krajském referendu nelze rozhodovat o ukládání pokut a rozpočtu kraje, volbě nebo odvolání hejtmana, jeho náměstků a členů rady kraje, dále o změně nebo schválení obecně závazné vyhlášky kraje. Položená otázka nesmí být

⁷⁵ Ihned.cz[online], *ČSSD konečně uspěla: Poslanci definitivně schválili krajské referendum*. Duben 2010. [cit. 25.01.2018]

⁷⁶ Dle § 4 zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

v rozporu s právním řádem ČR a musí být jasně položena a voliči na ni mohou odpovědět pouze slovy *ano* nebo *ne*. Nelze rozhodovat o stejné otázce do 24 měsíců od už proběhlého referenda. Krajské referendum může být iniciováno zastupitelstvem kraje nebo přípravným výborem. Přípravný výbor předkládá zastupitelstvu kraje návrh k hlasování v referendu společně s petičními podpisy potřebnými pro vyvolání všelidového krajského hlasování.⁷⁷

⁷⁷ Dle zákona č 118/2010 Sb, o krajském referendu a o změně některých zákonů

6 Místní referenda na území České republiky 2006-2017

Místní referenda jsou součástí místní, komunální politiky od 90. let. Od té doby se uskutečnily stovky referend o různých otázkách a tématech. V prvních letech se referenda používala pouze jako rozhodovací prvek při rozdělování nebo slučování obcí. V roce 2004 byl přijat samostatný zákon č. 22/2004 Sb. o místním referendu. Tento zákon přinesl několik změn, které vedly k většímu využívání místního referenda při rozhodování o krocích obecních zastupitelstev. Jednalo se například o posílení postavení iniciátorů, kterými se mohla stát i obecní zastupitelstva, občané nemuseli uvádět na podpisových arších svá rodná čísla a mohla se konat souběžně s obecními volbami. Analýzou místních referend se zabýval především M. L. Smith, který analyzoval místní referenda uskutečněná v ČR do roku 2006. Na základě těchto analýz stanovil několik tvrzení o referendech v prostoru české komunální politiky. Většinou se uskutečnily v malých obcích, přičemž do roku 2006 bylo platné a závazné jediné referendum v obci nad 10 000 obyvatel. V té době tomu napomohlo i kvórum 25%. V roce 2004 bylo navýšeno na 50%. Referenda mezi roky 2006 - 2017 se konala na základě zákona z roku 2004 a jeho následné novelizace z let 2006 a 2008. V roce 2006 došlo k novelizaci zákonem č. 234/2006 Sb., kdy byla obcím ustanovena oznamovací povinnost. Ta spočívá v tom, že do 5 dnů od přijetí rozhodnutí o konání místního referenda, musela obec podat oznámení Ministerstvu vnitra. MVČR na základě toho poskytuje databázi uskutečněných referend od roku 2006. I přes zákonem stanovenou oznamovací povinnost není databáze úplná. Je to možné přisoudit faktu, že zákon nestanovuje žádné sankce, které by vyplývaly z nedodržení zákona.⁷⁸ V roce 2008 došlo k novelizaci podstatně důležitější. Zákonem č. 169/2008 Sb. byly ustanoveny dva předpisy pro platnost a závaznost místních referend. Za platné lze nově považovat takové referendum, ve kterém se vyjádřilo alespoň 35% oprávněných voličů místo původních 50%. Závazné referendum je takové platné referendum, ve kterém se k jedné z možností Ano/Ne vyjádřilo alespoň 25 % oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných

⁷⁸ podle §47 zákona č. 22/2004 Sb. o místním referendu má starosta obce, primátor a primátor hlavního města Prahy Ministerstvu vnitra (dále jen "ministerstvo") a starosta městské části hlavního města Prahy Magistrátu hlavního města Prahy oznámit vyhlášení místního referenda, a to do 5 dnů od této skutečnosti.

osob.⁷⁹ Tento předpis se v několika příkladech stal překážkou i přesto, že byla splněna minimální volební účast.

Pomocí databáze MV a dodatečného sběru dat byla získána data o 261 referendech, která se uskutečnila v ČR mezi lety 2006-2017. Je nutné si uvědomit, že i přes oznamovací povinnost nebyla databáze MV úplná. Na jednu stranu v ní byla uvedena referenda, která byla ohlášena, ale nakonec nebyla uskutečněna.⁸⁰ Na druhou stranu proběhla referenda, která nebyla v databázi uvedena vůbec. Zajímavé je, že se například jedná o tři referenda, která se uskutečnila na Praze 10 v roce 2014. Snahou bylo seznam referend co nejpřesněji doplnit, ale i tak je důležité brát v potaz, že vzhledem k okolnostem není seznam úplný.

6.1 Počet uspořádaných referend

Nejvíce referend bylo uskutečněno hned v počátku 90. let, kdy docházelo k jeho využívání na základě zákona č. 367/1990 Sb., o obcích. Ten stanovoval referendum jako povinnou součást procesu při oddělení či případnému sloučení obcí. To v té době vedlo k vysokému nárůstu počtu nových, malých obcí. Vrcholem, co do počtu uskutečněných referend za rok, byl rok 2004. V tomto roce bylo zaznamenáno 32 uskutečněných referend. Jednalo se převážně o referenda o otázkách životního prostředí. Stejně jako v následujících letech byly hlavními tématy ukládání jaderného odpadu, větrné elektrárny, výstavby komunikací atd. Počet referend v roce 2004 byl ovlivněn také přijetím samostatného zákona o místním referendu. V období 2000-2006 bylo v ČR uskutečněno 94 místních referend (71 platných) s průměrnou voličskou účastí 58,6%.⁸¹

⁷⁹ Dle Čl. 1. zákona č. 169/2008 Sb.

⁸⁰ Např. místní referendum v obci Bystořice (2008), Vranovská Ves (2009) atd.

⁸¹ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007, s. 44-48

Tab. 2 Místní referenda v ČR 2006-2017

Rok	Počet referend	Počet platných referend	Počet závazných referend	Průměrná účast (v %)	Volby
2006	9	7	7	55,13	Volby do PSP, zastupitelstev obcí
2007	38	29	29	62,14	
2008	16	12	10	55,21	Volby do zastupitelstev krajů
2009	22	16	14	52,15	Volby do Evropského parlamentu
2010	28	26	24	59,77	Volby do PSP, zastupitelstev obcí
2011	10	9	9	54,26	
2012	19	18	17	54,05	Volby do zastupitelstev krajů
2013	29	21	21	47,6	Volby do PSP, volba Prezidenta ČR
2014	45	23	23	38,14	Volby do zastupitelstev obcí, EP a Senátu
2015	9	6	6	44,9	
2016	21	17	16	48,9	Volby do zastupitelstev krajů
2017	15	12	12	49,5	Volby do PSP
Celkem	261	196	188	51,35	

Zdroj: vlastní, MVČR

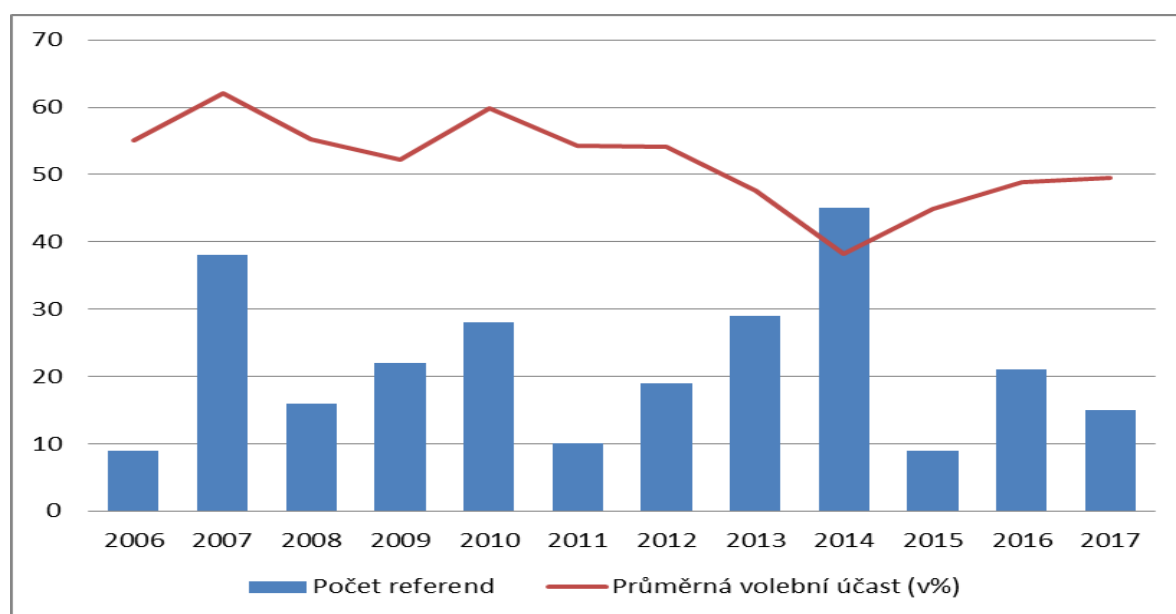
Na základě získaných dat, proběhlo v letech 2006-2017 přibližně 261 místních referend. Jak můžeme vidět v Tab. 1, tak byla rozvržena nerovnoměrně do jednotlivých let. V roce 2006 a 2015 proběhlo referend nejméně. Oproti tomu za silné ročníky lze považovat roky 2007 a 2014. Rok 2014 byl vůbec nejsilnějším a bylo uskutečněno 45 místních referend.

V Tab. 2 jsou uvedeny také volby, které se daný rok konaly. Je vidět, že kromě roku 2007, byl počet referend v nevolebních letech nízký. Jak již bylo uvedeno výše, tak nejsilnějším rokem byl 2014. V tento rok se uskutečnilo 45 referend. Současně se uskutečnily také volby do zastupitelstev obcí, Senátu a Evropského Parlamentu. Ze 45 referend jich bylo závazných pouze 23. Jedná se o nadpoloviční většinu úspěšných referend stejně jako v letech 2010 a 2007.

V grafu 1. je vyznačen počet referend za jednotlivé roky a vývoj průměrné volební účasti. Do roku 2008 byla pro platnost referenda nutná minimální volební účast 50% oprávněných voličů. S novelizací došlo ke snížení na 35%. Tím se naskytl větší šance úspěšnosti

referend především ve větších obcích, kde občanská angažovanost není tak rozvinutá. Do roku 2012 se držela průměrná volební účast nad 50%, poté došlo k propadu o cca 5%. Extrémem je opět rok 2014, kdy se volební účast dostala pod hranici 40%. To lze doložit hned několika poznatky. Prvním z nich je fakt, že pouze 23 ze 45 referend bylo platných a závazných. To znamená, že většina nepřekročila minimální kvórum 35% oprávněných voličů. Dalším je i výskyt několika referend s velmi nízkou voličskou účastí. V deseti obcích/městských částech nepřekročila volební účast 20%, u čtyř dokonce ani 10%. Je nutné zmínit také to, že ve všech deseti případech se jednalo o obce s počtem obyvatel vyšším než 10 000.

Graf. 1 Počet místních referend a průměrná volební účast 2006-2017

Zdroj: vlastní, MVČR

Počet referend v jednotlivých letech se odrážel také od aktuálních společensko-politických témat, která se projednávala na komunální, ale i regionální úrovni. Pro rok 2007 byly hlavními tématy jaderný odpad a plánovaný americký radar v Brdech, v roce 2010 se jednalo o rozšíření letiště ve Vodochodech a v roce 2013 se hodně prodiskutovala otázka hazardu.

Vzhledem k prostorovému rozložení se nejvíce referend konalo ve Středočeském kraji. Zde se uskutečnilo přes 58 referend. Na druhém místě je Jihomoravský kraj s počtem 38 hlasování, dalšími kraji byly Plzeňský a Vysočina (oba 21). Další čísla jsou dostupná na grafu v příloze II. Středočeský kraj má prvenství především díky tomu, že na jeho

území došlo ke spolupráci obcí při boji za společné téma. Na území Hl. města Prahy se uskutečnilo 14 referend, ale žádné nebylo pro celé území, pouze v rámci městských částí.⁸²

6.2 Témata místních referend

Při porovnávání jednotlivých referend je důležité se zaměřit na jejich téma. Vzhledem k širokému spektru jednotlivých otázek jsou témata koncentrována do menších kategorií a podkategorií. Referenda jsou rozdělena do 4 skupin (viz. Tab. 3): **životní prostředí, vnitřní samospráva obce, územní změny a ostatní referenda**. Tyto skupiny byly následně ještě vnitřně rozčleněny.

Tab. 3 Místní referenda 2006-2017 s kompletními informacemi

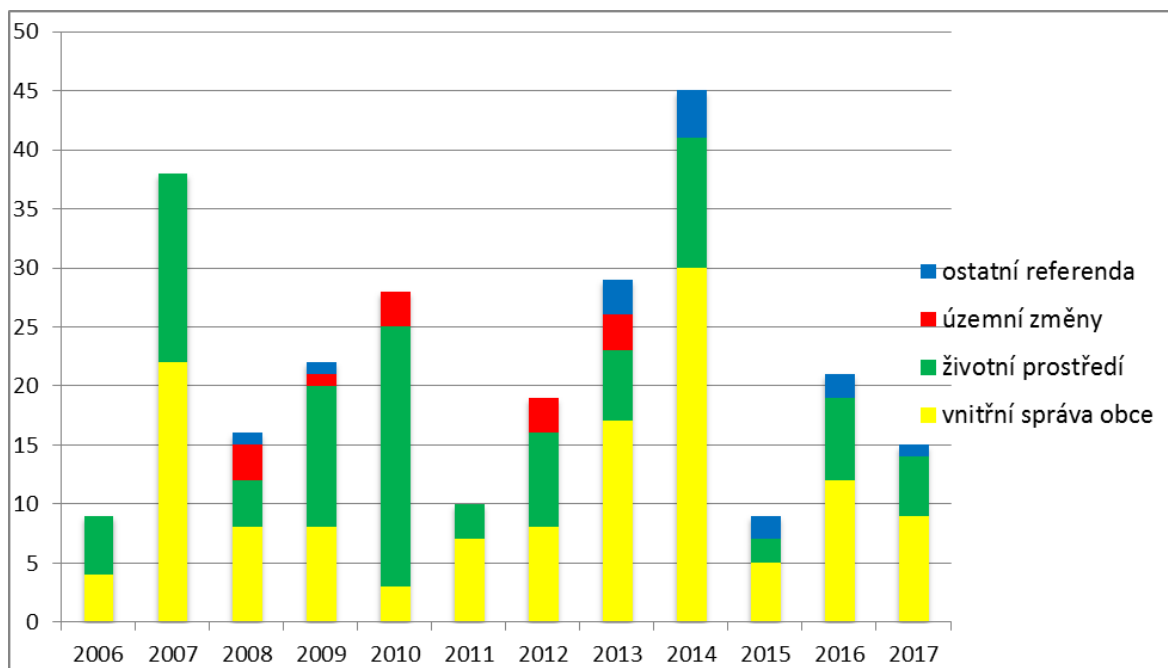
typ MR	počet MR
vnitřní správa obce	134
životní prostředí	101
územní změny	12
ostatní referenda	14
Celkem	261

Zdroj: vlastní, MVČR

V Tab. 3 jsou kvantifikované jednotlivé skupiny referend. Je očividné, že nejvíce místních referend bylo uskutečněno v otázkách vnitřní správy obce, poté o životním prostředí, a nakonec o územních změnách. Oproti rokům 2000-2006 došlo k nárůstu otázek spojených s vnitřní správou obce. Do popředí se dostaly otázky o nakládání s obecním majetkem, ale také investicemi a plány rozvoje obce. Velký podíl na tom měly dvě podkategorie zaměřené na témata radarové základny a hazardu. Rozložení jednotlivých kategorií podle let je možné vidět na Grafu č. 2. Hlasování o radaru probíhalo v roce 2007 a otázky o hazardu v roce 2014.

⁸² viz. příloha II.

Graf. 2 Místní referenda podle tématu hlasování 2006-2017

Zdroj: vlastní. MVČR

Do kategorie **územní změny** jsou zařazeny veškeré případy, kde je rozhodováno o změnách obecních hranic, ať už vnějších nebo vnitřních. Konkrétně sem patří vznik nových obcí sloučením nebo oddělením, či změny ve vnitřní struktuře. Těmi jsou myšleny kupříkladu vznik nových městských částí nebo změny jejich hranic.

Do oblasti **životního prostředí** jsou řazena všechna referenda, která jsou buďto přímo o “zelených“ otázkách, nebo nějakým způsobem zasahují do života lidí v obci a mohou mít dopad na kvalitu života občanů. Patří sem témata obnovitelných zdrojů, těžby nerostných surovin, jaderného odpadu a skládek. Dále otázky rozšiřování letišť a dopravní infrastruktury, nebo otázky o vzniku nových průmyslových podniků. Všechny mají společné to, že mohou být zdroji znečištění pro své okolí. Ať už se jedná o produkci prachových částic, zápachu, hluku či světelného smogu. V některých případech mohou svým vznikem zasahovat celkově do krajinného rázu obce a jejího okolí.

V případě **vnitřní správy obce** se jedná o otázky spojené s majetkovými záležitostmi obce a samotné vnitřní správy. Mezi majetkové záležitosti patří pronájmy, prodeje nemovitostí či pozemků obce. Je sem řazena také oblast kanalizací a nakládání s komunálním odpadem. Tyto otázky bychom mohli zařadit i do oblasti životního prostředí, ale kanalizace či komunální odpad spadá spíše do samosprávy obce. Dále sem byly také řazeny otázky hazardu či výstavby radarové základny.

Poslední kategorií jsou *ostatní referenda*. V těchto případech se jednalo o témata, která byla buďto ojedinělá nebo nezapadla do žádné z výše uvedených skupin. Průměrná účast byla 47,16%. Do této kategorie bylo nakonec zařazeno 14 referend, z toho 9 bylo platných a závazných. Témata byla spojena se školní výukou, zřízení ženské věznice nebo např. odstranění památníku.⁸³

6.2.1 Územní změny

V otázkách územních změn proběhlo mezi roky 2006-2017 pouhých 12 místních referend. Ve většině případů se jednalo o oddělení městské části, případně části obce. Důvodů k takovému kroku může být několik. V 90. letech docházelo k oddělování obcí především kvůli snaze o samosprávu. Na konci 90. let a po roce 2000 však byly motivací daňové příjmy. Stejně tak se snažily i větší obce přilákat obce menší ke sloučení, aby s nárůstem počtu obyvatel spadaly do vyšší daňové skupiny a inkasovaly od státu více finančních prostředků.⁸⁴

Dvě z referend byla uskutečněna v krajském městě Zlíně. První se týkalo oddělení části Želechovice nad Dřevnicí a druhé Kostelce. Cílem těchto referend bylo oddělení se od Zlína a vytvoření samostatné obce. V obou případech bylo referendum platné, protože byla splněna podmínka volební účasti. Referendum v Želechovicích přilákalo 83,3% a v Kostelci 60,8% voličů. Důvodem snahy o oddělení byl především pocit, že se zastupitelé a úředníci nezajímají o zájmy okrajových částí.⁸⁵ V Želechovicích došlo k úspěšnému oddělení, naopak v Kostelci nikoliv. Jednak se 72,6% občanů vyjádřilo negativně k osamostatnění obce a dalším důvodem bylo nesplnění druhé podmínky pro závaznost, tedy pro jednu z variant nehlasovalo alespoň 25% oprávněných voličů. 25% hranice se ukázala jako velká překážka u dalších 4 referend. Volební účast byla vždy na 55%, ale druhá podmínka však splněna nebyla.

Ve dvou případech byla referenda neplatná i nezávazná. Jednalo se o referendum v Jablonci nad Nisou, kde se o samostatnost pokoušela část Kokonín. Důvodem byla čistička odpadních vod, která se měla vybudovat na území této části města. Občané sepsali

⁸³ Více v příloze III.

⁸⁴ SMITH, L. Michael. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. 2007. s.43

⁸⁵ Zlínský deník[online]. *Želechovice se osamostatní, lidé rozhodli v referendu*. Květen 2008. [cit. 13. 03. 2018]

petici a nakonec se pokusili o osamostatnění. Posbírali 450 petičních podpisů a tím potvrdili podmínku pro konání referenda.⁸⁶ Výsledek však byl neplatný, protože přišlo pouhých 24,1% voličů a zajímavé také je, že 88,9% hlasovalo proti odloučení. Druhým případem bylo referendum v Pardubicích, kde se hlasovalo o to, zda bude město členěno na městské obvody. Snahou primátorky bylo snížit počet obvodů a tím ušetřit výdaje za správu města. K referendu se však dostavilo pouze 20,9% oprávněných voličů.

Všechna referenda o územních změnách se konala v obcích větších než 6000 obyvatel. Je to dáno hlavně tím, že nově vzniklá obec musí mít alespoň 1000 obyvatel. Kromě případu Jablonce nad Nisou a Pardubic bylo všech 10 referend platných, ale i přes vysokou průměrnou voličskou účast 63,7 % došlo u pěti k nezávaznému výsledku hlasování.

6.2.2 Životní prostředí

Druhou nejpočetnější skupinou referend mezi lety 2006-2017 byla ta se zaměřením na životní prostředí. Začala se objevovat po roce 2000 a nejvíce pak zaznamenala nárůst v roce 2004 po přijetí samostatného zákona o místním referendu. Dostatečný objem informací za dané období byl získán u 99 případů. Jedná se o více jak třetinu uskutečněných místních referend. Vzhledem k většímu počtu témat a jejich následné četnosti byla referenda dále rozdělena na podkategorie: 1) *větrné*, 2) *solární elektrárny*, 3) *infrastruktura*, 4) *jaderný odpad*, 5) *odpad*, 6) *letiště*, 7) *průmyslové podniky*, 8) *těžba*, 9) *bioplynové stanice*. Dále byla vytvořena podkategorie 10) *ostatní*, která se týká málo frekvencovaných otázek. Jedná se například o zachování zeleně na Praze 3, vytvoření golfového hřiště v Praze-Klánovicích nebo realizace ekofaremu v obcích Veliká Ves a Přestavky u Čerčan. Podíváme-li se na tabulku níže, tak zjistíme, že uvedená témata mají jak nejmenší průměrnou volební účast, tak nejmenší poměr závazných referend.

⁸⁶ Naše Jablonecko[online]. *Kokonín už má podpisy nutné k referendu o odtržení*. Listopad 2011. [cit. 13. 03. 2018]

Tab. 4 Místní referenda na téma životní prostředí 2006-2017

Kategorie	Četnost	Průměrná v. účast (v%)	Závaznost (v %)
větrné elektrárny	20	56,95	80
solární elektrárny	5	62,56	80
infrastruktura	10	46,696	80
jaderný odpad	13	72,4	92,3
letišťe	12	57,08	91,66
odpad	3	62,1	100
průmyslové podniky	7	53,31	85,7
těžba	15	55,29	86,6
bioplynové stanice	9	57,56	88,8
ostatní	7	46,86	57,14

Zdroj: vlastní, MVČR

Podle počtu referend uvedených v Tab. 4 je nejčastějším tématem otázka větrných elektráren. Dalšími více frekventovanými tématy jsou úložiště jaderného odpadu, těžebních otázek a letišť. Tato témata spojuje také fakt, že byla ve své době hodně debatovaným tématem nejen na úrovni místní politiky. To se projevilo i na zájmu voličů, kdy průměrná voličská účast s hodnotou 57,4% zajistila v celkovém součtu 82 platných a závazných referend. Z hlediska jednotlivých podkategorií byla největší účast u referend rozhodujících o úložištích jaderného odpadu, kdy se dostavilo průměrně přes 72% oprávněných voličů.

Větrné elektrárny

Rozmach větrné energetiky a celkově snahy o co největší využívání obnovitelných zdrojů energie byl podpořen dvěma faktory. Jedním z nich je podpora státu⁸⁷ a druhým větší zájem investorů, který narostl od roku 2001, kdy byla cena výkupu stanovována nově Energetickým regulačním úřadem. Tím se stabilizovala cena výkupu tohoto druhu energie a stala se pro investory atraktivnější.⁸⁸ Z celkového počtu 20 referend o větrné energetice bylo 16 závazných při průměrné účasti 56,95% oprávněných voličů. Otázky se převážně týkaly toho, zda občané souhlasí/nesouhlasí s výstavbou větrných elektráren na území

⁸⁷ Zákon č. 180/2005 Sb. o podpoře využívání obnovitelných zdrojů stanovoval přednostní právo pro odběr energie právě z OZE (VET,SET,Biomasa atd.).

⁸⁸ ČSVE[online], *Vývoj výkupních cen větrné energie a ostatních obnovitelných zdrojů*. 2018 [cit. 15.03.2018].

obce. Ve většině případů se občané vyjádřili negativně. Například v obci Strážná se 96,2% hlasujících občanů vyjádřilo jednoznačně proti výstavbě větrných elektráren. Stejně tak k tomu došlo v obci Místo (2007), Kozmice (2013) nebo Bačalky (2010).

Jednou z obcí, kde se lidé vyjádřili pro výstavbu, byla v roce 2006 obec Abertamy na Karlovarsku. Zde voliči hlasovali v 90,1% pro variantu ANO. Bylo to zapříčiněno i motivačním prvkem zakotveným v otázce ve formě části ze zisku z provozování větrné elektrárny.⁸⁹ Dalším příkladem je obec Protivanov, kde se v roce 2016 rozhodovalo pouze o rozšíření stávajícího větrného parku o maximální počet 5 větrných elektráren. Vyvolání referenda bylo způsobeno nejednotností zastupitelstva obce na plány investora. Nejdříve byla zvolena forma ankety a následně i vyhlášeno místní referendum.⁹⁰

Úložiště jaderného odpadu

Problematika nalezení vhodných lokalit pro vytvoření hlubinných úložišť jaderného odpadu se v ČR řeší již od 90. let. Výběr ideálních lokalit neustále probíhá a vždy když jsou státem, případně zastupujícím orgánem (Správa úložišť radioaktivních odpadů) nějaké vytipovány, tak to u občanů dotčených obcí vyvolává silné vlny nevole. V minulých letech probíhalo mnoho referend na toto téma. Je nutno připomenout, že tato problematika nespadá do samosprávy obce. Tudíž i platnost a závaznost referend o ní není pro stát závazná. Ale jak se ukázalo, tak stát odpor obcí prozatím respektuje a dochází k dalším hledáním.

Mezi roky 2006-2017 došlo jen k jednomu neplatnému referendu ze třinácti. Důvodem neplatnosti v obci Nový Rychnov byla nízká volební účast 47,2%.⁹¹ V ostatních případech byla referenda vždy platná a závazná. Zájem občanů dokazuje i průměrná voličská účast dosahující 72,4 %. V 11 případech proběhla referenda na území kraje Vysočina, což jen

⁸⁹ *Souhlasíte s tím, aby na pozemcích obce Abertamy parc.č.1613/1 a č.1628/1 v katastrálním území Hřebečná byly za níže uvedených podmínek postaveny větrné elektrárny? (Technická specifikace: větrné elektrárny budou dvě, gondoly elektráren budou ve výšce 80m a 90m nad terénem, délka listu vrtule 45m, výkon cca 3 MW; - zisk obce: předpokládaný zisk obce Abertamy z obou elektráren bude cca 2.000.000,-Kč ročně; - podíl občanů na zisku: část každoročního zisku z elektráren bude rozdělována mezi obyvatele obce. Výši výplaty podílu na zisku v příslušném kalendářním roce bude určovat zastupitelstvo.) - MVČR*

⁹⁰ oEnergetice.cz[online]. *Protivanov dal v referendu zelenou daším větrným elektrárnám.* Říjen 2016. [cit. 15. 03. 2018]

⁹¹ V roce 2007 byla povinná minimální volební účast 50% pro platný a závazný výsledek hlasování.

odráží reakci obcí při představení ideálních lokalit v roce 2007. Více jak 94% občanů, kteří se hlasování účastnili, hlasovalo proti vzniku hlubinných úložišť na území obce. Což dokazuje jednotnost občanů se zastupiteli i přesto, že referenda v těchto otázkách nabývají pouze manifestační podoby bez právního dopadu.

Rozšíření letiště Vodochody

Dalším příkladem, kdy bylo referendum vybráno jako forma protestu, obrany, je hlasování v tématu plánovaného rozšíření letiště Vodochody. V roce 2009 přišla společnost Penta Investments s plánem na vybudování mezinárodního letiště ve Vodochodech. To samozřejmě přineslo silnou vlnu nevole ze strany okolních obcí, na které by mělo zvýšení leteckého provozu silný dopad. Došlo ke vzniku Sdružení proti letišti, ve kterém se obce snažily všemi možnými zákonnými cestami výstavbě zabránit. Vznikla petiční akce Stop Letišti Vodochody a následně byla vyhlášena i místní referenda ve 12 obcích. V jednom případě bylo referendum neplatné a nezávazné. V obci Odolená Voda byla účast pouhých 26%, což mohlo být způsobeno velikostí obce nad 5000 obyvatel. V ostatních případech již minimální voličská účast byla splněna. Referendy se obce zavázaly, že učiní veškeré právní kroky, které by zabránily rozšíření letiště. Spor se táhne od roku 2009 a stále ještě není vyřešený. V únoru 2018 podaly obce žalobu k Evropskému soudu pro lidská práva ve Štrasburku, nicméně to vypadá, že ani to nezabrání rozšíření a výstavbě letiště.⁹²

6.2.3 Vnitřní správa obce

V místním referendu je možné rozhodovat o věcech, které patří do samostatné působnosti obce, statutárního města. V rámci samostatné působnosti se obce, statutární města snaží o komplexní rozvoj daného území. Jedná se o správu obecního majetku, financování různých aktivit, ale také zajišťování infrastruktury, kanalizace atd. Do této kategorie byla zařazena referenda, která se dotýkají rozvoje obce a zároveň nezapadají do kategorií výše uvedených. V rámci analýzy bylo do této skupiny zařazeno 133 referend, které pak byly opět rozděleny do podkategorií. Jedná se o: 1) *správa majetku obce*, 2) *změny územního plánu*, 3) *komunální odpad, kanalizace*, 4) *sport v obci*, 5) *hazard*, 6) *radar*. Bylo opět vyčleněno několik referend, a evidováno v podkategorii *ostatní*. Bylo sem zařazeno

⁹² iDnes.cz[online]. *Žaloba ve Štrasburku nejspíš rozšíření letiště Vodochody nezabrání*. Březen 2018. [cit. 15. 03. 2018]

25 referend, kdy se otázky týkaly především školství, výstaveb obchodních center a domů či velice diskutovaného přesunu a modernizace vlakového nádraží v Brně. Jedno z těchto referend bylo po sečtení hlasů platné i závazné, ale nakonec byly tyto výsledky zrušeny krajským soudem. V obci Chvalovice se rozhodovalo o změně územního plánu a vypovězení smlouvy. Soud však prohlásil, že rozhodnutí přijaté v referendu zavazuje místní zastupitelstvo k něčemu, co není v jeho kompetenci. Rozhodnutí bylo v rukou stavebního úřadu. Lidé hlasovali pro změnu územního plánu v poměru 60,8% ku 35,8%.⁹³

Tab. 5 Místní referenda na téma vnitřní samosprávy obce 2006-2017

Kategorie	Četnost	Průměrná v. účast (v %)	Závaznost (v %)
správa majetku	29	43,9	58,6
ostatní	24	41,29	70,8
územní plán	22	50,2	81,8
radar	19	65,71	84,2
hazard	17	24,8	17,6
odpad, kanalizace	13	60,4	92,3
sport v obci	9	43,13	66,6

Zdroj: vlastní, MVČR

Nejčtenějším tématem byla oblast **správy majetku**. Zastupitelstva nebo zájmové organizace přistupovaly k vyhlášení referenda v případech, kdy se jednalo o správu, nákup, pronájem či prodej majetku obce. Rozhodovalo se v otázkách rekonstrukce, výstavby radnice v městských částech Praha 7 a Praha 10. Na Praze 10 došlo k velice nízkému zájmu občanů, když k volebním urnám dorazilo pouze 7%. Dále se hlasovalo v případech odkoupení nemovitostí a jejich následné rekonstrukce a správy. Průměrný zájem voličů o problematiku majetku dosahuje 43,9%. Závazných referend je pak 58,6%, což je druhý nejmenší ukazatel. Je tedy možné říci, že otázka správy obecního majetku je často rozhodována v referendu. Referendum je dobrým způsobem, jak se může k dané problematice vyjádřit většina obyvatel a tím posvětit záměry zastupitelstva, které mohou vyústit například k budoucímu zadlužení obce.

V oblasti **územních změn** se rozhodovalo v otázkách změny územního plánu obce. Obce jsou povinny vydávat územní plán jako koncepci rozvoje území obce. Rozhoduje se o tom,

⁹³ Nejvyšší správní soud[online]. *Nejvyšší správní soud poprvé ve své historii vyhlásil místní referendum*. Listopad 2012. [cit 16.03.2018]

jak se budou jednotlivé plochy využívat. V referendových otázkách se jedná především o otázku průmyslové, bytové výstavby. Uvolňování pozemků určených jako zeleň k developerským projektům se většinou nelíbí občanům a místním zájmovým organizacím. Například v Obci Běloky bylo rozhodováno ve dvou otázkách. Jedna se týkala průmyslové zástavby a druhá povolení nové bytové zástavby o 10%. Referenda se zúčastnilo 81,6% voličů a rozhodli proti. Ve většině případů těchto referend se občané vymezují proti plánovaným výstavbám. Zvýšený zájem ukazují i procenta závazných referend 81,8%, kdy pouze 4 referenda byla neplatná a nezávazná.

V otázce **kanalizace a odpadu** bylo platných a závazných 12 ze 13 referend. Průměrná účast 60,4% je druhou nejvyšší. Lze tedy usuzovat, že problematika kanalizace v obci je pro občany zásadním tématem a dojde-li na rozhodování v referendu, tak bývá závazné. Jediné neplatné a nezávazné bylo referendum v Mníšku pod Brdy (2013), kde nebyla dostatečná volební účast. Tématem byla třídírna a spalovna odpadů v obci. Občané hlasovali jasně proti plánované výstavbě. Otázky sportovišť a volnočasových areálů jsou zařazeny do podskupiny **sport v obci**. Výstavba stadionu, aquaparku či sportovního areálu se rozhodovala v referendu v 9 případech. 5 z nich bylo platných a závazných. Jedním z příkladů neúspěšných referend je obec Zubří. S otázkou multifunkčního areálu přišlo zastupitelstvo v červnu 2017. Výsledek byl ale nezávazný v důsledku nízké účasti. V říjnu téhož roku došlo k novému referendu, které se týkalo jen krytého bazénu. Výsledek byl platný a závazný, ale byl zrušen krajským soudem. Při hlasování rozhodl jeden jediný hlas a po podané stížnosti a následnému přezkumu se došlo k závěru, že výsledky byly špatně sečteny a výsledek byl zneplatněn.⁹⁴ Další referendum se uskutečnilo v roce 2018 a s platným a závazným výsledkem se občané vyjádřili proti výstavbě.

Zákaz hazardu

V roce 2013 se ve vzorku začala objevovat referenda o omezení, zrušení hazardu na území obcí. Iniciace byla jak ze strany občanů, tak samotných zastupitelstev. Na téma zákazu výherních automatů a provozoven na území měst a obcí se vedly debaty od roku 2009, kdy chrastavská radnice přišla s regulací videoloterijních a herních automatů na svém území. Dostala se však do sporu s Min. vnitra a financí. V roce 2011 dal Ústavní soud za pravdu

⁹⁴ Valašský deník.cz[online]. *Zuberské referendum neplatí, rozhodl správní soud*. Září 2017. [cit. 16.03.2018]

radnici a došlo k postupnému odstraňování hazardu z města.⁹⁵ Referenda na toto téma se uskutečnila nejvíce v roce 2014 a celkově jich bylo uskutečněno 17. Oproti předešlým kategoriím je velice nízká účast voličů, v průměru 24,8%. Tomu také odpovídá i samotná úspěšnost pouhých tří referend. Pro referenda ve Dvoře Královém nad Labem (2013), Dvorech nad Lužnicí a Pasohlávkách (obě 2014) je společné i to, že při referendu se rozhodovalo i o dalších otázkách, nejen o hazardu. Došlo k hlasování o správě majetku, omezení prostituce nebo omezení hlučných aktivit o státních svátcích. Oproti tomu u zbylých referend nebylo nikdy naplněno kvórum 35% oprávněných voličů. I přesto, že se konala společně s volbami do EP, ZO nebo Senátu. Referenda se konala až na pár výjimek v obcích nad 5000 obyvatel, což mohlo být jedním z důvodů tak malého zájmu. I přes neplatnost a nezávaznost se ukázalo, že ti co se dostavili, tak jednoznačně souhlasili s omezením. To vedlo k tomu, že zastupitelstva jim vyšla vstříc. Ukázalo se, že referendum bývá někdy využito také jako dražší průzkum veřejného mínění.⁹⁶

Americký radar v Brdech

To, že referenda se využívají k rozhodování o aktuálních otázkách, se ukázalo i při plánované výstavbě radaru v brdských lesích. Tato otázka se dostala do širokého povědomí občanů v roce 2006. Proti návrhu se ihned ohradili obyvatelé přilehlých obcí. Probíhalo několik protestních akcí a jiných manifestací. Jako reakce vznikla v roce 2006 iniciativa NeZákladnám, která bojovala proti umístění radarové nebo raketové základny USA v ČR. V rámci aktivit byly petiční akce, setkání, debaty atd. V roce 2007 byly v obcích pořádány na toto téma ankety a referenda.⁹⁷ Nejvíce referend se konalo 9. 6. 2007, kdy jich proběhlo 11 a všechna byla platná a závazná. Celkově byla vysoká volební účast, v průměru 65,7%. To je po otázkách jaderného odpadu druhá nejvyšší. Neúspěšná byla referenda pouze v obcích Bohutín, Strašice a Rožmitál pod Třemšínem. V ostatních přídech byla účast nad 50%. V srpnu 2007 vznikla Liga starostů proti radaru, kteří se opírali také o výsledky referend a anket při vyjednávání s vládou.⁹⁸

⁹⁵ Česká televize[online]. *Novela ruší všechny herny v Praze*. Listopad 2015. [cit 16.03.2018]

⁹⁶ V Praze 8 podle Transparency International stálo referendum přes 1,6 milionů korun.

⁹⁷ NeZákladnám[online]. *Výsledky místních referend a anket*. Listopad 2007. [cit. 16.03.2018]

⁹⁸ Idnes.cz[online]. *Starostové z brd vyrazili do boje proti radaru*. Srpen 2007. [cit 16.03.2017]

6.3 Faktory ovlivňující úspěšnost místních referend

Aby mohlo být místní referendum označeno za úspěšné, tak musí být splněny zákonem stanovené podmínky. Základními předpoklady jsou správně položená otázka a splnění zákonem stanovené volební účasti. Právě naplnění minimální volební účasti je podmínkou pro platnost, v zásadě i závaznost referenda. Chceme-li objasnit relevantní faktory ovlivňující občanskou participaci, tak můžeme nahlédnout do předchozích kapitol, ale jsou i další, které mohou voliče k volebním urnám přilákat. Politologové se zabývali vztahem mezi velikostí jednotky, obce a volební účastí. Ukázalo se, že v menších obcích, zpravidla do 10 000 obyvatel se zájem občanů o komunální politiku udržuje snadněji než ve větších městech a metropolích.⁹⁹ Volební účast se také mění na základě typu voleb. Úspěšnost referenda také souvisí se samotnou **právní úpravou**. Do roku 2008 bylo podmínkou pro platnost splnění alespoň 50% volební účasti. Tím se referendum stalo platným a také závazným. S novelou se kvórum snížilo na hranici 35%, ale pro závaznost byla nastavena hranice alespoň 25% hlasů oprávněných voličů pro jednu z variant. Mezi lety 2006-2008 byla všechna platná referenda zároveň i závazná. Jedinou překážkou byla 50% účast voličů. Po novelizaci v roce 2008 byla dvě referenda platná, ale pro nesplnění druhé podmínky nebyla závazná. Za celé zkoumané období se pak tato podmínka stala důvodem nezávaznosti pro 3% referend. Kvórum 35% pak nesplnilo 24,9% konaných referend. Za roky 2006 - 2007, kdy ještě neplatila novela zákona, tak bylo závazných referend 76,5%. Oproti tomu v období 2008-2017 bylo závazných jen 71%. Dalo by se tedy konstatovat, že snížení minimální účast nepovede k větší úspěšnosti referend.

Místní referendum je vždy vyhlášováno obecním zastupitelstvem. Jeho **vyvolání, iniciativa** je možná ze dvou případů. Prvním je z iniciativy samotného zastupitelstva a druhým je na základě přípravného výboru, který návrh o vyhlášení předkládá zastupitelstvu obce. V rámci oznamovací povinnosti není stanoveno, aby obec oznamovala iniciátora referenda. Proto v databázi Ministerstva vnitra tato skutečnost není označena. Je tak problematické určit, kdo byl iniciátorem referenda. V některých případech je u zrodu myšlenky konání referenda občanská iniciativa, která je ale poté převzata zastupitelstvem. To vyhlásí referendum, aniž by přijalo návrh přípravného výboru. Zastupitelstvo v rámci svých pravomocí vybírá termín referenda. To se může stát jedním z pák při snaze učinit

⁹⁹ DAHL, Robert A. a Edward R. TUFTE. *Size and democracy*. 1973, s. 65

referendum neplatné. Rozlišení iniciátorů nebylo v celku analyzováno, ale příklady a dopady budou uvedeny v rámci případových studií.

6.3.1 Velikost obce

Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, tak na základě několika výzkumů je možné konstatovat, že existuje vztah mezi velikostí obce a volební účastí. K nejvyšší průměrné volební účasti u místních referend v mnoha evropských zemích dochází v malých obcích. To bychom mohli vztáhnout i k České republice. V současné době je v ČR 6 258 obcí, z toho do 500 obyvatel 3 446 a mezi 501-3000 ob. 2 226.¹⁰⁰ V Tab. 6 je vidět, že nejvíce místních referend se koná v obcích mezi 501-3000 obyvatel.

Tab. 6 Místní referenda podle velikosti obce 2006-2017

Počet obyvatel obce	Počet MR	Průměrná účast (v %)	Platná MR	v %	Závazná MR	v %
do 500	78	65,81	75	94,9	72	92,3
501 - 3000	103	51,67	85	82,5	83	81,4
3001 - 10 000	42	41,58	24	57,1	22	52,4
10 001 - 50 000	22	36,35	10	45,5	9	40,9
50 001 - 150 000	14	22,72	2	14,3	1	7,1
nad 150 000	2	32,65	1	50%	1	50%

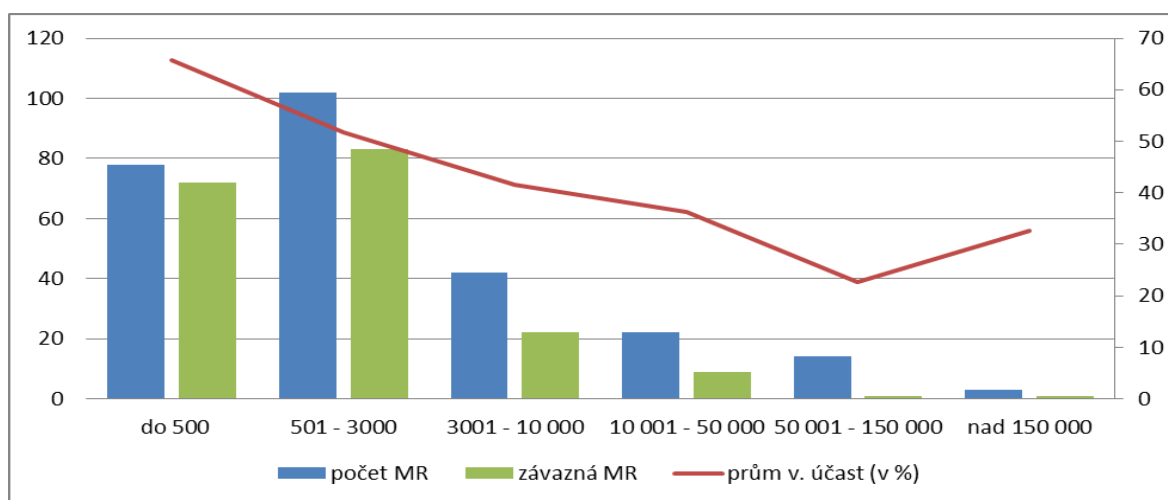
Zdroj: vlastní, MVČR

To, že nejvíce místních referend bude uskutečněno v menších obcích, je dáno především místní municipální strukturou. Nejméně referend probíhá v obcích o velikosti 50 000+. Ve městech nad 150 000 proběhly dokonce jen dvě referenda. Jedno v Plzni (2013), které bylo platné a závazné a druhé v Brně (2016), které však platné ani závazné nebylo. V Plzni občané rozhodovali o výstavbě obchodního centra a splnění volební účasti lze zdůvodnit především spojením referenda s prezidentskými volbami. Brněnské referendum o modernizaci a přesunu nádraží se konalo společně s volbami do zastupitelstev krajů a dosáhnout hranice 35% se nepodařilo.

¹⁰⁰ ČSÚ [online]. *Velikostní skupiny obcí podle krajů, okresů-počet obcí*. 2017. [cit. 16. 03. 2018].

Z Tab. 6 je zřejmé, že se zvětšující se velikostí municipality dochází také ke snižování platnosti uskutečněných referend. Zatímco v obcích do 500 obyvatel je závazných referend 92,3%, tak v obcích předposlední kategorie je závazných referend jen 7,1%. V poslední kategorii je sice procentuální úspěšnost 50%, ale to je dáno jen tím, že proběhla pouze dvě referenda. Na Grafu 3. je viditelná i sestupná tendence voličské účasti. Zatímco v obcích do 500 obyvatel je průměrná účast na 65,8%, tak v obcích 50 000+ je rovna 22,7%. To je již pod limitem zákonem stanovené hranice 35% a to se odráží na platnosti a závaznosti. V obcích mezi 10tis a 50tis překračuje volební účast 36% a to se odráží i v 45,5% platných referend. Nárůst průměrné účasti u obcí 150 000+ je dán opět malým vzorkem.

Graf. 3 Závaznost a volební účast místních referend dle velikosti obce 2006-2017

Zdroj: Vlastní, MVČR

6.3.2 Referenda konaná souběžně s volbami

Konání místního referenda společně s volbami je povoleno na základě zákona č. 22/2004 Sb. o místním referendu. K hlasování v místním referendu dochází v jednom dni. Pokud se však koná souběžně s volbami do zastupitelstev obcí nebo krajů, jedné z komor parlamentu nebo do Evropského parlamentu, koná se ve dvou dnech.¹⁰¹ Po přijetí přímé volby Prezidenta ČR nedošlo k novelizaci zákona, ale i přesto se společně s nimi referenda konala. Z 261 referend jich 76 proběhlo společně s volbami. Zajímavé je, že ze 185 referend konaných mimo volby, bylo 75,1% platných, 70% závazných. Stejný

¹⁰¹ Dle zákona č. 22/2004 Sb. o místním referendu

poměr je u referend konaných s volbami, kdy je platných také 75%, závazných je poté o 5% méně.

Tab. 7 Místní referenda souběžně s volbami 2006-2017

Volby	Počet MR	Průměrná účast (v%)	Platná MR	v %	Závazná MR	v %
EP	7	46,31	3	42,85	3	42,85
Volba Prezidenta	7	56,89	7	100	7	100
Volby do PSP	17	57,23	17	100	17	100
Volby do Senátu	2	9,04	0	0	0	0
Volby do ZK	19	53,24	16	84,2	16	84,2
Volby do ZO	24	40,33	14	58,3	14	58,3

Zdroj: vlastní: MVČR

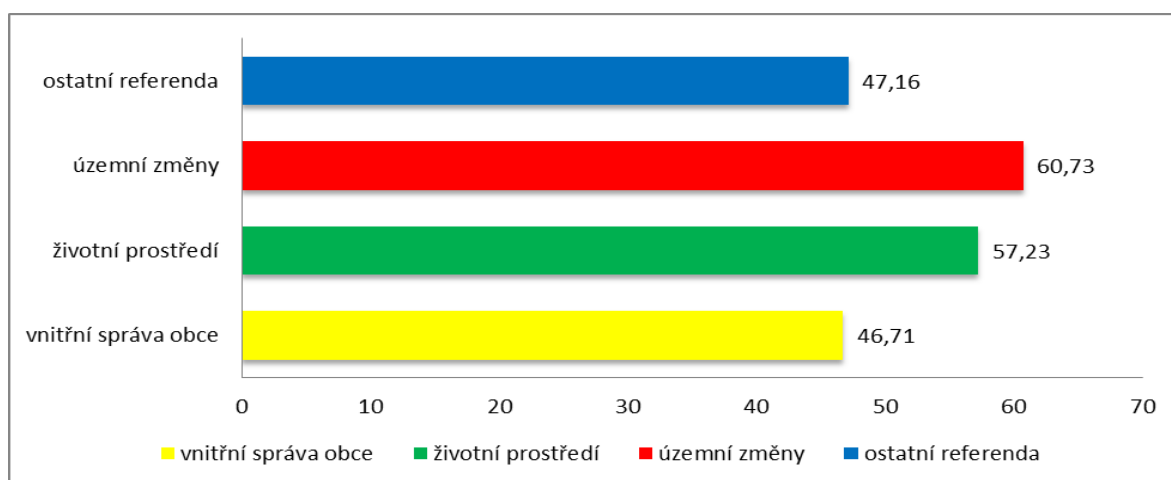
Ve zkoumaném období proběhlo nejvíce voleb do PSP (4x), pak ZO a ZK (obě 3x), EP (2x) a jedny volby prezidentské. V Tab. 6 jsou uvedené i volby do senátu, ale to se jedná o případ doplňkových senátních voleb uskutečněných na Praze 10. V ostatních případech nebyly volby do senátu, které probíhaly souběžně s jinými volbami, brány v potaz. Dle četnosti se nejvíce referend konalo společně s volbami do ZO (24). Závazných referend z toho bylo 14. Pak následovaly krajské volby (19) a PSP (17). Volby do EP a Prezidenta republiky mají shodně po 7 referendech. Voličsky nejatraktivnější jsou v ČR dlouhodobě volby do PSP. To se projevilo i na souběžných místních referendech. Při průměrné volební účasti 57,23% byla všechna referenda platná a závazná. Stejná situace nastala i u referend konaných s první přímou volbou Prezidenta ČR v roce 2013. Průměrná účast dosahovala 56,87% a všech 7 referend bylo úspěšných a závazných. I s volbami do zastupitelstev krajů bylo závazných 16 referend z 19 při průměrné volební účasti 53,24%. S nižší atraktivitou klesá účast i u referend. Nejnižší průměrná volební účast byla u voleb do zastupitelstev obcí (40,33%), ale závazných referend bylo téměř 60%. Volby do EP patří společně s volbami do Senátu k těm nejméně atraktivním a to se projevilo i na úspěšnosti. Pouze 3 z 9 uskutečněných referend bylo závazných. Dvě referenda konaná společně s doplňkovými volbami do Senátu na Praze 10 dosáhly průměrné volební účasti 9,04%. V tomto případě se dá uvažovat o možnosti, že zastupitelstvo Prahy 10 zvolilo termín právě kvůli nízkému zájmu občanů o doplňkové volby do Senátu. U velkých obcí pomáhají pouze volby prvního řádu, tedy volby do PSP. Dále pak volby prezidentské, které byly voličsky velice atraktivní.

6.3.3 Témata místního referenda

Jednotlivým tématům byla věnována celá kapitola. Na základě analýzy lze říci, že téma má také na úspěšnost výsledků vliv. Je-li zvolené tak, že se přímo nedotýká občanů, lze očekávat i menší participaci občanů při hlasování. Velkou výhodou jsou témata, která jsou více medializovaná. V Grafu 4. je vyznačena volební účast v jednotlivých kategoriích. Největší zájem je tedy o referenda týkající se územních změn. Ale jak se ukázalo, ta vysoká volební účast nezaručuje ve výsledku úspěšnost. Z 12 případů bylo závazných pouze 5 (41,6%).

V otázkách o životním prostředí byla průměrná volební účast nad 57%. Úspěšných, závazných referend bylo 83,2%. Z pohledu jednotlivých kategorií zjistíme, že nejvíce občanů zaujala problematika úložiště jaderného odpadu a rozšíření letiště. To se však týkalo především malých okolních obcí. Stejně tak bylo nejvíce závazných referend v otázkách skládek a výstavby bioplynových stanic. Témata spojená s životním prostředím bychom mohli označit za ta voličsky nejatraktivnější.

Graf. 4 Průměrná volební účast v jednotlivých kategoriích (v %)

Zdroj: vlastní, MVČR

Nejnižší volební účast byla v otázkách spojených s vnitřní správou obce. Z celkového počtu 133 referend bylo závazných 90 (67,7%). V této kategorii si faktor tématu lze ukázat na dvou podkategoriích. Zatímco při referendech o radarové základně byla volební účast nad hranicí 65%, tak v otázkách spojených s hazardem a jeho omezení přišlo jen 35,8% občanů. Referenda o radaru v Brdech se stala jednou z forem protestu nejen starostů v přilehlých obcích. V médiích a diskuzích se střetávaly názory obou táborů. Nakonec se

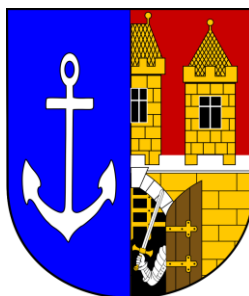
většina obyvatel vyjádřila proti radaru. Téma bylo jasně specifikované a občanů v obcích se přímo dotýkalo. Oproti tomu oblast hazardu se ukázala jako nezajímavá. Nízká volební účast se podepsala i na závaznosti, která dosáhla 17,6%. Přičemž závazná byla referenda jen v obcích, kde docházelo k hlasování o dalších otázkách, a nejen o hazardu. Je nutno ale opět dodat, že tyto referenda se konala většinou ve větších městech a to se také podepsalo na volební účasti. Stejně tak jako v oblasti životního prostředí se velice úspěšná stala referenda v otázkách kanalizace a komunálního odpadu. Problematika kanalizace je úzce spojená s kvalitou života v obci, a proto se o ni občané velice zajímají.

7 Případová studie

Případová studie zahrnuje tři místní referenda uskutečněná na území dvou městských částí hl. města Prahy. Dvě z nich se konala v Praze 7, kdy první proběhlo v roce 2013 společně s prezidentskými volbami. Tématem byla primárně snaha o zmírnění nákladu na stavbu nového sídla. Druhé referendum v roce 2014 společně s volbami do Evropského parlamentu na téma omezení hazardu a loterií. Třetí proběhlo v říjnu roku 2014 na Praze 3 společně s volbami do zastupitelstev obcí a tématem byla bytová zástavba parku Parukářka. Tyto obce byly zvoleny z několika důvodů. Obě spadají do obcí s počtem obyvatel přesahujících 10 000. Referenda byla ve všech případech iniciována obyvateli obce, ale nakonec došlo k vyvolání ze strany zastupitelstva nebo v jednom případě Nejvyššího správního soudu. Všechna referenda proběhla společně s jinými volbami.

7.1 Praha 7

Obr. 1 Znak městské části Praha 7

Zdroj: praha7.cz

Praha 7 je jednou z 57 městských částí hl. města Praha. Samostatná městská část vznikla v listopadu roku 1990 na základě zákona č. 418/1990 Sb. o hlavním městě Praze. Území je situováno severně od historického centra Prahy v okolí koryta řeky Vltavy. Kromě malé části Libně, se nachází na levém břehu řeky. Rozlohou 7,14 km² se řadí mezi menší městské části. Počet obyvatel dosáhl v roce 2017 počtu 43 362, což ji řadí mezi větší městské části. Hustota zalidnění 6073 ob./km² patří v hlavním městě mezi nadprůměrné. Při vzniku městské části se do území řadila ještě jihozápadní část Tróji.¹⁰² V roce 1992 však byla vytvořena samostatná MČ Praha-Troja. Katastrální území se skládá z většiny Holešovic, Bubenče a malé části Libně. Zajímavostí je, že žádná ze zmíněných čtvrtí

¹⁰² Dle dat ČSÚ k 1. 1. 2017

nespadá celá do území městské části. MČ je díky svému umístění jedním z mála pražských obvodů uzavřených po všech svých hranicích, díky čemuž není možné dosáhnout dalšího růstu. Lze tomu přisoudit také fakt, že většina hranic je tvořena říčním tokem Vltavy.¹⁰³

Na území se nachází jak hustá zástavba na Letné a v okolí ulic Milady Horákové, Veletržní a Dělnické, tak veliké zelené plochy parku Stromovka a Letenská pláň. Vzhledem k historii se jedná převážně o cihlovo-betonovou zástavbu. Nové bytové domy vznikají v revitalizovaných oblastech v meandrech řeky. Na území dochází také k výstavbě nových kancelářských prostor.¹⁰⁴ Díky spojením s centrem města pomocí metra (linka C) a rozšířené tramvajové dopravě, je centrem jak kulturních, tak i sportovních akcí.

7.1.1 Referendum 2013

Na Praze 7 proběhlo v rámci prezidentských voleb 11. - 12. 01. 2013 místní referendum. Bylo vyhlášeno Nejvyšším správním soudem po podání kasační stížnosti ze strany přípravného výboru. Referendum lze na základě klasifikace označit jako za místní, zavazující a věcné. V rámci referenda bylo hlasováno v sedmi otázkách, z toho čtyři se týkaly výběru nové radnice a zbylé byly na základě zastupitelstva v jiných otázkách. Primárním cílem referenda ze strany přípravného výboru bylo snížení nákladů na nové sídlo radnice P7 a transparentní architektonická soutěž.

Důvody a iniciace referenda

Radnice P7 sídlí v budově bývalé Státní plánovací komise. Budova není majetkem městské části, ale jedná se pouze o pronájem (smlouva byla do roku 2015). Téma nové budovy radnice se dostalo na zasedání zastupitelstva v roce 2010. Zde se nakonec rozhodlo o pozdržení procesu výběru nového umístění. Jako důvod byla uvedena nová konkurenční nabídka. Podle opozičních zastupitelů šlo o politický krok před blížícími se volbami. Po volbách do zastupitelstev v roce 2010 bylo vedení radnice v rukou koalice ODS a ČSSD. Starostou se stal opět, jako v minulém volebním období Marek Ječmének. V lednu 2011 se rada MČ P7 usnesla na znění výzvy k podání nabídky na prostory

¹⁰³ POLÁK, Milan, BRONCOVÁ, Dagmar, ed. *Praha 7 známá neznámá*. 2012. s. 9-13

¹⁰⁴ E15[online]. *Pražské Holešovice se mění na čtvrť pro byznys*. Prosinec 2018 [cit. 20.03.2018]

pro umístění sídla radnice.¹⁰⁵ Opozice viděla největší problém v tom, že nebyla jasně stanovená kritéria, na základě kterých by mohlo dojít k transparentnímu posouzení nabídky. Ustanovená komise se starostou Ječmínkem v čele po celý rok vyřazovala jednotlivé nabídky bez jasně uvedených důvodů. Současně došlo i k najmutí poradenské firmy Cautor (4 posouzení v hodnotě 690 000Kč). V září 2011 zastupitelstvo snížilo počet nabídek ze 4 na 2, aniž by byla předložena zpráva společnosti Cautor.¹⁰⁶ Samotný postup bez transparentního výběrového řízení a vysoká finanční zátěž městské části se staly důvodem pro občanskou iniciativu. Jak řekl Jan Čížinský „*Návrhy ze strany radnice byly na hranici 1mld korun. Praha 7 má 214 úředníků, což vychází na 5mil/úředníka. To se rovná většímu bytu na území Prahy 7.*“¹⁰⁷ Radnice odhadovala náklady na 700-800 milionů korun, ale to bylo podle opozice společně s úroky a daněmi ve výsledku přes miliardu korun. V lednu 2011 se sešli zástupci občanských iniciativ a opozičních stran. Jednalo se o představitele stran SNK ED, TOP 09, SZ, KDU-ČSL a iniciativ Letná Sobě, PragueWatch a TV Praha7. Na jednání se zástupci dohodli na vyhlášení referenda a s tím spojenou potřebu získání dostatečného počtu petičních podpisů. Referendem chtělo stanovit maximální výši nákladů do 500 mil Kč, což je podle odborníků nejvyšší strop pro investici.¹⁰⁸

Vzhledem k velikosti MČ bylo nutné sesbírat 10% podpisů oprávněných voličů. Docházelo ke sběru podpisů v ulicích. Jak uvedla jedna z občanek Prahy 7 „*Petici jsem podepsala, protože jsem nesouhlasila s postupem současného starosty.*“¹⁰⁹ Pomocí petiční akce došlo k sesbírání 4000 podpisů a následně k jejímu předložení zastupitelstvu. Na místo přijetí žádosti přípravného výboru je starostou objednan právní přezkum položených otázek. Současně dochází ke kontrole podpisů pod peticí. Některým signatářů je zaslána obsílka s pokutou 3000Kč. Jednalo se o ty, kteří podepsali více petičních archů nebo ty, kteří nejsou oprávněni pro hlasování v referendu. Radnice své kroky hájila a stejně tak jako

¹⁰⁵ Usnesení rady MČ P-7 č. 0006/11

¹⁰⁶ Usnesení zastupitelstva MČ P-7 č. 0113/11

¹⁰⁷ Rozhovoru se starostou Janem Čížinským

¹⁰⁸ Aktualně.cz.[online] *Radnice je předražená, chceme referendum, zní z Prahy 7.* Leden 2012. [cit. 20.03.2018]

¹⁰⁹ Rozhovor s občankou MČ P-7

tomu bylo v Plzni, se odkazovala na zákon o místním referendu, který stanovuje minimální sankci za porušení zákona ve výši až 3000Kč.¹¹⁰

Přípravný výbor v čele Janem Čížinským s verdiktem nesouhlasil a podal kasační stížnost k Městskému soudu v Praze. Ten se však na konci října 2012 zastal radnice. Přípravný výbor se poté obrátil k NSS. „*Městský soud v Praze si myslí, že lidé sami nic nemůžou, proto jsme se obrátili na Nejvyšší správní soud a ten nám dal za pravdu a referendum mohlo být uskutečněno.*“¹¹¹

Nejvyšší správní soud rozhodl o zrušení rozsudku Městského soudu v Praze a sám vyhlásil referendum spolu s volbou Prezidenta ČR. Termín byl zvolen především z toho důvodu, aby nedošlo k takovému nárůstu nákladů.¹¹² Proti rozsudku NSS podala radnice stížnost k Ústavnímu soudu. Mluvčí Prahy 7 jako důvod uvedl neuvedení prezidentských voleb v zákoně o místním referendu, tudíž chtěli zabránit případnému zpochybnění výsledků referenda.¹¹³ Těsně před konáním referenda rozhodl i Ústavní soud ve prospěch přípravného výboru a potvrdil termín místního referenda.

Před samotným referendem probíhala informační kampaň. Nejen ze strany MČ, ale i jednotlivých občanských iniciativ. Cílem bylo 35% volební účasti.

Zastupitelstvo Prahy 7 ještě dodatečně přijalo uspořádání dalšího referenda ve stejném termínu. Jednalo se o tři otázky týkající se vytvoření pěší zóny, podzemní komunikace a ambulančního zařízení.

Průběh a výsledky referenda

Referendum se uskutečnilo souběžně s prvním kolem prezidentských voleb 11. - 12. 01. 2013. Historicky první prezidentská volba měla velikou volební účast. Na Praze 7 byla volební účast 60,25%.¹¹⁴ Jednou z pravomocí zastupitelstva je organizace místního referenda. Zastupitelstvo rozhodlo, že budou oddělené jak komise, tak místnosti pro jednotlivá hlasování. To přineslo větší náklady, ale také i nižší účast než

¹¹⁰ Lidovky.cz[online]. *Poděpsalo petici proti radnici, Praha 7 je trestá.* Květen 2012. [cit. 20. 03. 2018]

¹¹¹ Rozhovor se starostou Janem Čížinským

¹¹² Rozsudek NSS Ars 2/2012 - 43

¹¹³ Aktuálně.cz[online] *Volby a referendum najednou? Podezřelé, říká Praha 7.* Prosinec 2012. [cit. 20. 03. 2018]

¹¹⁴ Volby.cz[online] *Volby republiky konaná ve dnech 11. 01. - 12. 01. 2013.* 2013.[cit. 20. 03. 2018]

u prezidentských voleb. Volební účast u referenda vyhlášeného zastupitelstvem byla účast 41,3% a druhého z iniciativy přípravného výboru 44,5%.

V prvním referendu se rozhodovalo o čtyřech otázkách:

1) *Souhlasíte s tím, aby celkové náklady na pořízení sídla Úřadu Městské části Praha 7 (včetně případných přidružených organizací nesouvisejících přímo s provozem Úřadu Městské části Praha 7) byly omezeny částkou 500 milionů korun včetně DPH a případných úroků?*

2) *Jste pro zrušení dosavadního procesu výběru sídla Úřadu Městské části Praha 7 a pro vyhlášení nového výběrového řízení podle zákona o veřejných zakázkách nebo koncesního zákona s preferencí výstavby na vlastním pozemku Městské části Praha 7?*

3) *Jste pro to, aby byl výběr řešení sídla Úřadu Městské části Praha 7 proveden tak, že hodnotícími kritérii bude zejména ekonomická výhodnost a dopravní dostupnost pro občany MČ Praha 7?*

4) *Jste pro to, aby byla na architektonické řešení sídla Úřadu Městské části Praha 7 vyhlášena veřejná architektonická soutěž podle pravidel České komory architektů?*

Vzhledem k probíhající kampani a účasti médií bylo téma ve společnosti probíráno. To se projevilo nejen na volební účasti, ale i na hlasování. Ve všech otázkách občané hlasovali jednoznačně ANO, vždy přes 94%. Výsledek tohoto referenda byl platný i závazný, a to ve všech otázkách.¹¹⁵

V referendu vyhlášeném zastupitelstvem se rozhodovalo o 3 otázkách:

1) *Souhlasíte s tím, aby orgány Městské části Praha 7 činily v rámci samostatné působnosti městské části úkony pro to, aby v ulici Milady Horákové v úseku od Letenského náměstí po Strossmayerovo náměstí byla vytvořena pěší zóna obytného typu s umožněním tramvajové dopravy a příčně vedené automobilové dopravy?*

2) *Souhlasíte s tím, aby orgány Městské části Praha 7 činily v rámci samostatné působnosti městské části úkony pro to, aby tranzitní doprava vedená mezi Hlávkovým mostem a mostem s pracovním názvem Nový Trojský most byla vedena pod povrchem?*

3) *Souhlasíte s tím, aby orgány Městské části Praha 7 činily v rámci samostatné působnosti městské části úkony pro to, aby v územním obvodu této městské části působilo*

¹¹⁵ Praha 7[online]. *Výsledky hlasování v referendu za nepředraženou radnici*. 2013.[cit. 20. 03. 2018]

v budoucnu zdravotnické zařízení léčebně preventivní péče poskytující všeobecnou ambulantní zdravotní péči?

V referendu o výše uvedených třech otázkách hlasovalo méně lidí než v otázkách radnice. Hlasovat se dostavilo pro platnost referenda dostačujících 41,3%. Ne však ve všech otázkách byla splněna podmínka závaznosti. Z 32 688 oprávněných voličů bylo pro závaznost nutné, aby jich v jedné variantě hlasovalo alespoň 25% (8172). Toho bylo dosaženo jen v případě poslední otázky. Kdy se k variantě ano vyjádřilo 32,14% oprávněných voličů.¹¹⁶

Dopady referenda

Dílním důsledkem referenda bylo zviditelnění určitých osobností, které se angažovaly v iniciaci místního referenda a bojovaly proti zadlužování MČ. Jeden z hlavních aktérů Jan Čížinský společně s dalšími osobnostmi P7 utvořil hnutí Praha 7 Sobě. To se v následujících volbách do zastupitelstev obcí stalo jednoznačnými vítězi. Hnutí na zabránění předražené radnice postavilo svou volební kampaň, což se ukázalo jako krok správným směrem. Na druhou stranu došlo k silnému propadu preferencí minulých koaličních partnerů ODS a ČSSD, kteří společně ztratili 9 míst v zastupitelstvu.

Výsledky referenda z iniciativy přípravného výboru jasně ukázaly, že se lidé o danou problematiku financování velice zajímali. Referendum bylo závazné, takže muselo dojít ke zrušení dosavadního výběrového řízení a vznikla zde jak ekonomická, tak procedurální omezení. Věci se daly do pohybu po volbách 2014. Po hledání vhodných nemovitostí nakonec zastupitelstvo rozhodlo o nákupu nemovitosti za 91 mil. Kč. Nemovitost byla vybrána na základě vyhlášené soutěže. Bylo počítáno i s budoucími náklady na rekonstrukci. Opoziční strany namítaly, že rozhodování bylo nezvykle rychlé a že neměly dostatečně včas podklady a zprávy o nemovitosti.¹¹⁷

¹¹⁶ Praha 7[online]. *Výsledky hlasování v referendu vyhlášeného Zastupitelstvem MČ Praha 7*. 2013. [cit. 20. 03. 2018]

¹¹⁷ Idnes.cz[online]. *Praha 7 koupí radnici za 91 milionů. Lidé dovolili utratit pětkrát tolik*. Listopad 2015. [cit.. 17. 03. 2018]

V roce 2016 byla vyhlášena architektonická soutěž, na základě které byl vybrán vítězný návrh. Projekt je stále ve fázi rekonstrukce. Podle starosty Čížinského by radnice měla být hotova do komunálních voleb v letošním roce 2018.¹¹⁸

7.1.2 Referendum 2014

V roce 2014 proběhlo 23. - 24. 05. s volbami do Evropského parlamentu místní referendum v otázkách o omezení hazardu na území MČ Praha 7. Městská část se tím zařadila mezi české obce, které se rozhodly omezit hazard touto cestou. Prvotní iniciativa přišla ze strany opozičních stran a následně utvořeného přípravného výboru. Nakonec bylo referendum iniciováno zastupitelstvem. Stejně jako v minulém případě z roku 2013 lze referendum označit jako věcné, místní a zavazující. Platné a závazné referendum by mělo za důsledek vyhlášení nulové tolerance hazardu na území Prahy 7, nebo redukci heren na maximální počet 20.

Důvody a iniciace referenda

Veřejná debata na téma omezení hazardu se vede již od roku 2009. Řešily se otázky spojené s pravomocemi pro regulaci, či případné úplné zamezení hazardu na území obcí. Česká republika patří mezi státy s největší koncentrací kasín a heren v Evropě.¹¹⁹ Proto se začala objevovat občanská sdružení, jejichž cílem je dosáhnout změn v legislativě, zvýšit povědomí o škodlivých dopadech hazardu a podpořit programy prevence. Jedním z hlavních sdružení je *Občané proti hazardu z.s.*¹²⁰ Tato organizace zaštiťovala kampaň na celorepublikové úrovni, jejíž cílem bylo vyvolání co nejvíce místních referend ve významných českých městech. Iniciativa na Praze 7 byla ze strany opozičních politiků, především ze Strany Zelených, kteří žádali po vedení obce regulovat a případně úplně zrušit provozovny na území městské části. Opozice předkládala zastupitelstvu petice a návrhy, ty však byly vždy koalicí ODS+ČSSD zamítnuty. Vedení v čele se starostou Ječménkem chtělo omezení heren a loterií z 50 na 29. Především v blízkosti škol a zastávek MHD a v oblastech, kde cestují děti.¹²¹ Iniciátoři však prosazovali nulovou

¹¹⁸ Rozhovor se starostou Janem Čížinským.

¹¹⁹ Rozhlas.cz[online]. *Jak vypadá mapa hazardu v Česku?*. Březen 2009. [cit. 20.03.2018]

¹²⁰ Občané proti hazardu[online]. *Vize a cíle v boji proti hazardu*. 2010. [cit. 20.03.2018]

¹²¹ Hobuleť[online], *Regulace hazardu očima odborníka*. Zář 2009. [cit. 20.03.2018]

toleranci, a jak řekl místostarosta Mirovský (tehdy zastupitel), „*Snažili jsme se, aby byla vyhlášena nulová tolerance hazardu na Praze 7, bohužel ze strany vedení obce byl návrh zamítnut. Jediným řešením bylo vyhlášení místního referenda.*“¹²² Iniciativa 7 bez hazardu začala sbírat podpisy pro vyhlášení referenda, které by zavázalo zastupitelstvo obce k požádání magistrát hl. města Prahy o omezení hazardu na území městské části. Někteří zastupitelé referendum podpořili, ale nepřišlo jim podstatné. „*Referendum jsem podpořil, ale přišlo mi to zbytečné vzhledem k tomu, že hlavní slovo mají zastupitelé na pražském magistrátu.*“¹²³ Je nutné dodat, že o hazardu a loteriích rozhoduje magistrát hl. města. Přípravný výbor začal sbírat petiční podpisy. I bez sesbírání potřebného počtu podpisů se zastupitelstvo samo rozhodlo 09.12. 2013 vyhlásit místní referendum. Přípravný výbor chtěl vyhlásit referendum společně s říjnovými volbami do zastupitelstev obcí. Podle Mirovského se odpůrci nulové tolerance zalekli sbírání petičních hlasů a radši referendum vyhlásili sami. I přes nesouhlas s termínem ho však podpořil. „*I když jsem nesouhlasil s termínem, tak jsem hlasoval pro jeho vyvolání. I kdyby bylo referendum neplatné, tak by se dalo využít jako drahý, ale dobrý výzkum veřejného mínění.*“¹²⁴

Průběh a výsledek referenda

Po přijetí termínu místního referenda se rozjela kampaň především ze strany přípravného výboru. 7 Bez Hazardu na svých stránkách ujišťovala, že se i přes nelichotivý termín společně s volbami do EP bude snažit informovat občany o problematice a nabízet široký výběr informací. Naopak ze strany radnice taková snaha nebyla. Jediné co udělala, bylo uveřejnění vyhlášení na úřední desce a v měsíčníku Hubolet.¹²⁵ Dveře volebních místností se otevřely ve 14 hodin 23.05. 2014. Stejně jako u minulého referenda zvolila radnice oddělené volební místnosti. Což může být jedním z nástrojů, jak snížit volební účast, což radnice popírala.

V referendu bylo hlasováno ve dvou otázkách:

1) *Souhlasíte s tím, aby orgány Městské části Praha 7 činily v rámci samostatné působnosti městské části úkony pro to, aby na území MČ Praha 7 došlo k redukci*

¹²² Rozhovor s místostarostou Ondřejem Mirovským

¹²³ Rozhovor se starostou Janem Čížinským

¹²⁴ Rozhovor s místostarostou Ondřejem Mirovským

¹²⁵ 7bez hazardu[online], *Za dva měsíce si to řekneme. Ano nebo ne hernám.* Březen 2014. [cit. 20.03.2018]

na maximálně 20 provozoven provozujících loterie a sázkové hry uvedené v § 2 písm. e), g), i), j), l), m) a n) a § 50 odst. 3 zákona o loteriích a jiných podobných hrách, tj. zejména výherních hracích přístrojů a interaktivních videoloterijních terminálů, lokálních i centrálních loterijních systémů a jiných obdobných přístrojů na celém území MČ Praha 7?

2) Souhlasíte s tím, aby Městská část Praha 7 vyzvala Zastupitelstvo hlavního města Prahy k vyhlášení nulové tolerance provozování loterií a sázkových her uvedených v § 2 písm. e), g), i), j), l), m) a n) a § 50 odst. 3 zákona o loteriích a jiných podobných hrách, tj. zejména výherních hracích přístrojů a interaktivních videoloterijních terminálů, lokálních i centrálních loterijních systémů a jiných obdobných přístrojů na celém území MČ Praha 7?

Volby do Evropského parlamentu podle očekávání nepřilákaly velký počet oprávněných voličů. Z 30 369 jich dorazilo vhodit svůj hlas do urny pouze 30,33%. K referendu samotnému přišlo pouze 25,2% voličů. Referendum bylo neplatné a nezávazné. V první otázce byla účast nižší, než ve druhé, ale v obou případech se občané vyjádřili pro omezení/nulovou toleranci hazardu na území městské části. Pro nulovou toleranci hlasovalo 6 666 voličů, což odpovídá 92%.¹²⁶ Důvody pro tak nízkou volební účast lze hledat v několika faktorech. Především se jedná o nízký zájem o volby do EP, dále pak nízká informovanost ze strany MČ a poté i nechuť obyvatel k vedení radnice. Jak upřesnila jedna z obyvatelk P7 „Bohužel žádné informace o referendu ani o sběru podpisů se ke mně nedostaly, jelikož v tomto období z celé Prahy 7 Holešovice-Bubny-Letná, existovala Praha 7 pro radnici pouze na území Letné. Veškeré akce se konaly pouze na Letné, veškeré připomínky a žádosti pro území Holešovic byly smeteny ze stolu, včetně žádostí o podporu školy na Ortenově náměstí, kterou navštěvoval můj syn.“¹²⁷

Dopady referenda

I přes nezávaznost referenda stále probíhala diskuze na toto téma. Iničiátoři ze strany opozice podporovali téma při zasedáních zastupitelstva a lidé z přípravného výboru poslali otevřený dopis, ve kterém žádají o podporu nulové tolerance při podávání návrhů vedení hl. města Prahy. Jako argumenty užívali jednoznačný výsledek referenda a dále dostatečný

¹²⁶ Praha 7[online], *Výsledky hlasování v referendu o omezení hazardu*. Květen 2014. [cit. 23. 03. 2018]

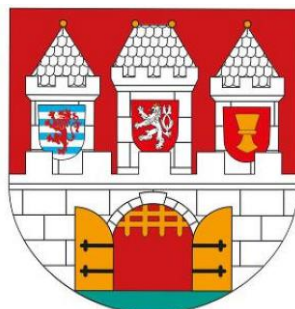
¹²⁷ Rozhovor s občankou Prahy 7

počet podpisů pro vyvolání dalšího referenda společně s volbami do zastupitelstev v říjnu 2014.¹²⁸

Zastupitelstvo přijalo 27. června ustanovení, ve kterém žádá Zastupitelstvo HMP, aby při novelizaci obecně závazné vyhlášky upravující provozování loterií a sázkových kanceláří přihlédlo k připomínkám Prahy 7.¹²⁹ Zastupitelstvo HMP připomínku vzalo při novelizaci vyhlášky v potaz a v roce 2015 přijalo novelizovanou obecně závaznou vyhlášku č. 10, ve které nedovoluje provozování loterie a jiných podobných her na území Prahy 7.¹³⁰ V současné době se stále na území Prahy 7 nachází několik heren. Důvodem je pomalý proces odebrání licencí, který je v kompetencích Ministerstva financí ČR. Vedení městské části se snaží pomocí pobídek tento proces urychlit, aby došlo k úplnému odstranění hazardu z Prahy 7.

7.2 Praha 3

Obr. 2 Znak městské části Praha 3

Zdroj: praha3.cz

Praha 3 je další z 57 městských částí hl. města Prahy. V porovnání s Prahou 7 je území MČ P-3 identické se správním obvodem.¹³¹ Území se nezměnilo od roku 1960, kdy bylo na základě zákona č. 36/1960 Sb. stanoveno 10 městských obvodů hl. města Prahy. Zahrnuje z velké části území Žižkova, část Vysočan na Balkáně, na jihovýchodě Strašnic a severovýchodní část Vinohrad. V rámci Prahy se společně s Prahou 1 a 2 řadí mezi tzv.

¹²⁸ 7bez hazardu[online], *Otevřený dopis zastupitelům Prahy 7: podpořte nulovou toleranci hazardu!*, Červen 2014. [cit. 23. 03. 2018]

¹²⁹ Usnesení zastupitelstva MČ P-7 č. 042/14

¹³⁰ Obecně závazná vyhláška č. 10/2013 Sb hl. města Prahy

¹³¹ Do území správního obvodu Praha 7 spadá také městská část Praha-Troja.

centrální části hlavního města.¹³² Svou rozlohou 6,48 km² se řadí mezi menší městské části, ale počtem obyvatel 73 095 je naopak mezi největšími. Malá rozloha a vysoký počet obyvatel dělá Prahu 3 městskou částí s druhou největší hustotou zalidnění. Hustota zalidnění je 11 281 obyvatel/km².¹³³

Praha 3 nabízí kombinaci husté bytové zástavby na západě, řady rodinných domů v oblasti Balkánu a panelákových sídlišť na Jarově. Díky poloze můžeme P-3 charakterizovat jako přechodovou oblast, kdy od husté zástavby Žižkova a Vinohrad, se směrem na východ zástavba otevírá a tím nabízí velké plochy zeleně a parků. Poměrem ceny bydlení a dojezdem do centra města (z nejvýchodnější části 20 minut) je P-3 cílem nejen nových obyvatel, ale také developerů. Proti cílům developerů vystupují občanské iniciativy a sdružení, jejichž cílem je bojovat a upozorňovat na stavby, které ohrožují způsob života dnešních obyvatel, životní prostředí a zeleň.¹³⁴

7.2.1 Referendum 2014

V roce 2014 se v městské části Praha 3 uskutečnilo místní referendum společně s volbami do zastupitelstev obcí. Přesně ve dnech 10. - 11. 10. 2014. Praha 3 se tak zařadila mezi městské části, které v rámci své správy zvolily tuto formu přímé demokracie. Vyhlášení referenda proběhlo na základě usnesení zastupitelstva městské části. Cílem referenda bylo zavázat zastupitelstvo obce tak, aby v následujících letech v rámci své samosprávy vystupovalo proti plánovanému záměru výstavby bytových domů v parku Parukářka. Referendum lze kvalifikovat jako místní, zavazující a věcné. Občané hlasovali ve dvou otázkách.

Důvody a iniciace

Při výstavbě bytového komplexu Central Park Prague na pražském Žižkově bylo developerem slíbeno, že pozemky, které byly součástí tzv. Zásobní zahrady, budou využity jako sportoviště pro obyvatele komplexu a případně i veřejnost. V důsledku nízkých výnosů se firma rozhodla zmíněné pozemky prodat. Obchod proběhl za podivuhodně nízkou cenu. Novým majitelem se stala společnost Ortenaria a.s. a jejím cílem bylo

¹³² AUGUSTA, Pavel a Dagmar BRONCOVÁ, ed. *Praha 3 známá neznámá*. 2013

¹³³ Dle dat ČSÚ k 01. 01. 2017

¹³⁴ Žižkov nezastavíš[online], [cit. 23. 03. 2018]

dosáhnout změny územního plánu tak, aby se nabyté pozemky staly stavební plochou. Tím by se zvedla nejen jejich cena, ale mohlo by dojít i k nové zástavbě. Kvůli machinacím s pozemky a snahám o změnu územního plánu byly vyšetřováni někteří zastupitelé MČ, což v důsledku vedlo i k rozpadu vládnoucí koalice.¹³⁵

Proti tomu se v první řadě ohradili občané CPP, kteří založili *Sdružení za záchranu plochy oddechu a sportu u parku Parukářka*. Iniciovali petice proti zástavbě a následně kontaktovali zastupitele Strany Zelených a jiných občanských sdružení. Vzniklo uskupení *Koalice Parukářka*, která se skládá ze zástupců neziskových organizací působících na Praze 3. Byly pořádány různé happeningy (např. Den pro Parukářku) v parku a probíhal sběr petičních podpisů.¹³⁶ Samotný sběr podpisů nebyl tak úspěšný a nebylo splněno minimální množství pro vyhlášení referenda. Přesto byl návrh v rámci Rady MČ diskutován. Starostka Hujová návrh přijala a nová radniční koalice předložila návrh zastupitelstvu v červnu 2014.¹³⁷ Návrh byl i přes nesouhlas zastupitelů ODS přijat. ODS nesouhlasila s vyhlášením referenda v otázkách, ve kterých se zastupitelstvo shoduje a o věcech, o kterých MČ ve výsledku ani nerozhoduje. Územní plán je schvalován Institutem plánování a rozvoje hl. města Prahy.¹³⁸ Iničiátoři ale oponovali, že cílem není změnit územní plán, ale v rámci samostatné působnosti bojovat proti jeho změnám vedoucím k zástavbě. MČ je součástí územního řízení, má tedy možnost využít svého postavení a lobbovat za případné změny.¹³⁹

Průběh a výsledky referenda

Referendum bylo vyhlášeno na základě usnesení č. 480/2014 ve kterém byly stanovené dvě otázky a termín voleb s komunálními volbami.¹⁴⁰ Tento termín byl zvolen ze dvou důvodů. Jedním z nich bylo ušetření finančních prostředků a zároveň větší šance naplnění minimální volební účasti 35%. Společně s tím se rozjela i informační kampaň o referendu. Bylo využito radničních novin a jiných tiskovin vydávaných na Praze 3 a různých

¹³⁵ Týden[online], *Policie vyšetřuje kmotra Hurdu z ODS kvůli Parukářce*. Duben 2014. [cit. 20. 03. 2018]

¹³⁶ Události ČT24[online], *Protest proti zástavbě parku*. 24. 06. 2012. [cit. 23.03.2018]

¹³⁷ Rozhovor se zastupitelem Mgr. Ondřejem Rutem

¹³⁸ Rozhovor s místostarostou Bc. Alexandrem Bellu

¹³⁹ Rozhovor se zastupitelem Mgr. Ondřejem Rutem

¹⁴⁰ Usnesení zastupitelstva MČ P-3 č. 480/2014

happeningů. Téma referenda se také stalo součástí volebních plakátů kandidujících politických uskupení. I přes to, že bylo hlasování v referendu společně s volbami, tak stejně jako v případech referend na Praze 7, probíhalo v oddělených místnostech.

Hlasovalo se ve dvou otázkách:

1) „*Souhlasíte s tím, aby městská část Praha 3 podnikla veškeré kroky v samostatné působnosti k tomu, aby lokalita Parukářka, určená částmi pozemků č. parc. 1780/35, 1780/41, 1780/73, 1780/1, 4211/2, 4223/1, 1780/17, 4202, 4226, 4224/15, 1782/2, 1782/3, 4218, 4224/11, 4219, 4223/11, 4229/7, 4229/8, 4223/22, 4223/25, 4229/1, 4229/2, 4229/9, 4229/10, 4223/21, 1780/31, 4223/2, 1746/1, 1780/32, 4229/11, 4229/12, 4223/24, 4223/26, 4223/27, 4223/28, 4223/29, 4223/30, vše v k. ú. Žižkov, vymezenými v platném územním plánu jako plochy ZP nebo SO3,7, byla využívána pouze jako parky, zahrady, sady, zeleň, pobytové louky, dětská hřiště, nekrytá sportovní zařízení bez vybavenosti, cyklistické stezky, pěší komunikace, drobné vodní plochy, zahradní restaurace, dětské tábory a skautské základny?*“

2) „*Souhlasíte s tím, aby městská část Praha 3 podnikla veškeré kroky v samostatné působnosti k tomu, aby pozemek parc. č. 1780/28 v k.ú. Žižkov byl využit jako zeleň?*“

Volby do zastupitelstev obcí na Praze 3 byly vzhledem k volební účasti podprůměrné. Voleb se zúčastnilo pouze 33,7% z 53 165 oprávněných voličů.¹⁴¹ Bylo jasné, že i kdyby všichni voliči volili i v referendu, tak nebude splněno kvórum 35%. K samotnému referendu dorazilo pouhých 24,53% voličů. Referendum je neplatné a nezávazné. I přes nízkou volební účast se voliči jasně vyjádřili, že chtějí zachovat zeleň v parku Parukářka a nechtějí budování nové bytové zástavby. V otázce č. 1 hlasovalo pro 98,2% voličů a v otázce č. 2 96,3%.¹⁴² Ukázalo se, že součinnost s jinými volbami není zárukou úspěšného referenda. U obcí nad 10 000 obyvatel je obecně problém splnění minimální účasti. A v případě Prahy 3 se ukázalo, že problematika Parukářky nezasáhla tolik občanů. Jak řekl pan místostarosta Bellu „*Nejsem si jistý, nakolik otázka mohla zaujmout občany v širší vzdálenosti od parku.*“¹⁴³ Stejně tak můžeme najít důvody v odlišných místnostech.

¹⁴¹ Volby.cz[online], *Volby do zastupitelstev obcí 2014*. 2014 [cit. 23. 03. 2018]

¹⁴²Radniční noviny[online], *Referendum o Parukářce je neplatné, přišlo málo lidí*. Říjen 2014. [cit. 23. 03. 2018]

¹⁴³ Rozhovor s místostarostou Bc. Alexandrem Bellu

Například ve škole na náměstí Barikád byla místnost až v nejvyšším patře školy, na rozdíl od jiných volebních komisí.¹⁴⁴

Dopady referenda

I přes to, že bylo referendum neplatné a nezávazné, tak se podepsalo na budoucím směřování Prahy 3. Ve volbách zvítězilo politické uskupení Život (nejen) Sobě, který je koalici SZ, KDU-ČSL a nezávislých kandidátů. Právě toto hnutí iniciovalo referendum. Z velké části je úspěch dáván právě angažování v otázkách parukářky a Nákladového nádraží Žižkov. Vzhledem k neshodám s TOP09 došlo nakonec ke koalici TOP09+ODS+ČSSD. Otázka Parukářky se tak dostala i do koaliční smlouvy zmíněných politických stran. Koalice se zavazuje, že se zasadí o udržení pozemků jako park a veřejná zeleň.¹⁴⁵

Prvním z větších kroků při nakládání s parkem byl v únoru 2017 představen návrh arch. Pleskota, který na poptávku radnice P-3 vypracoval plán revitalizace parku Parukářky. Proti se ohradila opozice, která nesouhlasila se způsobem zadání projektu bez jasných požadavků a veřejné soutěže.¹⁴⁶ V listopadu téhož roku byl zveřejněn návrh metropolitního plánu a na jaře 2018 bude spuštěn připomínkový proces. V současné době je v návrhu metropolitního plánu Parukářka vedena jako rekreační a parkové prostranství.¹⁴⁷

V případě zástavby na severní straně došlo po referendu ke komunikaci mezi developerem a radnicí. Snahou radnice bylo snížení stavby, aby nepřevyšovala hranici parku. Po několika jednáních nakonec došlo k dohodě a spolupráci mezi městskou částí a investorem. Podle plánu výstavby by mělo ke stavbě dojít v letech 2018/2019 s tím, že budova bude přesahovat 9m nad hranicí parku.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Rozhovor s občanem Prahy 3

¹⁴⁵ Praha 3[online], *Koaliční dohoda pro období 2014 - 2018*. Září 2016. [cit. 23. 03. 2018]

¹⁴⁶ Praha3.zeleni[online], Ž(n)S: Praha 3 startuje nákladnou revitalizaci Parukářky, architekt Pleskot představí předraženou studii. Únor 2017. [cit. 23. 03. 2018]

¹⁴⁷ Metropolitní plán[online], *Metropolitní plán Prahy*. 2017. [cit. 23.03.2018]

¹⁴⁸ Žižkov nezastaví[online], *Rezidenční projekt Jeseniova 38*. [cit. 23.03.2018]

8 Závěr

Česká republika je jedním ze států, v jehož legislativním rámci jsou zakotveny doplňkové prvky přímé demokracie. Ty bychom mohly označit jako určité ochranné mechanismy zastupitelské formy vlády. V českém právním řádu nalezneme místní, krajské referendum a petici. Zatímco místní referendum je využíváno od roku 1990, tak krajské referendum uzákoněné v roce 2010 neproběhlo dodnes ani jedno. Zákonná úprava místního referenda prošla několika úpravami a novelizacemi. Zlomovým se stal rok 2004, kdy byl přijat zákon č. 22/2004 Sb. o místním referendu. Tato právní úprava usnadnila přístup k referendu i široké veřejnosti. Přes to, že byla navýšena hranice platnosti referenda z 25% na 50%, počet uskutečněných referend narostl. Do té doby byla uskutečňována především referenda v otázkách sloučení či rozdělení obcí.

V současné době je téma přímé demokracie diskutovaným tématem nejen na půdě Parlamentu ČR. S úspěchem strany, která má jako jeden ze svých cílů rozšířit prvky přímé demokracie, se diskutuje o celostátním referendu, přímé volbě starostů nebo hejtmanů a s tím související odvolatelnosti. Při jednáních je poukazováno na okolní země, které s těmito prvky mají zkušenosti. Nejvíce je připomínáno Slovensko, které má ve svém právním řádu jak institut obecného referenda na místní, regionální i celostátní úrovni, tak přímou volbu starostů. Stejně tak je tomu například i v Polsku.

Tato práce se zabývala místními referendy uskutečněnými mezi roky 2006-2017. V tomto období bylo uskutečněno přinejmenším 261 místních referend. Tento počet stanovuje maximum referend, ke kterým byla získána veškerá potřebná data. Z celkového počtu bylo úspěšných 71,2%, tedy téměř tři čtvrtiny referend bylo planých a jejich výsledky byly závazné. Pro česká místní referenda je typické, že jsou uskutečňována převážně v malých obcích. 70% jich probíhá v obcích s méně než 3000 obyvateli. Malých obcí je ČR značně velký počet. Pak je to dáno především větší angažovaností obyvatel menších obcí na její správě. Ve velkých městech bývá překážkou již získání dostatečného počtu podpisů pro vyvolání referenda přípravným výborem.

Nejvíce úspěšných referend je v otázkách zaměřených na životní prostředí. Je to dáno především zájmem obyvatel o kvalitu života v obci. Jako nejvíce diskutované téma byla problematika obnovitelných zdrojů energie. Největší zájem byl však při rozhodování o úložišťích jaderného odpadu nebo rozšíření letiště Vodochody. Referenda v oblasti vnitřní správy obce byla pro voliče nejméně zajímavá. Důležitým faktorem pro závaznost

bylo opět téma a jeho dopad na život v obci. Při hlasování o vzniku radarové základny v Brdech, byla rozpoutána celospolečenská diskuze, která vedla k vyhlášení referend v obcích v okolí. Obce spolupracovaly a místní referenda braly jako podklady pro vyjednávání s českou vládou. Výsledkem se stala i vysoká volební účast a závaznost jednotlivých referend. Opačným příkladem je problematika redukce hazardu. Toto téma bylo také společensky diskutováno. Ukázalo se však, že pro občany není tak zásadním tématem a výsledkem byla nízká volební účast a závaznost. Jedinými výjimkami byla referenda, ve kterých bylo rozhodováno i v dalších otázkách. Na základě výsledků lze konstatovat, že téma má vliv na účast voličů a s tím související platnost a závaznost referenda.

S přijetím zákona v roce 2004 došlo ke změně v pořádání referenda společně s jinými volbami. V analyzovaném období jich takto proběhlo 76, z toho bylo platných 75%. To je stejný poměr jako u referend pořádaných mimo volby. Na výsledku má největší vliv atraktivita jednotlivých voleb. U voleb občany více navštěvovanými, jako jsou volby do PSP a Prezidenta ČR byla závaznost 100%. Situace byla však jiná u méně atraktivních voleb do Senátu (0%) a Evropského Parlamentu (48%).

I přes evidentní vliv tématu a souběžných voleb na výsledek místního referenda je nejdůležitějším faktorem velikost obce. Největší podíl úspěšných referend je v obcích do 500 obyvatel. S nárůstem počtu obyvatel dochází jednak ke snižování volební účasti, ale i úspěšnosti. V malých obcích je jednodušší vyvolat zájem obyvatel k tomu, aby rozhodovali o místních otázkách. Ve větších obcích a městech je to pak téma referenda, které musí být schopno aktivizovat voliče, motivovat je hlasování. Souběžné volby se ukázaly jako důležitý faktor u referend v Plzni a Praze 7, kdy se vysoký zájem o prezidentské volby vedl i k úspěchu v referendu.

Další část práce byla věnována případovým studiím. Cílem bylo analyzovat referenda uskutečněná na Praze 3 a Praze 7. Městské části jsou obě přibližně stejně veliké, avšak Praha 3 je mnohem lidnatější. Hustotou zalidnění se řadí na druhé místo v celém hlavním městě. Všechna referenda byla vyvolána zdola, tedy z iniciativy občanů, či občanských hnutí. Vždy byla snaha vyvolat referendum ze strany přípravného výboru pomocí nasbírání dostatečného počtu podpisů. Ve dvou případech však vyvolalo referendum samo zastupitelstvo a v jednom případě Nejvyšší správní soud.

Jako první proběhlo referendum na Praze 7 v roce 2013. Cílem referenda bylo snížit náklady na plánovanou novou radnici a vyhlásit transparentní architektonickou soutěž.

Iniciace referenda proběhla od přípravného výboru. I přes nasbírání minimálního počtu podpisů pro vyvolání referenda bylo ze strany zastupitelstva obce odmítnuto. Přípravný výbor využil své možnosti soudní ochrany a podal kasační stížnost, která byla nakonec přijata Nejvyšším správním soudem. Ten neshledal protiprávnost návrhu a z hlediska úspor vyhlásil referendum společně s prezidentskými volbami ve dnech 11. - 12. 01. 2013. I přes protest radnice referendum proběhlo a nejen díky vysoké volební účasti u prezidentských voleb bylo platné a závazné. Důsledkem bylo nové výběrové řízení na prostory a architektonická soutěž, která ušetřila náklady MČ. Hned v následujícím roce se konalo další referendum. Tentokrát bylo tématem vyhlášení nulové tolerance hazardu na Praze 7. Prvotní impulz ke konání referenda přišel opět ze strany přípravného výboru. Byla započata petiční kampaň a radnice i přes prvotní nesouhlas nakonec referendum vyhlásila sama. Avšak termín byl zvolen společně s volbami do Evropského Parlamentu ve dnech 23. - 24. 05. 2014 a nízká volební účast zapříčinila, že referendum skončilo neplatné a nezávazné. I přes to zastupitelé vzali v potaz jednoznačný zájem voličů o nulovou toleranci. Na základě žádosti zastupitelstva byla při novelizaci obecně závazné vyhlášky označena Praha 7 zónou bez hazardu.

Místní referendum na Praze 3 lze považovat jako vyústění kauzy machinací s pozemky na území parku Parukářka a plánované výstavby bytových domů. Iniciace byla vyvolána občanským sdružením *Koalice Parukářka*, která požadovala vyhlášení referenda a zabránění plánované výstavbě. Petiční nebyla úspěšná, ale po změně vedení radnice P-3 bylo referendum vyhlášeno samotným zastupitelstvem. Termínem byl zvolen společně s komunálními volbami 10. – 11. 10. 2014. Na základě velmi nízké volební účasti 24% bylo referendum neplatné a nezávazné. Občané se v 96% vyjádřili proti zástavbě. Nová koalice ve vedení městské části se zasadila, že v rámci koaliční smlouvy bude bojovat proti změně územního plánu a současně je plánována revitalizace parku Společným ukazatelem pro tato referenda je i volební úspěch iniciátorů v komunálních volbách 2014. Referenda byla použita jako součást volebních kampaní politických uskupení *Praha 7 Sobě a Žižkov (nejen) Sobě*, která jasně zvítězila ve svých městských částech.

Smyslem práce nebylo předložit návod na úspěšné referendum, ale poskytnout ucelený náhled na využívání místního referenda v rámci české komunální politiky. Ve velkých obcích je důležité volit téma rozhodování tak, aby se týkalo co nejvíce obyvatel a nestal se z něho jen předražený výzkum veřejného mínění.

9 Seznam použitých zdrojů

Knížní publikace

- ANTOŠ, Marek a Jan WINTR, ed. *Volby, demokracie, politické svobody*. Praha: Leges, 2010. Teoretik. ISBN 978-80-87212-62-2.
- AUGUSTA, Pavel a Dagmar BRONCOVÁ, ed. *Praha 3 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2013. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-29-4.
- BALÍK, Stanislav. *Metodologie výzkumu komunální politiky*. In FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. 1. vyd. Brno: ISPO - CDK, 2005. s. 163-175, 13 s. ISBN 80-7325-074-8
- BERAMENDI, Virginia, KAUFMANN, Bruno a kol. *Direct Democracy The International IDEA Handbook*. Stockholm : International Institute for Democracy and Electoral Assistance. 2008, 275 s. ISBN: 978-91-85724-50-5.
- BUTLER, David a Austin RANNEY, ed. *Referendums around the world: the growing use of direct democracy*. Washington: AEI Press, 1994. ISBN 0-8447-3853-0.
- CRONIN, Thomas E. *Direct democracy: the politics of initiative referendum and recall*. San Jose, CA: toExcel, 1999. ISBN 1-58348-301-2.
- DAHL, Robert A. *O demokracii: průvodce pro občany*. Praha: Portál, 2001. ISBN 8071784222.
- DAHL, Robert A. a Edward R. TUFTE. *Size and democracy*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1973. ISBN 0804708347.
- FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Evropská referenda*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-051-9.
- FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky: základní pojmy a instituty: ústavní základy ČR*. Dotisk 4. vyd. [i.e. 5. vyd.]. Brno: Václav Klemm, 2011. ISBN 978-80-904083-8-8.
- FUKUYAMA, Francis. *Konec dějin a poslední člověk*. Přeložil Michal PROKOP. Praha: Rybka Publishers, 2002. ISBN 80-86182-27-4.
- HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK, ed. *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. V Brně: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 8021031956.
- KAUFMANN, Bruno a M. Dane. WATERS. *Direct democracy in Europe: a comprehensive reference guide to the initiative and referendum process in Europe*. Durham, N.C.: Carolina Academic Press, c2004. ISBN 0-89089-262-8.
- KUBÁT, Michal. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Politologie (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-90-4. s. 271
- NAHODIL, Tomáš. *Místní referendum v České republice: zákon o místním referendu s poznámkami : podle stavu k 1.10.2004*. Praha: Linde, 2004. ISBN 8072015028.

- PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-141-3.
- PECHANEC, Pavel. *Přímá demokracie v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 9788073577001.
- PIASECKI, Andrzej K. *Referenda w III RP*. Warszawa: Wydawn. Nauk. PWN, 2005. ISBN 8301145285.
- POLÁK, Milan, BRONCOVÁ, Dagmar, ed. *Praha 7 známá neznámá*. Praha: Milpo media, 2012. Knihy o Praze. ISBN 978-80-87040-25-6.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques. *Rozpravy*. 2. rozš. vyd. Praha: Svoboda, 1989. Filozofické dědictví. ISBN 80-205-0064-2.
- ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071786284.
- SARTORI, Giovanni. *Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. 2. vyd. Přeložil Jana OGROCKÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-048-3.
- SMITH, Michael L. *Přímá demokracie v praxi: politika místních referend v České republice*. Praha: AV ČR. Sociologický ústav, 2007. ISBN 978-80-7330-117-0.
- ŠPOK, Radomír. *Místní referenda v České republice a ve vybraných zemích Evropské unie*. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2006. ISBN 80-86993-01-9

Článek v seriálové publikaci

- LEININGER, Arndt. *Direct Democracy in Europe: Potentials and Pitfalls*. *Global Policy* [online]. 2015, **6**, 17-27 [cit. 01.02.2018]. DOI: 10.1111/1758-5899.12224. ISSN 17585880. Dostupné z: <<http://doi.wiley.com/10.1111/1758-5899.12224>>
- MARCZEWSKA-RYTKO, Maria. *Direct democracy at the national level in Poland. The case of referendum*. *Annales UMCS, Sectio K (Politologia)*[online]. 2013, **20**(1), - [cit. 03.02.2018]. DOI: 10.2478/v10226-012-0024-8. ISSN 1428-9512. Dostupné z: <http://www.degruyter.com/view/j/curie.2013.20.issue-1/v10226-012-0024-8/v10226-012-0024-8.xml>
- KADEČKA, Stanislav a Filip RIGEL. *Kam směřuje česká právní regulace místního referenda?*. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*, Praha: C. H. Beck, 2009, roč. 17, č. 7, s. 229-233. ISSN 1210-6410.

Internetové zdroje

- Aktualně.cz.[online] *Radnice je předražena, chceme referendum, zní z Prahy 7*. Leden 2012. [cit. 20.3.2018] Dostupné na webu: <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/praha/radnice-je-predrazena-chceme-referendum-zni-z-prahy-7/r~i:article:729340/>
- Aktuálně.cz[online] *Volby a referendum najednou? Podezřelý, říká Praha 7*. Prosinec 2012. [cit. 20.3.2018] Dostupné na webu:

- Metropolitní plán[online], *Metropolitní plán Prahy*. 2017. [cit. 23.03.2018] Dostupný na webu: <http://plan.iprpraha.cz/cs/upp-dokumentace>
- MVČR[online], *Analýza možnosti zavedení přímé volby starostů*. 2011. [cit. 03.02.2018] Dostupné na webu:< <http://www.mvcr.cz/soubor/analyza-zavedeni-prime-volby-starostu-pdf.aspx>>
- MVČR[online], *Seznam konaných místních referend*. 2018. [cit. 02.02.2018] Dostupné online: <<http://www.mvcr.cz/soubor/mistni-referenda-tabulka-hlaseni.aspx>>
- Naše Jablonecko[online]. *Kokonín už má podpisy nutné k referendu o odtržení*. Listopad 2011. [cit. 13.3.2018] Dostupné online: < <http://www.nasejablonecko.cz/jablonecko-aktualne/kokonin-uz-ma-podpisy-nutne-k-referendu-o-odtrzeni/?aktualitaId=12982>>
- Nejvyšší správní soud[online]. *Nejvyšší správní soud poprvé ve své historii vyhlásil místní referendum*. Listopad 2012. [cit 16.3.2018] Dostupné na webu: <http://www.nssoud.cz/Nejvyssi-spravni-soud-poprve-ve-sve-historii-vyhlasil-mistni-referendum/art/896>
- Nejvyšší správní soud[online], *Rozsudek ARS 2/2012-43*. 2012.[cit.23.03.2018] Dostupné online: < http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2012/0002_0Ars_120_20121031053316_prevedeno.pdf>
- NeZákladnám[online]. *Výsledky místních referend a anket*. Listopad 2007. [cit. 16.3.2018]Dostupné na webu:< http://www.nezakladnam.cz/cs/40_vysledky-mistnich-referend-a-anket>
- Občané proti hazardu[online]. *Vize a cíle v boji proti hazardu*. 2010. [cit. 20.03.2018] Dostupné na webu: http://www.obcaneprotihazardu.cz/obcane_proti_hazardu_02.htm
- oEnergetice.cz[online]. *Protivanov dal v referendu zelenou dalším větrným elektrárnám*. Říjen 2016. [cit. 15.3.2018] Dostupné online: <http://oenergetice.cz/elektrarny-cr/protivanov-dal-v-referendu-zelenou-dalsim-vetrny-m-elektrarnam/>
- *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*.[online] V Praze: J. Otto, 1902, 1131 s., [47] s. obr. příl. [cit. 02.02.2018]. Dostupné na webu Internet Archive: <https://archive.org/details/ottvslovnknauni37ottogoo>
- Praha 3[online], *Koaliční dohoda pro období 2014-2018*. Zář 2016. Dostupné na webu: <http://www.praha3.cz/samosprava/zastupitelstvo/koalicni-dohoda-pro-obdobi-2012-2014> [cit. 23.03.2018]
- Praha 3[online], *Koaliční dohoda pro období 2014-2018*. Zář 2016. [cit.23.03.2018] Dostupné na webu: <http://www.praha3.cz/samosprava/zastupitelstvo/koalicni-dohoda-pro-obdobi-2012-2014>
- Praha3.zelení[online], *Ž(n)S: Praha 3 startuje nákladnou revitalizaci Parukářky, architekt Pleskot představí předraženou studii*. Únor 2017. [cit.23.03.2018] Dostupný na webu: <http://praha3.zeleni.cz/tiskove-zpravy/zns-praha-3-startuje-nakladnou-revitalizaci-parukarky-architekt-pleskot-predstavi-predrazenou-studii/>

- Praha 7[online]. *Výsledky hlasování v referendu za nepředraženou radnici*. 2013. [cit 20.03.2018] Dostupné na webu: <https://www.praha7.cz/vysledky-hlasovani-v-referendu-za-nepredrazenou-radnici/>
- Praha 7[online] *Výsledky hlasování v referendu vyhlášeného Zastupitelstvem MČ Praha7*. 2013. [cit. 20.03.2018] Dostupné na webu: <<https://www.praha7.cz/vysledky-hlasovani-v-referendu-vyhlaseneho-zastupitelstvem-mc-praha-7/>>
- Praha 7[online], *Výsledky hlasování v referendu o omezení hazardu*. Květen 2014. [cit. 23.03.2018] Dostupné na webu: <https://www.praha7.cz/vysledky-hlasovani-v-referendu-o-omezeni-hazardu/>
- Radniční noviny[online], *Referendum o Parukářce je neplatné, přišlo málo lidí*. Říjen 2014. [cit. 23.03.2018] Dostupné na webu: <http://www.praha3.cz/radnicni-noviny/zpravy/referendum-o-parukarce-je-neplatne-prislo-malo-lidi-n128041.htm>
- Rozhlas.cz[online]. *Jak vypadá mapa hazardu v Česku?*. Březen 2009. [cit. 20.03.2018] Dostupné na webu: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/podkuzi/zprava/564387>
- Transparency International[online], *Analýza místních referend 2014*. 2016.[cit. 10.03.2018] Dostupné online: <<https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/Anal%C3%BDz%C3%A1-m%C3%ADstn%C3%ADch-referend-2014-Anal%C3%BDza-je-sou%C4%8D%C3%A1st%C3%ADprojektu-Rok-m%C3%ADstn%C3%ADch-referend.pdf>>
- Týden[online], *Policie vyšetřuje kmotra Hurdu z ODS kvůli Parukářce*. Duben 2014. [cit. 20.03.2018] Dostupné na webu: https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/policie-proveruje-kmotra-hurdu-z-ods-kvuli-parukarce_304577.html
- Týden v politice[online], *Svoboda a přímá demokracie*, květen 2015. [cit. 21.01.2018]. Dostupné online: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11030667317-tyden-v-politice/215411058160018/obsah/399658-svoboda-a-prima-demokracie>
- Události ČT24[online], *Protest proti zástavbě parku*. 24.06.2012. [cit 23.03.2018] Dostupné na webu: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1178166846-zpravy/212411022000624>>
- Valašský deník.cz[online]. *Zuberské referendum neplatí, rozhodl správní soud*. Zář 2017. [cit. 16.03.2018] Dostupné na webu: https://valassky.denik.cz/zpravy_region/zuberske-referendum-neplati-rozhodl-spravni-soud-20170905.html
- Volby.cz[online], *Volby do zastupitelstev obcí 2014*. . [cit. 23.03.2018]Dostupné na webu: www.volby.cz
- Volby.cz[online] *Volby do Poslanecké sněmovny České republiky konané ve dnech 20.10.-21.10. 2017*. [cit. 21.01.2018] Dostupné online: <https://volby.cz/pls/ps2017nss/ps?xjazyk=CZ>
- Volby.cz[online], *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25. 10. – 26. 10. 2013*. Dostupné online: <<http://volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>> [cit. 21. 01. 2018]

- Volby.cz[online] *Volby Prezidenta republiky konaná ve dnech 11.01.-12.01.2013. 2013.*[cit. 20. 03. 2018] Dostupné online: <<https://volby.cz/pls/prez2013/pe311?xjazyk=CZ&xnumnuts=1100&xobec=500186>>
- Zlínský deník[online]. *Želechovice se osamostatní, lidé rozhodli v referendu.* Květen 2008. [cit.13.03.2018] Dostupné online: <https://zlinsky.denik.cz/zpravy_region/zelechovicti-rozhoduji-o-odtrzeni20080516.html>
- Žižkov nezastavíš[online], [cit 23.03.2018] Dostupné na webu: www.zizkovnezastavic.cz
- Žižkov nezastavíš[online], *Rezidenční projekt Jeseniova 38.* [cit. 23.03.2018] Dostupný na webu: <http://zizkovnezastavis.cz/kauzy/rezidencni-projekt-jeseniova-38/>
- 7bezhazardu[online], *Za dva měsíce si to řekneme. Ano nebo ne hernám.* Březen 2014. [cit. 20.03.2018] Dostupné na webu: <https://7bezhazardu.wordpress.com/2014/03/22/za-dva-mesice-si-to-rekneme-ano-nebo-ne-hernam/>
- 7bezhazardu[online], *Otevřený dopis zastupitelům Prahy 7: podpořte nulovou toleranci hazardu!*, Červen 2014. [cit. 23.03.2018] Dostupné na webu: <https://7bezhazardu.wordpress.com/2014/06/15/otevreny-dopis-zastupitelum-prahy-7-podporte-nulovou-toleranci-hazardu/>

Seznam interních dokumentů

- Usnesení rady MČ Praha 7 č. 0006/11
- Usnesení zastupitelstva MČ Praha 7 č. 0027/12
- Usnesení zastupitelstva MČ Praha 7 č. 0113/13
- Usnesení zastupitelstva MČ Praha 7 č. 042/14
- Usnesení zastupitelstva MČ Praha 3 č. 480/2014
- Obecně závazná vyhláška č.10/2013 Sb. hl. města Praha
- Zápis zasedání zastupitelstva MČ Praha 3 – 17. 06. 2014
- Zápis zasedání rady MČ Praha 3 – 09. 06. 2014

Zákony

- Ústavní zákon č. 515/2002 Sb. o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů
- Ústavní zákon č. 71/2012 Sb. o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů (zákon o volbě prezidenta republiky)
- Zákon č. 85/1990 Sb. o právu petičním
- Zákon České národní rady č. 298/1992 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o místním referendu
- Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení)
- Zákon č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů
- Zákon č. 22/2004 Sb. o místním referendu s o změně některých zákonů
- Zákon č. 180/2005 Sb. o podpoře využívání obnovitelných zdrojů
- Zákon č. 118/2010 Sb. o krajském referendu a o změně některých zákonů
- Zákon č. 169/2008 Sb. kterým se mění zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 234/2006 Sb., zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

Bakalářská práce

- ŠPÁLA, O. *Přímá demokracie v obcích. Případová studie městské části Praha3*. Praha, 2016. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Provozně ekonomická fakulta. Katedra humanitních věd.

Rozhovor

- *Rozhovor*. ČIŽINSKÝ, Jan. Praha 7, 2018
- *Rozhovor*. MIROVSKÝ, Ondřej. Praha 7, 2018
- *Rozhovor*. OBČANKA, Karolina Ch. Praha 7, 2018
- *Rozhovor*. OBČANKA, Lucie K. Praha 7, 2018

10 Přílohy

Příloha I - Otázky k polostrukturovaným rozhovorům

Mirovský (místostarosta P7) 07. 03. 2018

- 1) Proč jste se angažoval v boji proti hazardu na P7?
- 2) Kdo se angažoval v iniciativě STOPHAZARDU?
- 3) Jak byla vedena petiční akce?
- 4) Proč si myslíte, že koalice ODS + ČSSD nakonec přistoupila na referendum?
- 5) Jak jste reagoval na vyhlášení referenda společně volbami do EP?
- 6) Jak probíhala kampaň pro podporu referenda?
- 7) Co podle vás způsobilo nízkou volební účast?
- 8) Jaké podle Vás byly dopady referenda?

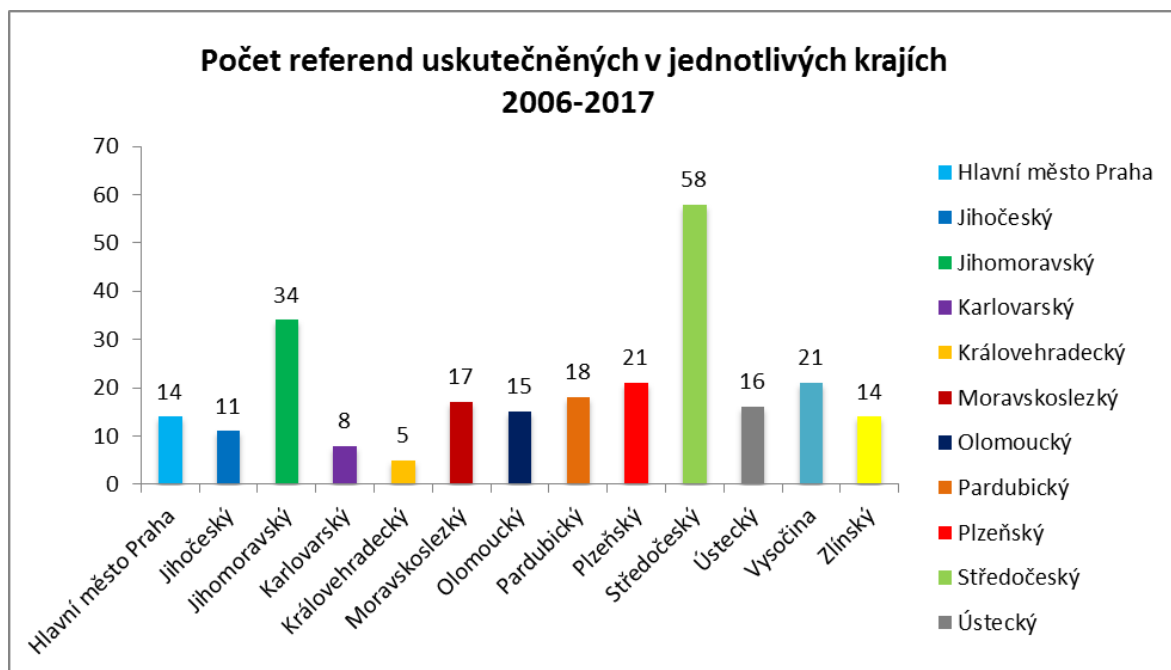
Čížinský (starosta P7) 13. 03. 2018

- 1) Co vedlo ke vzniku iniciace proti předražené radnici?
- 2) Jaké zájmové skupiny se účastnily iniciace?
- 3) Jak probíhala petiční akce?
- 4) Proč podle Vás zastupitelstvo zamítlo Váš návrh?
- 5) Jak probíhalo soudní řízení?
- 6) Co bylo podle Vás důvodem vysoké volební účasti?
- 7) Do jaké míry mělo referendum vliv na Váš volební úspěch?
- 8) Jaké jsou podle Vás hlavní dopady referenda na místní samosprávu MČ?
- 9) Jaký je váš názor na referendum o hazardu 2013?

Občanky P7 - 29. 02. a 18. 03. 2018

- 1) Věděla jste o tom, že se budou konat místní referenda?
- 2) Jak probíhaly referendové kampaně?
- 3) Podepsala jste nějakou z petic a proč?
- 4) Věděla jste, že referendum v roce 2013 o nepředraženou radnici vyhlásil Nejvyšší správní soud?
- 5) Z jakého důvodu jste se zúčastnila/nezúčastnila některého z referend?
- 6) Do jaké míry Vás ovlivnila místní referenda při rozhodování u voleb do zastupitelstev v roce 2014?
- 7) Pociťujete po omezení hazardu na území Prahy 7 nějaké změny?

Příloha II – Počet referend uskutečněných v jednotlivých krajích 2006 - 2017

Zdroj: vlastní

Příloha III – Seznam ostatních referend 2006-2007

Obec	Velikost obce	Rok	Téma	Téma podrobněji
Studeneč	545	2008	o.r.	odstranění stalinova reliéfu z památníku padlých
Černá Hora	1950	2009	o.r.	vystoupení ze Svazku vodovodů a kanalizací měst a obcí
Pavlov	142	2013	o.r.	zachování petanquového hřiště v obecním parku
Tlustice	947	2013	o.r.	výstavba zvířecího krematoria
Hýskov	1632	2013	o.r.	výstavba zvířecího krematoria
Arnolec	159	2014	o.r.	výstavba hřbitova
Velenov	229	2014	o.r.	výstavba rozhledny
Velká Bystřice	3161	2014	o.r.	přesunutí předškolní výuky
Černá Hora	2020	2014	o.r.	vystoupení ze Svazku vodovodů a kanalizací měst a obcí
Škvorec	1584	2015	o.r.	účast na projektu svazkové školy
Podolí	1392	2015	o.r.	vznik kasina
Ostrava - Jih	106973	2016	o.r.	sloučení ZŠ a MŠ
Králíky	4300	2016	o.r.	zřízení ženské věznice
Dolní Tošanovice	333	2017	o.r.	vznik kasina

Zdroj: vlastní, databáze MVČR

Příloha IV. Tabulka místních referend 2006-2017

MÍSTNÍ REFERENDA V ČR 2006-2017												
Č.	Obec	Kraj	Velikost obce	Oprávněné osoby	Účast(v %)	Platnost	Závaznost	Téma	Datum	Volby	Doplň info	Pod kategorie
1	Bohušovice nad Ohří	ÚK	2538	1792	57,09	Ano	Ano	ŽP	20.1.2006	Ne	Těžba písku	t
2	Drahoňův Újezd	PLK	129	112	80,4	Ano	Ano	ŽP	25.3.2006	Ne	Těžba	t
3	Tisovec	PAK	313	265	75,1	Ano	Ano	VSO	25.3.2006	Ne	Pronájem-těžba	sm
4	Opatovice nad Labem	PAK	2 218	1352	54,7	Ano	Ano	ŽP	24.6.2006	Ne	spalovna, odpad	od
5	Čelákovice	SČK	10 498	8598	18	Ne	Ne	VSO	9.9.2006	Ne	Výstavba	os
6	Vrbátky	OLK	1 593	1245	50,4	Ano	Ano	VSO	20.10.2006	ZO	změna u.pl	zu
7	Mískovice - mč	SČK	775	304	67,4	Ano	Ano	VSO	20.10.2006	ZO	stavba školy	os
8	Litvínov	ÚK	27 056	21672	38,2	Ne	Ne	ŽP	1.12.2006	Ne	Zabránění dolů	t
9	Abertamy a přidružená část Hřebečná	KVK	1 425	884	54,9	Ano	Ano	ŽP	8.12.2006	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
10	Mírová	KVK	241	208	61,5	Ano	Ano	ŽP	19.1.2007	Ne	Doly	t
11	Olešenska	VYS	181	145	57,2	Ano	Ano	ŽP	27.1.2007	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
12	Trokavec	PLK	95	88	81,8	Ano	Ano	VSO	17.3.2007	Ne	Radar-Brdy	r
13	Hojkov	VYS	153	131	92,4	Ano	Ano	ŽP	28.4.2007	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
14	Staré Buky	HKK	415	368	61,7	Ano	Ano	VSO	29.4.2007	Ne	Správa majetku	sm
15	Vísky	PLK	42	31	96,8	Ano	Ano	VSO	5.5.2007	Ne	Radar-Brdy	r
16	Velká Bíteš	VYS	4 954	3925	54,2	Ano	Ano	ŽP	25.5.2007	Ne	Výstavba komunikace	sil
17	Těně	PLK	237	199	71,4	Ano	Ano	VSO	2.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
18	Volenice	SČK	374	304	59,2	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
19	Vranovice	SČK	270	207	72,9	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
20	Bezděkov pod Třemšínem	SČK	152	124	74,2	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
21	Rožmitál pod Třemšínem	SČK	4280	3636	47,2	Ne	Ne	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
22	Zaječov	SČK	1360	1125	65,8	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r

23	Vševily	SČK	113	92	83,7	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
24	Věšín	SČK	641	537	74	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
25	Hvožd'any	SČK	776	630	65	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
26	Sedlice	SČK	219	182	64,3	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
27	Hůrky	PLK	197	175	65,7	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
28	Štítov	PLK	63	44	86,4	Ano	Ano	VSO	9.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
29	Místo	ÚK	322	337	60,8	Ano	Ano	ŽP	22.6.2007	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
30	Mirošov	PLK	2194	1786	51,5	Ano	Ano	VSO	23.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
31	Veselá	PLK	193	169	53,8	Ano	Ano	VSO	30.6.2007	Ne	Radar-Brdy	r
32	Láz	SČK	558	456	60,3	Ano	Ano	VSO	28.7.2007	Ne	Radar-Brdy	r
33	Bohutín	SČK	1577	1289	37,8	Ne	Ne	VSO	1.9.2007	Ne	Radar-Brdy	r
34	Lichkov	PAK	545	411	56,7	Ano	Ano	ŽP	8.9.2007	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
35	Nový Rychnov	VYS	941	809	47,2	Ne	Ne	ŽP	29.9.2007	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
36	Omice	JMK	710	580	56	Ano	Ano	VSO	20.10.2007	Ne	změna u.pl	zu
37	Koleč	SČK	600	471	30,6	Ne	Ne	ŽP	29.10.2007	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
38	Horní Blatná	KVK	716	305	44,6	Ne	Ne	ŽP	3.11.2007	Ne	Výstavba komunikace	sil
39	Opatov	VYS	199	160	67,5	Ano	Ano	ŽP	10.11.2007	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
40	Strašice	PLK	2427	1910	36,7	Ne	Ne	VSO	10.11.2007	Ne	Radar-Brdy	r
41	Ochoz u Brna	JMK	1217	951	35,4	Ne	Ne	VSO	12.11.2007	Ne	změna u.pl	zu
42	Vnorovy	JMK	3029	2457	35,3	Ne	Ne	ŽP	24.11.2007	Ne	prodej pozemků, solární elektrárny	se
43	Dušejov	VYS	402	329	65,3	Ano	Ano	ŽP	24.11.2007	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
44	Liš'any	ÚK	429	375	44,3	Ne	Ne	ŽP	30.11.2007	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
45	Miličov	VYS	116	103	86,4	Ano	Ano	ŽP	8.12.2007	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
46	Hubenov	VYS	134	115	82,6	Ano	Ano	ŽP	15.12.2007	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
47	Dvorce	VYS	175	150	73,3	Ano	Ano	ŽP	15.12.2007	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
48	Želešice	JMK	1444	1118	40,2	Ne	Ne	VSO	2.2.2008	Ne	Správa majetku	sm
49	Letohrad	PAK	6190	793	65,1	Ano	Ne	RO	16.2.2008	Ne	Rozdělení obcí	
50	Sudoměřice	JMK	1200	999	52,6	Ano	Ano	VSO	16.3.2008	Ne	Roziřeni komunikace v obci	os

51	Cejle	VYS	417	347	72,6	Ano	Ano	ŽP	22.3.2008	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
52	Studenec	VYS	545	447	50,8	Ano	Ano	OR	1.5.2008	Ne	Odstranění památníku	
53	Zlín	ZLK	78 066	1624	83,3	Ano	Ano	RO	17.5.2008	Ne	Rozdělení obcí	
54	Horní Habartice	ÚK	396	327	69,7	Ano	Ne	VSO	24.5.2008	ne	Správa majetku	sm
55	Rokytnice	ZLK	588	483	40	Ne	Ne	VSO	7.6.2008	Ne	Soudní spor	os
56	Bousis	OLK	122	111	76,6	Ano	Ano	ŽP	19.7.2008	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
57	Nové Heřminovy	MSK	266	220	35	Ano	Ano	VSO	30.8.2008	Ne	Výstavba přehrady	os
58	Sobotín	OLK	2386	958	65,8	Ano	Ano	RO	6.9.2008	Ne	Rozdělení obcí	
59	Struhařov	SČK	635	504	21	Ne	Ne	VSO	11.10.2008	Ne	změna u.pl	zu
60	Milevsko	JČK	9158	7539	49,7	Ano	Ano	VSO	17.10.2008	ZK	Prodej pozemků, stavba OC	sm
61	Dolní Břežany	SČK	2476	1935	42,3	Ano	Ano	VSO	17.10.2008	ZK	změna u.pl	zu
62	Modlíkov	VYS	157	131	86,3	Ano	Ano	ŽP	17.10.2008	ZK	Výstavba větrných elektráren	ve
63	Libčeves	ÚK	934	729	32,4	Ne	Ne	ŽP	29.11.2008	Ne	Výstavba bioplynové stanice	bp
64	Stříbro	PLK	7961	6264	23,1	Ne	Ne	ŽP	9.1.2009	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
65	Dýšina	PLK	1582	1302	50,7	Ano	Ano	VSO	15.1.2009	Ne	Výstavba skladu pohonných hmot	os
66	Havlíčková Borová	VYS	929	761	60	Ano	Ano	ŽP	21.2.2009	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
67	Tlumačov	ZLK	2508	1981	27,4	Ne	Ne	VSO	6.3.2009	Ne	Odkup pozemků	sm
68	Niva	OLK	353	271	66,4	Ano	Ano	ŽP	21.3.2009	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
69	Liboš	OLK	600	481	59,3	Ano	Ano	ŽP	20.6.2009	Ne	těžba	t
70	Květinice	SČK	946	686	43,4	Ano	Ano	VSO	28.6.2009	Ne	změna u.pl	zu
71	Černá Hora	JMK	1950	1561	18,1	Ne	Ne	OR	3.7.2009	Ne	Odstoupení od smlouvy	
72	Rohozná u Jihlavy	VYS	376	312	75	Ano	Ano	ŽP	15.8.2009	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
73	Chotíkov	PLK	935	788	76,6	Ano	Ano	ŽP	4.9.2009	Ne	spalovna, odpad	os
74	Zlín	ZLK	75860	1534	60,8	Ano	Ne	RO	11.9.2009	Ne	Rozdělení obcí	
75	Lišnice	ÚK	188	173	66,5	Ano	Ano	VSO	12.9.2009	Ne	změna u.pl	zu
76	Větrkovice	MSK	747	623	65,7	Ano	Ano	ŽP	26.9.2009	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
77	Prosetín	PAK	813	646	66,4	Ano	Ano	ŽP	5.10.2009	EP	těžba	t
78	Věrovany	OLK	1346	1123	61,3	Ano	Ano	ŽP	10.10.2009	Ne	těžba	t

79	Okrouhlá Radouň	JČK	189	148	59,5	Ano	Ano	ŽP	10.10.2009	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
80	Veselí nad Lužnicí	JČK	6607	5378	33,3	Ne	Ne	VSO	7.11.2009	Ne	Správa majetku	sm
81	Praha - Klánovice	PHA	3056	2407	62,5	Ano	Ano	ŽP	7.11.2009	Ne	Golfové hřiště	os
82	Vamberk	HKK	4701	3823	27,5	Ne	Ne	VSO	20.11.2009	Ne	Správa majetku	sm
83	Úhonic	SČK	953	777	36,7	Ano	Ne	ŽP	21.11.2009	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
84	Roztoky	SČK	7389	5711	25,6	Ne	Ne	VSO	26.11.2009	Ne	změna u.pl	zu
85	Běloky	SČK	142	114	81,6	Ano	Ano	VSO	28.11.2009	Ne	změna u.pl	zu
86	Sířejovice	ÚK	283	233	62,7	Ano	Ano	ŽP	30.1.2010	Ne	Výstavba logistického centra	pp
87	Záboří	JČK	321	267	51,1	Ano	Ano	ŽP	30.1.2010	Ne	Výstavba solární elektrárny	se
88	Chvatčubry	SČK	462	376	57,7	Ano	Ano	ŽP	12.2.2010	Ne	Rozšíření letiště	le
89	Zlončice	SČK	457	329	64,1	Ano	Ano	ŽP	12.2.2010	Ne	Rozšíření letiště	le
90	Stázná	PAK	109	84	61,9	Ano	Ano	ŽP	6.3.2010	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
91	Panenské Břežany	SČK	571	449	71,5	Ano	Ano	ŽP	19.3.2010	Ne	Rozšíření letiště	le
92	Hronov	HKK	6220	870	75,9	Ano	Ne	RO	20.3.2010	Ne	Rozdělení obcí	
93	Báň	SČK	1289	910	59,3	Ano	Ano	ŽP	24.3.2010	Ne	Rozšíření letiště	le
94	Máslovice	SČK	278	249	59,4	Ano	Ano	ŽP	26.3.2010	Ne	Rozšíření letiště	le
95	Nový Jičín	MSK	25862	1289	69,4	Ano	Ano	RO	11.4.2010	Ne	Rozdělení obcí	
96	Dolany	SČK	798	624	72,9	Ano	Ano	ŽP	16.4.2010	Ne	Rozšíření letiště	le
97	Odolena Voda	SČK	5495	4250	26	Ne	Ne	ŽP	17.4.2010	Ne	Rozšíření letiště	le
98	Postřižín	SČK	600	492	50,4	Ano	Ano	ŽP	23.4.2010	Ne	Rozšíření letiště	le
99	Cotkvtle	PAK	430	327	59,9	Ano	Ano	ŽP	22.5.2010	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
100	Myslkovice	JČK	381	314	61,8	Ano	Ano	ŽP	22.5.2010	Ne	Výstavba solární elektrárny	se
101	Líbeznice	SČK	1896	1418	54,7	Ano	Ano	ŽP	28.5.2010	PS	Rozšíření letiště	le
102	Měšice	SČK	1495	1170	66	Ano	Ano	ŽP	28.5.2010	PS	Rozšíření letiště	le
103	Mratín	SČK	1098	793	64,1	Ano	Ano	ŽP	28.5.2010	PS	Rozšíření letiště	le
104	Sudice	JMK	457	355	70,7	Ano	Ano	ŽP	28.5.2010	PS	Výstavba solární elektrárny	se
105	Žádovice	JMK	760	636	49,4	Ano	Ano	ŽP	19.6.2010	Ne	Elektrárna na biomasu	os
106	Ústup	JMK	42	33	93,9	Ano	Ano	ŽP	27.6.2010	Ne	Výstavba solární elektrárny	se

107	Klecany	SČK	2489	2014	38,8	Ano	Ano	ŽP	7.9.2010	Ne	Rozšíření letiště + energické řešení organ. Odpadů	le
108	Brno	JMK	371 399	888	68,6	Ano	Ne	RO	12.9.2010	Ne	Rozdělení obcí	
109	Milovice	SČK	9145	6281	22,4	Ne	Ne	VSO	15.10.2010	ZO	změna u.pl	zu
110	Kobeřice	MSK	3274	26439	44,8	Ano	Ano	VSO	15.10.2010	ZO	Stavba obecního a kulturního centra	os
111	Losiná	PLK	955	875	52,6	Ano	Ano	ŽP	15.10.2010	ZO	Výstavba podniku(spracování betonu)	pp
112	Bačalky	HKK	160	137	68,6	Ano	Ano	ŽP	15.10.2010	ZO	Výstavba větrných elektráren	ve
113	Lodín	HKK	348	279	75	Ano	Ano	VSO	11.12.2010	Ne	Změna u.pl + skládka	zu
114	Oldřšov	MSK	1339	1076	45,6	Ano	Ano	VSO	15.1.2011	Ne	Správa majetku	sm
115	Jabloňany	JMK	389	314	65	Ano	Ano	VSO	19.2.2011	Ne	výstavba kanalizace	ka
116	Drásov	JMK	1408	114	39	Ano	Ano	VSO	29.4.2011	Ne	Výstavba kruhového objezdu	os
117	Bohuňovice	OLK	2552	2086	40,4	Ano	Ano	VSO	13.5.2011	Ne	změna u.pl	zu
118	Pozořice	JMK	2161	1734	62,1	Ano	Ano	ŽP	20.5.2011	Ne	Výstavba bioplynové stanice	bp
119	Dolní Bojanovice	JMK	2961	2365	16,8	Ne	Ne	VSO	14.10.2011	Ne	Nákup nemovitostí	sm
120	Maršov	JMK	482	397	72,5	Ano	Ano	ŽP	15.10.2011	Ne	Výstavba bioplynové stanice	bp
121	Úhonic	SČK	972	803	43,5	Ano	Ano	VSO	12.11.2011	Ne	změna u.pl	zu
122	Libkova Voda	VYS	245	187	87,2	Ano	Ano	ŽP	12.11.2011	Ne	Výstavba bioplynové stanice	bp
123	Újezd u Černé Hory	JMK	244	207	70,5	Ano	Ano	VSO	26.11.2011	Ne	Správa majetku	sm
124	Jablonec nad Nisou	LBK	45206	1491	24,1	Ne	Ne	RO	19.2.2012	Ne	Rozdělení obcí	
125	Píšť	MSK	2108	1767	63,1	Ano	Ano	VSO	3.3.2012	Ne	Vybudování kanalizace	ka
126	Břežany II	SČK	647	497	40,6	Ano	Ano	ŽP	10.3.2012	Ne	těžba	t
127	Valašské Meziříčí	ZLK	26793	1419	71,5	Ano	Ano	RO	21.4.2012	Ne	Rozdělení obcí	
128	Police	ZLK	574	461	81,3	Ano	Ano	ŽP	5.5.2012	Ne	skládka	od
129	Výprachtice	PAK	977	751	54,3	Ano	Ano	ŽP	19.5.2012	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
130	Moravany	JMK	2283	1617	49,2	Ano	Ano	VSO	25.5.2012	Ne	změna u.pl	zu
131	Butoves	HKK	239	179	67,6	Ano	Ano	VSO	26.5.2012	Ne	výstavba kanalizace	ka
132	Dýšina	PLK	1790	1324	49,5	Ano	Ano	VSO	1.6.2012	Ne	změna u.pl.	zu
133	Suché Lazce	MSK	1056	844	48,2	Ano	Ano	ŽP	23.6.2012	Ne	Výstavba komunikace	sil

134	Lubeneč	ÚK	1493	1212	53,4	Ano	Ano	ŽP	29.6.2012	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
135	Větrkovice	MSK	754	624	49,5	Ano	Ano	ŽP	30.6.2012	Ne	Výstavba bioplynové stanice	bp
136	Chvalovice	JMK	540	393	44,8	Ano	Ne	VSO	30.6.2012	Ne	Zrušeno KS v Brně	os
137	Toužim	KVK	3833	3091	39,2	Ano	Ano	VSO	7.9.2012	Ne	Stavba soc.centra	os
138	Kolinec	PLK	1461	663	49,6	Ano	Ano	ŽP	8.9.2012	Ne	Výstavba bioplynové stanice	bp
139	Uherské Hradiště	ZLK	25454	1907	56,5	Ano	Ne	RO	22.9.2012	Ne	Rozdělení obcí	
140	Jiloviště	SČK	651	518	75,1	Ano	Ano	VSO	12.10.2012	ZK	změna u.pl	zu
141	Dívčice	JČK	548	451	63,9	Ano	Ano	VSO	12.10.2012	ZK	změna u.pl	zu
142	Otovice	HKK	369	307	45,6	Ano	Ano	ŽP	12.10.2012	ZK	Výstavba bioplynové stanice	bp
143	Plzeň	PLK	167472	132929	41,5	Ano	Ano	VSO	11.1.2013	PR	Zabránění výstavby OC	os
144	Praha 7	PHA	42900	32688	44,5	Ano	Ano	VSO	11.1.2013	PR	Stavba Radnice atd. I nezávazné	sm
145	Písek	JČK	29769	24175	44,5	Ano	Ano	VSO	11.1.2013	PR	Přesun Aquaparku	sp
146	Zábřeh	OLK	13867	11533	59,6	Ano	Ano	VSO	11.1.2013	PR	Prodej majetku	sm
147	Kobeřice	MSK	3271	2661	58,9	Ano	Ano	VSO	11.1.2013	PR	Prodej majetku	sm
148	Březová-Oleško	SČK	893	705	61,3	Ano	Ano	VSO	11.1.2013	PR	změna u.pl	zu
149	Bukov	VYS	172	149	87,9	Ano	Ano	ŽP	11.1.2013	PR	Úložiště jaderného odpadu	jo
150	Mysločovice	ZLK	607	494	52,6	Ano	Ano	ŽP	11.2.2013	Ne	Výstavba bioplynové stanice	bp
151	Nelahozeves	SČK	1851	1376	50,3	Ano	Ano	ŽP	15.2.2013	Ne	Rozšíření skládky	od
152	Hýslý	JMK	401	321	66,6	Ano	Ano	ŽP	23.2.2013	Ne	Výstavba bioplynové stanice	bp
153	Dolní Tošanovice	MSK	319	264	27,3	Ne	Ne	RO, VSO	15.3.2013	Ne	sloučení obce + zachování výuky	
154	Brušperk	MSK	3925	3213	48,9	Ano	Ano	VSO	16.3.2013	Ne	Výstavba bazénu	sp
155	Semily	LBK	8630	7064	28,9	Ne	Ne	ŽP	22.3.2013	NE	Výstavba geotermální elektrárny	os
156	Jablonné nad Orlicí	PAK	3301	2370	56,4	Ano	Ano	VSO	22.3.2013	Ne	Prodej majetku	sm
157	Vítkov	MSK	5942	4927	22,6	Ne	Ne	VSO	22.3.2013	Ne	Správa gymnázia + sloučení ZŠ	os
158	Pavlov	SČK	142	102	27,4	Ne	Ne	OR	23.3.2013	Ne	zachování petangue v ob. Parku	
159	Mníšek pod Brdy	SČK	4902	3953	31,9	Ne	Ne	VSO	17.5.2013	Ne	třídírna, spalovna odpadu	ka
160	Pardubice	PAK	89467	71313	20,9	Ne	Ne	RO	13.6.2013	Ne	Změna členění obce	os
161	Oldřich	PAK	650	517	58,2	Ano	Ano	VSO	6.9.2013	Ne	Vybudování kanalizace	ka

162	Boskovice	JMK	11446	9362	22,3	Ne	Ne	VSO	20.9.2013	Ne	zabránění výstavby sportovní haly	sp
163	Kozmice	SČK	286	226	43,4	Ano	Ano	ŽP	21.9.2013	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
164	Liberec	LBK	102113	80501	16,9	Ne	Ne	VSO	14.10.2013	Ne	Správa majetku	sm
165	Kopřivnice	MSK	22649	1349	60,4	Ano	Ano	RO	19.10.2013	Ne	Rozdělení obcí	
166	Dvůr Králové nad Labem	HKK	16098	13243	54,4	Ano	Ano	VSO	25.10.2013	PS	hazard + správa majetku	ha
167	Teplá	KVK	3052	2405	46,5	Ano	Ano	VSO	25.10.2013	PS	centrum služeb soc. prevence	os
168	Hýskov	SČK	1632	1245	65,8	Ano	Ano	OR	25.10.2013	PS	Výstavba krematoria pro zvířata	
169	Tlustice	SČK	947	731	70,9	Ano	Ano	OR	25.10.2013	PS	Výstavba krematoria pro zvířata	
170	Horní Újezd	PAK	416	326	66,6	Ano	Ano	VSO	25.10.2013	PS	Přestavba školy na BD	sm
171	Hnojník	MSK	1494	1253	42,9	Ano	Ano	VSO	30.11.2013	Ne	Nákup nemovitostí	sm
172	Trstěnice	PAK	508	404	69,8	Ano	Ano	VSO	11.1.2014	Ne	Vybudování kanalizace	ka
173	Borová	PAK	972	795	60,3	Ano	Ano	VSO	11.1.2014	Ne	Vybudování kanalizace	ka
174	Arnolec	VYS	159	126	71,4	Ano	Ano	OR	18.1.2014	Ne	Vybudování hřbitova	
175	Zlív	JČK	3561	3009	45,4	Ano	Ano	VSO	24.1.2014	Ne	realizace sběrného dvora	ka
176	Kurdějov	JMK	413	345	42	Ano	Ano	VSO	26.2.2014	Ne	výstavba rodinných domů	os
177	Neurazy	PLK	897	664	53,6	Ano	Ano	VSO	1.3.2014	Ne	výstavba výceúčelové budovy	os
178	Střížovice	PLK	380	317	82,7	Ano	Ano	ŽP	1.3.2014	Ne	Výstavba větrných elektráren	ve
179	Dvory nad Lužnicí	JČK	328	270	73	Ano	Ano	VSO	22.3.2014	Ne	Hazard + prostituce	ha
180	Svojetice	SČK	861	657	35	Ano	Ano	ŽP	11.4.2014	Ne	Výstavba komunikace	sil
181	Praha 8	PHA	111030	79312	13,8	Ne	Ne	VSO	12.4.2014	Ne	Hazard	ha
182	Kozmín	SČK	401	321	57,6	Ano	Ano	VSO	26.4.2014	Ne	změna u.pl	zu
183	Praha 7	PHA	41690	30524	25,2	Ne	Ne	VSO	23.5.2014	EP	hazard	ha
184	Vodňany	JČK	6870	5380	32,8	Ne	Ne	ŽP	23.5.2014	EP	Výstavba podniku(dřevozpracující)	pp
185	Velká Bystřice	OLK	3161	2521	30,4	Ne	Ne	OR	23.5.2014	EP	předškolní vzdělávání	
186	Velká Chuchle	PHA	2266	1687	32,2	Ne	Ne	ŽP	23.5.2014	EP	Výstavba komunikace	sil
187	Šebetova	OLK	869	732	49,6	Ano	Ano	ŽP	23.5.2014	EP	Výstavba podniku(spracování odpadu)	pp
188	Velenov	OLK	229	167	87,6	Ano	Ano	OR	23.5.2014	EP	Výstavba rozhledny	
189	Vendolí	PAK	987	784	65	Ano	Ano	VSO	19.7.2014	Ne	výstavba kanalizace	ka

190	Holešov	ZLK	11726	9688	6,3	Ne	Ne	VSO	6.9.2014	Ne	Hazard	ha
191	Praha 10	PHA	108477	80419	11,05	Ne	Ne	VSO	19.9.2014	S	Hazard, vbudování hospice	ha
192	Praha 10	PHA	108477	82903	7,02	Ne	Ne	VSO	26.9.2014	S	Financování radnice, rekonstrukce stadionu	sm
193	Praha 8	PHA	111030	78800	22,9	Ne	Ne	VSO	10.10.2014	ZO	Hazard	ha
194	Praha 10	PHA	108477	82833	15,54	Ne	Ne	VSO	10.10.2014	ZO	Prodej majetku, výstavba parkovacího domu	sm
195	Ústí nad Labem	ÚK	93523	74933	17,9	Ne	Ne	VSO	10.10.2014	ZO	hazard	ha
196	Praha 3	PHA	71 023	53157	24,5	Ne	Ne	ŽP	10.10.2014	ZO	Zachování zeleně	os
197	Blansko	JMK	20845	16751	42,3	Ano	Ano	VSO	10.10.2014	ZO	Odstranění stavby hotelu	os
198	Ústí nad Orlicí	PAK	14364	11630	34,4	Ne	Ne	VSO	10.10.2014	ZO	hazard	ha
199	Štětí	ÚK	8895	7134	19,1	Ne	Ne	VSO	10.10.2014	ZO	hazard	ha
200	Lovosice	ÚK	8730	7186	28,4	Ne	Ne	VSO	10.10.2014	ZO	hazard	ha
201	Bystřice nad Pernštejnem	VYS	8444	6951	52,1	Ano	Ano	ŽP	10.10.2014	ZO	výstavba podniku(jaderná paliva atd.)	pp
202	Mikulov	JMK	7416	6115	19,3	Ne	Ne	VSO	10.10.2014	ZO	Správa majetku	sm
203	Praha - Klánovice	PHA	3334	2617	59,76	Ano	Ano	ŽP	10.10.2014	ZO	Napojení komunikace	sil
204	Žlutice	KVK	2484	2085	23	Ne	Ne	VSO	10.10.2014	ZO	Správa majetku	sm
205	Praha - Satalice	PHA	2427	1630	54,23	Ano	Ano	VSO	10.10.2014	ZO	Nákládání s odpadem	ka
206	Černá Hora	JMK	2020	1561	35,2	Ano	Ano	OR	10.10.2014	ZO	Odstoupení od smlouvy	
207	Jenišov	KVK	901	625	45,3	Ano	Ano	ŽP	10.10.2014	ZO	těžba	t
208	Pasohlávky	JMK	727	611	64	Ano	Ano	VSO	10.10.2014	ZO	hazard + omezení rušivých činností	ha
209	Vranov	JMK	724	599	36,7	Ano	Ano	VSO	10.10.2014	ZO	Změna u.pl	zu
210	Chotilsko	SČK	473	365	67,1	Ano	Ano	ŽP	10.10.2014	ZO	těžba	t
211	Znojmo	JMK	33805	27637	11,2	Ne	Ne	VSO	25.10.2014	Ne	hazard	ha
212	Brušperk	MSK	3929	323	41,18	Ano	Ano	VSO	1.11.2014	Ne	prvozování restaurace	os
213	Praha 1	PHA	29223	21679	6,41	Ne	Ne	VSO	7.11.2014	Ne	Hazard	ha
214	Vojkovice	SČK	772	584	22,3	Ne	Ne	ŽP	15.11.2014	Ne	těžba	t
215	Náchod	HKK	20417	16488	13,7	Ne	Ne	VSO	22.11.2014	Ne	Správa majetku	sm
216	Olomouc	OLK	99489	81494	8,2	Ne	Ne	VSO	12.12.2014	Ne	hazard	ha

217	Zlín	ZLK	75278	62401	11,7	Ne	Ne	VSO	23.1.2015	Ne	hazard	ha
218	Krásný Dvůr	ÚK	701	589	32,4	Ne	Ne	ŽP	7.2.2015	Ne	těžba	t
219	Černolice	SČK	390	303	45,2	Ano	Ano	VSO	24.5.2015	Ne	změna u.pl	zu
220	Škvorec	SČK	1584	1135	53,8	Ano	Ano	OR	29.6.2015	Ne	Projekt svazkové školy	
221	Křešín	SČK	111	74	76,3	Ano	Ano	VSO	12.9.2015	Ne	Prodej pozemků	sm
222	Podolí	JMK	1392	1100	68,4	Ano	Ano	OR	23.10.2015	Ne	Povolení kasína	
223	Míroslav	JMK	2903	2398	13,7	Ne	Ne	VSO	7.11.2015	Ne	hazard	ha
224	Přestavky u Čerčan	SČK	339	281	49,1	Ano	Ano	ŽP	13.11.2015	Ne	Realizace ekofarmy	os
225	Šebrov-Kateřina	JMK	792	594	53,7	Ano	Ano	VSO	27.11.2015	Ne	Budova pro sport	sp
226	Rychnov na Moravě	PAK	597	489	62,6	Ano	Ano	VSO	20.2.2016	Ne	Vybudování kanalizace	ka
227	Karlík	SČK	547	366	62,6	Ano	Ano	VSO	12.3.2016	Ne	změna u.pl	zu
228	Slavětice	VYS	237	194	78,4	Ano	Ano	ŽP	10.4.2016	Ne	Úložiště jaderného odpadu	jo
229	Ostrava - Jih	MSK	106973	86394	3,6	Ne	Ne	OR	30.4.2016	Ne	školy	
230	Bavory	JMK	400	325	46,5	Ano	Ano	ŽP	4.6.2016	Ne	Výstavba komunikace	sil
231	Veliká Ves	SČK	295	246	37	Ano	Ne	ŽP	25.6.2016	Ne	výstavba farmy, biopl. Stanice	os
232	Brno	JMK	377028	306981	23,8	Ne	Ne	VSO	7.10.2016	ZK	Modernizace nádraží	os
233	Břeclav	JMK	24941	20461	25,8	Ne	Ne	VSO	7.10.2016	ZK	Omezení výstavby OC	os
234	Říčany	SČK	15027	11204	33,6	Ne	Ne	VSO	7.10.2016	ZK	Omezení nárůstu obyvatel	os
235	Úvaly	SČK	6502	4785	50,2	Ano	Ano	VSO	7.10.2016	ZK	Správa majetku	sm
236	Starý Plzeňec	PLK	4955	4066	52,6	Ano	Ano	VSO	7.10.2016	ZK	Omezení výstavby OC	os
237	Losiná	PLK	1288	1039	54,2	Ano	Ano	ŽP	7.10.2016	ZK	výstavba podniku (betonárka)	pp
238	Protivanov	OLK	989	810	48,9	Ano	Ano	ŽP	7.10.2016	ZK	Výstavba větrných elektráren	ve
239	Trnová	PLK	878	721	43	Ano	Ano	VSO	7.10.2016	ZK	Správa majetku	sm
240	Vědomice	ÚK	876	687	71,6	Ano	Ano	ŽP	7.10.2016	ZK	těžba	t
241	Podolí	ZLK	862	675	57,3	Ano	Ano	VSO	7.10.2016	ZK	Správa majetku	sm
242	Dětkovice	OLK	538	440	61,8	Ano	Ano	VSO	7.10.2016	ZK	Vybudování kanalizace	ka
243	Kyškovice	ÚK	283	237	75,9	Ano	Ano	ŽP	7.10.2016	ZK	těžba	t
244	Chroustov	SČK	203	172	50	Ano	Ano	VSO	7.10.2016	ZK	Nákup nemovitostí	sm

245	Králíky	PAK	4300	3513	44,7	Ano	Ano	OR	25.11.2016	Ne	Zřízení ženské věznice	
246	Praha - Dolní Chabry	PHA	4125	2974	42,9	Ano	Ano	VSO	26.11.2016	Ne	Omezení výstavby domů	os
247	Hruška	OLK	255	191	54	Ano	Ano	VSO	3.5.2017	Ne	Demolice školy + výstavba hřiště	os
248	Věterov	JMK	500	422	54,7	Ano	Ano	VSO	26.5.2017	Ne	Směna pozemků	sm
249	Dolní Tošanovice	MSK	333	280	32,14	Ne	Ne	OR	12.6.2017	Ne	Stavba kasina	
250	Zubří	ZLK	5553	4491	29,9	Ne	Ne	VSO	17.6.2017	Ne	Výstavba bazénu	sp
251	Potůčky	KVK	423	253	50,2	Ano	Ano	VSO	8.8.2017	Ne	Znovuotevření bazénu	sp
252	Modlíkov	VYS	163	142	80,3	Ano	Ano	VSO	2.9.2017	Ne	Vybudování kanalizace	ka
253	Třeboň	JČK	8366	6904	28,5	Ne	Ne	VSO	16.9.2017	Ne	Výbudování stadionu	sp
254	Velké Meziříčí	VYS	11593	9373	37,3	Ano	Ano	VSO	20.10.2017	PS	Obnova náměstí	os
255	Mimoň	LBK	6470	5375	37	Ano	Ano	ŽP	20.10.2017	PS	výstavba komunikace	sil
256	Zubří	ZLK	5553	4491	57,2	Ano	Ne	VSO	20.10.2017	PS	Krytý bazén - NEPLATNÉ	sp
257	Jilemnice	LBK	5470	4435	52,99	Ano	Ano	VSO	20.10.2017	PS	Stavba bazénu	sp
258	Chropyně	ZLK	4956	4072	50	Ano	Ano	ŽP	20.10.2017	PS	těžba	t
259	Velké Přílepy	SČK	3389	2097	46,2	Ano	Ano	ŽP	20.10.2017	PS	Výstavba komunikace	sil
260	Dobřejuvice	SČK	1113	698	69,2	Ano	Ano	ŽP	20.10.2017	PS	výstavba podniku (betonárka)	pp
261	Vědomice	ÚK	903	703	63,3	Ano	Ano	ŽP	20.10.2017	PS	vybudování komunikace	sil

Zdroj: vlastní zpracování, MVČR